

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ

ANABİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN YAPIM
EKLERİNİN ÖĞRETİMİNE DAİR
DUYARLILIKLARININ BELİRLENMESİ

NURCAN SAV

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI

Antalya, 2022

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BÖLÜMÜ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN YAPIM EKLERİNİN ÖĞRETİMİNE DAİR
DUYARLILIKLARININ BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurcan SAV

Danışman

Prof. Dr. Yusuf TEPELİ

ANTALYA, 2022

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalarda gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışmada alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

11/04/2022

Nurcan SAV

imza

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Nurcan SAV'ın bu çalışması **11.04.2022** tarihinde jürimiz tarafından **Türkçe ve Sosyal Bilimleri Eğitimi** Ana Bilim Dalı **Türkçe Eğitimi** Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir

İMZA

Başkan : Dr.Öğr.Üyesi **Bora BAYRAM**

.....

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Üye : Dr.Öğr.Üyesi **Berker KURT**

.....

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Üye (Danışman) : Prof.Dr. **Yusuf TEPELİ**

.....

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerini öğretimine dair duyarlılıkları nasıldır?

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansa başladığım günden beri engin bilgileriyle beni aydınlatan; kişiliği, dürüstlüğü, sevecenliği ile örnek insan, kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Yusuf TEPELİ' ye bu tezin tamamlanmasında gösterdiği sabırdan ve titizliğinden ötürü şükranlarımı sunarım.

Dr. Öğr. Üyesi Bora BAYRAM' a sorularımı yanıtsız bırakmaması ve tezimin tamamlanmasındaki yardımlarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Maddi, manevi desteğini esirgemeyen Uzman Doktor Emine SAV' a çok teşekkür ediyorum.

Bugüne kadar hep yanımda olan babam Namaz TEMUR, annem Suna TEMUR ve onların nezdinde hayatıma değer katan canım kardeşlerime minnettarlığımı dile getirmek istiyorum.

Çalışmalarım için beni yüreklendiren eşim Şafak SAV ve kızlarım Ezgi ile Ece'ye teşekkür ediyorum.

Ayrıca çalışmalarımda bana destek olan tüm değerli arkadaşlarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN YAPIM EKLERİNİN ÖĞRETİMİNE DAİR DUYARLILIKLARININ BELİRLENMESİ

SAV, Nurcan

Yüksek Lisans, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Yusuf Tepeli

Aralık, 2022, viii+ 89 sayfa

Bu çalışmanın amacı Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretimine dair duyarlılıklarını belirlemektir. Var olan kayıt ve belgeleri tarayarak yeni veri toplamaya yarayan nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, Türkçe öğretmenlerinden veri toplanmış ve bu veriler söz konusu yöntemle incelenmiştir.

Çalışmanın nicel verileri araştırmacı tarafından geliştirilen anket vasıtasıyla öğretmenlerden toplanmıştır. Ölçme aracı üç bölüm hâlinde düzenlenmiştir. Her bir bölüm kendi içinde alt maddelere ayrılmıştır. Araştırmanın örneklemini Antalya ili Muratpaşa, Konyaaltı ve Kepez ilçelerindeki ortaokullarda çalışan Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmaya anketle dahil olan katılımcı sayısı 176'dır.

Nitel veri toplayabilmek amacıyla da araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Ön uygulama için Türkçe öğretmenleriyle görüşülmüş ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra mülakatın uygulanmasına geçilmiştir.

Araştırmanın sonucunda, uygulanan anket ve mülakattan elde edilen sonuçların birbirini destekler nitelikte olduğu görülmüş, öğretmenlerin yapım eklerinin öğretimine dair duyarlılıklarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan araştırma, ana ve alt başlıklar olarak öğretmenlerin duyarlılıklarını gösteren sonuçlar barındırmaktadır ve bu sonuçlar Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretimine dair duyarlılıkları hakkında bilgiler vermektedir.

Anahtar Sözcükler: *Yapım ekleri, Türkçe öğretim programı, öğretmen*

SUMMARY

DETERMINING TURKISH TEACHERS' SENSITIVITY TO TEACHING CONSTRUCTIONAL SUPPLEMENTS

SAV, Nurcan

Master's Degree, Department of Educational Sciences

Thesis Supervisor: Dr. Example: Yusuf Tepeli

December, 2022, viii+ 89 page

The aim of this study is to determine the sensitivity of Turkish teachers about the teaching of constructive suffixes. In this study, in which the descriptive survey method, one of the quantitative research methods that is used to collect new data by scanning existing records and documents, was used, data were collected from Turkish teachers and these data were analyzed with the said method.

The quantitative data of the study were collected from the teachers through a questionnaire developed by the researcher. The measuring instrument is organized in three parts. Each section is divided into sub-items in itself. The sample of the study consists of Turkish teachers working in secondary schools in Antalya province Muratpaşa, Konyaaltı and Kepez districts. The number of participants included in the survey with a questionnaire is 176.

In order to collect qualitative data, a semi-structured interview prepared by the researcher was applied. For the preliminary application, Turkish teachers were interviewed and after the necessary arrangements were made, the implementation of the interview was started.

As a result of the research, it was seen that the results obtained from the applied questionnaire and interview support each other, and it was concluded that the teachers' sensitivity to the teaching of constructive suffixes was high.

The research carried out contains results that show the sensitivity of teachers as main and sub-titles, and these results provide information about the sensitivity of Turkish teachers about the teaching of constructive suffixes.

Keywords: Production suffixes, Turkish curriculum, teacher.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR.....	viii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	2
1.3 Araştırmanın Önemi	5
1.4 Araştırmanın Varsayımları	6
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.6. Tanımlar.....	6

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dil Nedir?	8
2.2.Dil Bilgisi Nedir?	8
2.3.Dil Bilgisi Öğretimi Nedir?	9
2.4. Kelime Öğretimi Nedir?	12
2.5. Kök Nedir?.....	13
2.6. Ek Nedir?	13
2.7. Yapım Eki Nedir?	14
2.8. Çekim Eki Nedir?	21
2.9. Eklerin Öğretimi Nedir?	24
2.10. Türkçe Dersi Öğretim Programı	25
2.11. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçları	26
2.12. Yapım Ekleri Kazanımları ve Açıklamaları	26
2.13. Yapım Ekleri ile İlgili Araştırmalar	27

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli ve Deseni	32
3.2. Evren ve Örneklem	32
3.3. Veri Toplama Araçları	33
3.4. Veri Toplama Süreci	34
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik.....	34
3.6. Verilerin Analizi	35

BÖLÜM IV

BULGULAR

4. UYGULAMA SONUÇLARI.....	37
4.1. TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN DUYARLILIKLARINA İLİŞKİN BULGULAR	37
4.2. ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	60
4.2.1. Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Eklerini Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular	60
4.2.2. Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Eklerinin Türünü Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular	63
4.2.3. Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Ekinin İşlevini Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular	65

BÖLÜM V

SONUÇLAR

5.1. Sonuç ve Tartışma	69
5.2. Öneriler	74
KAYNAKÇA.....	76
EK 1- ETİK KURUL İZNİ.....	80
EK 2- YAPIM EKLERİNİN ÖĞRETİMİ DUYARLILIK ANKETİ	83
EK-3 YARI YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT SORULARI	88
EK-4 İNTİHAL RAPORU	89

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3. 1 Veri Toplama Süreci.....	34
Tablo 3. 2 Güvenirlik-Cronbach Alfa Analiz Sonuçları.....	35
Tablo 4. 1 Türkçe Öğretmenlerine Ait Demografik Bilgiler	36
Tablo 4. 2 Yapım Ekinin Bulunmasına Yönelik Araştırma Soruları	38
Tablo 4. 3 Yapım Eki Almış Somut Kelimelerin Öğretimine Öncelik Verilmesine Yönelik Bulguların Dağılımı.....	38
Tablo 4. 4 /-mAk/ Ekli Sözcüklerden Hareketle Mastar Eki Olan /-mAk/ ile Fiilden İsim Yapan /-mAk/ Eki Arasındaki Yapı ve İşlev Farkını Sezdirmeye Yönelik Bulguların Dağılımı	39
Tablo 4. 5 Verilen Metinde /-mAk/ Ekli Sözcüklerin Türkçe Sözlükten Bulunarak Nesne/ Kavram Adı Olanların Belirlenmesine Yönelik Bulguların Dağılımı	40
Tablo 4. 6 Verilen Paragrafta Öğrencilerin İsim ve Fiilleri Bulmasına Yönelik Bulguların Dağılımı.....	41
Tablo 4. 7 Metinden Hareketle Yapım Eki Almış Sözcük Kök/Gövdelerinin Anlamlarının Nasıl Değiştiğinin Açıklanmasına Yönelik Bulguların Dağılımı	41
Tablo 4. 8 Verilen Metinde Kök ve Gövdelere Gelen Yapım Eklerini Ayırmalarına Yönelik Bulguların Dağılımı.....	42
Tablo 4. 9 Çekim Eklerinin Yeni Ekler Türetmediğini Fark Etmelerine Yönelik Bulguların Dağılımı.....	43
Tablo 4. 10 Verilen Örnek Cümlelerde Yapım Eklerini Buldurmaya Yönelik Bulguların Dağılımı.....	44
Tablo 4. 11 Türemiş Bir Kelimenin Yeni Bir Kavram/Nesneyi Karşıladığını Anlamalarını Sağlamaya Yönelik Bulguların Dağılımı.....	44
Tablo 4. 12 Verilen Metinde Birden Fazla Yapım Eki Almış Kelimleri Buldurmaya İlişkin Bulguların Dağılımı.....	45
Tablo 4. 13 Yapım Eki Almış Sözcüklerde Kök ve Eklerin Tespit Edilmesine Yönelik Bulguların Dağılımı.....	46
Tablo 4. 14 Kökle Yeni Türetilen Sözcük/ler Arasındaki Anlam İlişkilerini Açıklamaya Yönelik Bulguların Dağılımı.....	47
Tablo 4. 15 Yapım Ekinin Türünün Bulunmasına Yönelik Araştırma Soruları.....	47
Tablo 4. 16 Yapım Eklerinin Dört Farklı Gruba Ayrıldığını Örneklerle Göstermeye Yönelik Bulguların Dağılımı.....	48
Tablo 4. 17 Verilen Metinlerden Hareketle İsimden İsim Yapım Eklerinin Yeni İsimler Türettiğini Fark Etmelerini Sağlamaya Yönelik Bulguların Dağılımı	49
Tablo 4. 18 Fiilden Fiil Yapım Eki Almış Kelimelerin Yeni Fiiller Türettiğini Vurgulamaya Yönelik Bulguların Dağılımı.....	49
Tablo 4. 19 Fiilden İsim Yapım Eki Alan Kelimelere Mastar Eki Gelmediğini Göstererek İsim Olduğunu Kavramalarına İlişkin Bulguların Dağılımı	50
Tablo 4. 20 İsimden Fiil Yapım Eklerinin, İsimleri Fiile Dönüştürdüğünü Fark Etmelerine Yönelik Bulguların Dağılımı.....	51
Tablo 4. 21 Birçok İsimden Fiil Yapım Eki Olduğunu Örnek Metinler Üzerinde Bularak Göstermelerine Yönelik Bulguların Dağılımı.....	51
Tablo 4. 22 Yapım Eklerinin Türlerini Karıştırmamaları İçin Fiil Olanların Sonuna Mastar Ekinin Gelebildiğini Vurgulamaya Yönelik Bulguların Dağılımı	52

Tablo 4. 23 Yapım Ekinin İşlevinin Bulunmasına Yönelik Sorular	53
Tablo 4. 24 Yapım Ekinin İşlevini Anlaması İçin Öncelikle Kelimenin Kök Halindeki Anlamını Buldurmaya Yönelik Bulguların Dağılımı	54
Tablo 4. 25 Yapım Ekinin, Köke Nasıl Bir Anlam Kattığını İfade Etmelerini İstemeye İlişkin Bulguların Dağılımı.....	55
Tablo 4. 26 Bir Köke Farklı Yapım Eklerinin Gelebileceğini Kavrarmaya Çalışmaya Yönelik Bulguların Dağılımı.....	55
Tablo 4. 27 Yapım Eklerinin İşlevlerini Fark Etmeleri İçin Bir Metindeki Yapım Eki Almış Kelimleri Buldurmaya Yönelik Bulguların Dağılımı	56
Tablo 4. 28 Öğrencilerin Olumsuzluk Ekinin Eklendiği Eylemlerde, Eylemin Gerçekleşmediğini Söylemelerini Beklemeye Yönelik Bulguların Dağılımı.....	57
Tablo 4. 29 -lı/-li/-lu/-lü İsimden İsim Yapım Ekinin Bir Özelliği Bünyesinde Bulundurma Anlamı Kattığına Ancak Farklı İşlevlerle de Kullanılabileceğine Dikkat Çekmeye Yönelik Bulguların Dağılımı.....	58
Tablo 4. 30 Bir Nesnede Bir Özelliğin Bulunmadığını İfade Ederken -sız/-siz/-suz/-süz İsimden İsim Yapım Ekinin Kullanıldığını Belirtmeye Yönelik Bulguların Dağılımı	58
Tablo 4. 31 -lık/-lik/-luk/-lük İsimden İsim Yapım Ekinin Soyutluk Bildiren İsimler Türettiğini Örneklerden Bulmalarını İstemeye Yönelik Bulguların Dağılımı	59
Tablo 4. 32 Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Eklerini Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Sorular.....	60
Tablo 4. 33 “Yapım ekini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar	61
Tablo 4. 34 “Kelimenin kökünü buldurmak için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar	61
Tablo 4. 35 “Yapım ekini anlatırken başka hangi konulara değiniyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar	62
Tablo 4. 36 “Yapım eklerinin diğer eklerle karıştırılmaması için nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar.....	62
Tablo 4. 37 Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Eklerinin Türünü Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Sorular.....	63
Tablo 4. 38 “Yapım ekinin türünü buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar	63
Tablo 4. 39 “Yapım eklerinin türlerini anlatırken işleklikleri (işleklik: bir ekin sık kullanılması) hakkında nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar	64
Tablo 4. 40 “Yapım eklerinin türleriyle ilgili ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar	65
Tablo 4. 41 Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Ekinin İşlevini Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Sorular	65
Tablo 4. 42 “Yapım ekinin işlevini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar	66
Tablo 4. 43 “Yapım ekinin kelimeye kattığı anlamı nasıl açıklıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar	66
Tablo 4. 44 “Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri (yer adı, meslek, eşya adı yapma gibi) açıklarken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar	67

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

s.: Sayfa

S.: Sayı

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı

ter.: Terim

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu

TTK: Türk Tarih Kurumu

yy.: Yüzyıl

TT: Türkiye Türkçesi

KÖ: Katılımcı Öğretmen

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Dilimizi doğru kullanmak ve dilimizin doğru kullanılmasını sağlamak, teknolojinin hayatımızın her alanına nüfuz etmesiyle beraber ayrı bir önem kazanmıştır. Toplumda doğru ve tam iletişimi sağlayabilmek için dile hâkim olmak gerekmektedir. Dilimizin yozlaşmasıyla toplum hayatımızda derinleşecek olan bozulmanın toplumumuza vereceği zararlardan korunmanın en iyi yolu dilimizi korumak, geliştirmek ve insanlarımızı dili anlamaya teşvik etmektir.

İnsanlar öteden beri aralarında iletişim sağlayabilmek amacıyla çeşitli yollara başvurmuşlardır. Duvarlara resim çizmişler, çeşitli hareketlerle anlaşılmaya çalışmışlar, birtakım sesler uydurmuşlar, doğanın ve hayatın akışı içinde bu sesleri çeşitli işaretlere dönüştürmüşlerdir. Nihayetinde de diller ve alfabeler tarih sahnesindeki yerlerini almaya başlamıştır. Hatta diller tarih sahnesinde tamamen yer bulduktan sonra Esperanto gibi uydurma diller bile yapılmaya çalışılmıştır. (Zamenhof, 1905)

İnsanlar aralarında iletişimi sağlayabilmek için her ne kadar jest ve mimiklerini kullansalar da hiçbir iletişim yolu insanı dil kadar iyi anlatamaz ve tanımlayamaz. Hatta bazen konuşurken yanlış telaffuz edilen kelimelerin bile insanların hayatlarını olumsuz yönde nasıl etkilediği göz önünde bulundurulursa konuştuğumuz dili doğru kullanmanın ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. (Şuataman, 2013)

Kişiler dil becerilerini edinemez ve dil yeterliliklerini belirli bir seviyeye ulaştıramazlarsa bulundukları toplumda sağlam ilişkiler kuramaz ve belirli bir çevre edinemezler. Bu da insanlarda yetersizlik ve dışlanmışlık gibi duygulara yol açar. İnsanlar kendilerini toplumdan soyutlar ve mutsuz bireyler olurlar. Dil becerisi edinimi basit bir olay gibi görünse de aslında insan hayatının mihenk taşıdır. İletişim kuramamak her yaştaki insan için büyük bir problem kaynağıdır. Bu yüzden insanların hayatın her aşamasındaki gelişimi ve başarısı için dil becerilerinin artırılması gerekmektedir. (

Dil becerilerinin geliştirilmesi için dil bilgisi öğretiminin gerekli olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Dil bilgisi öğretiminde öğrencilerin dil bilgisi yeterliklerinin ve kelime

hazinelerinin geliştirilmesinde sondan eklemeli bir dil olan Türk dilinin kelime ve kelime yapımının öğretimi önemli bir yere sahiptir. Özellikle yeni ve doğru kelimeler türetmemizi sağlayan yapım eklerinin öğretimi çok önemlidir. Çünkü yapım eklerinin öğretimi, öğrencilere yeni öğrendikleri kelimelerin kök ve eklerini ayırt etmelerinde ve kelimelerin anlamları tahmin etmede büyük fayda sağlamaktadır.

Yapılandırmacı dil bilgisi öğretiminde eğitimin ilkeleri takip edilmeli, somuttan-soyuta, bilinenden-bilmeyene doğru gidilmeli, öğrenci önceki bilgilerini de kullanarak yeni öğrendiği bilgileri kendi içinde anlamlandırmalı, öğrenci sürece aktif bir şekilde katılarak bilgiyi kendisi yapılandırmalıdır.

Dil bilimcilerimiz tarafından yapılan dil tanımlarına da bakarak dili daha iyi anlamaya çalışmak mümkündür.

Banguoğlu (2015)'na göre dil, insan yaşamındaki her türlü ihtiyacın birtakım mimik ve jestlerle anlatılmasına yarayan bir simgeler bütünüdür.

Ergin (2013)'e göre ise dil, iletişim kurmaya yarayan doğal bir araç, belirli çerçeveler içinde birtakım yasalara sahip, kökleri çok eskiye dayanan bir kurumdur.

Bu tanımlara bakıldığında da dilin bütün çağlarda bilim insanlarının odaklandığı, birçok çalışmaya konu olan bir alan olduğu; daha uzun zamanlar boyunca da tüm boyutları ve gizemi ile de insanoğlunu şaşırtmaya devam edeceği öngörülebilir. İşte bu nedenledir ki dil bilgisi alanında çalışmalar yapmak ve bu alana katkı sağlamak amacıyla yapım eklerinin öğretimine dair duyarlılık konusuna değinilmek istenmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Dilimiz sondan eklemeli bir dildir. Yeni kelime türetmeye oldukça elverişlidir ve dilimizde birçok yapım eki bulunmaktadır. Yapım eklerinin öğretimi son derece önemlidir. Yapım eklerinin öğretiminde örnekler üzerinden gidilmesi, kelimenin kök anlamının üzerinde durularak kökün üzerine gelen ekin anlamda nasıl bir değişikliğe yol açtığı hakkında bilgi verilmesi öğrencilerin kökle türemiş kelime arasında bağlantı kurmalarını kolaylaştıracaktır. Ayrıca yapım ekleri öğretilirken eklerin işlevleri ve işleklikleri; aynı işleve sahip farklı ekler ve bir ekin farklı işlevleri gibi konular üzerinde ehemmiyetle durulmalıdır.

Yapım ekleri öğrencilere öğretilirken yapım ekinin ne olduğunu ve yapım eklerinin çeşitlerini söylemenin yanı sıra yapım eklerinin getirildiği kelimelerin nasıl bir anlam

kazandığı kavratılmalıdır. Yani kelime türetmedeki mantığın aşılmasına odaklanılmalıdır. Böylece bu mantığı kavrayan öğrenciler kelimeleri kolayca analiz edebilirler, kelimenin ekini-kökünü ayırmada başarılı olabilirler. Ayrıca çekim eki ile yapım eki arasındaki farkı anlayarak bu ekleri birbirinden daha kolay ayırt edebilirler. İşte bu durumlar göz önünde bulundurularak bu araştırmada Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretimindeki duyarlılıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerimize yönelik bir anket oluşturulmuş ve bu anketten alınan sonuçlara göre de Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretimindeki duyarlılıklarına dair fikir sahibi olunacağı tahmin edilmiş ve böylece öğretim programında aksayan/eksik olan yönlerin bulunup düzeltilmesine katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Ayrıca 10 Türkçe öğretmeniyle yarı yapılandırılmış mülakat yapılmış, bununla da çalışmamızın nitel verilerle desteklenmesi amaçlanmıştır.

1.2.1. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi: “Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretimine dair duyarlılıkları nasıldır?” şeklinde düzenlenmiştir.

1.2.2. Alt Problemler

Araştırmaya dair alt problemler şöyledir:

1. Türkçe öğretmenlerinin yapım ekini buldurmaya ilişkin duyarlılıkları nasıldır?

1.1. Türkçe öğretmenlerinin yapım eki almış, somut kelimelerin öğretimine ilişkin duyarlılıkları nasıldır?

1.2. Türkçe öğretmenlerinin /-mAk/ ekli sözcüklerden hareketle mastar eki olan /-mAk/ ile fiilden isim yapan /-mAk/ eki arasındaki yapı ve işlev farkını sezdirmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

1.3. Türkçe öğretmenlerinin verilen metinde /-mAk/ ekli sözcüklerin Türkçe sözlükten bulunarak nesne/ kavram adı olanların belirlemelerini sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

1.4. Türkçe öğretmenlerinin verilen paragrafta öğrencilerin isim ve fiilleri bulmasını beklemekteki duyarlılıkları nasıldır?

1.5. Türkçe öğretmenlerinin metinden hareketle yapım eki almış sözcük kök/gövdelerinin anlamlarının nasıl değiştiğini açıklamalarını beklemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

1.6. Türkçe öğretmenlerinin verilen metinde kök ve gövdelere gelen yapım eklerini ayırmalarına dikkat etmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

- 1.7. Türkçe öğretmenlerinin çekim (işletme) eklerinin yeni kelimeler türetmediğini fark etmelerini sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 1.8. Türkçe öğretmenlerinin verilen örnek cümlelerde yapım eklerini bulmalarına yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 1.9. Türkçe öğretmenlerinin türemiş bir kelimenin yeni bir kavram ya da nesneyi karşıladığını anlamalarını sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 1.10. Türkçe öğretmenlerinin verilen metinde birden fazla yapım eki almış kelimeleri bulmalarına yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 1.11. Türkçe öğretmenlerinin yapım eki almış sözcüklerde kök ve eklerin tespit edilmesine yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 1.12. Türkçe öğretmenlerinin kökle yeni türetilen sözcük/ler arasındaki anlam ilişkilerini açıklamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

2. Türkçe öğretmenlerinin yapım ekinin türünü buldurmaya ilişkin duyarlılıkları nasıldır?

- 2.1. Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin dört farklı gruba ayrıldığını örnekler üzerinde göstermelerini beklemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 2.2. Türkçe öğretmenlerinin isimden isim yapım eklerinin yeni isimler türettiğini fark etmelerine ilişkin duyarlılıkları nasıldır?
- 2.3. Türkçe öğretmenlerinin fiilden fiil yapım eki almış kelimelerin yeni fiiller türettiğini vurgulamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 2.4. Türkçe öğretmenlerinin fiilden isim yapım eki alan kelimelere mastar eki gelmediğini göstererek isim olduğunu kavramalarını sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 2.5. Türkçe öğretmenlerinin isimden fiil yapım eklerinin, isimleri fiile dönüştürdüğünü fark etmelerini sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 2.6. Türkçe öğretmenlerinin birçok isimden fiil yapım eki olduğunu örnek metinler üzerinde bularak göstermelerini istemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?
- 2.7. Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin türlerini karıştırmamaları için fiil olanların sonuna mastar ekinin gelebildiğini vurgulamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

3. Türkçe öğretmenlerinin yapım ekinin işlevini buldurmaya ilişkin duyarlılıkları nasıldır?

3.1. Türkçe öğretmenlerinin yapım ekinin işlevini anlaması için öncelikle kelimenin kök halindeki anlamını buldurmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

3.2. Türkçe öğretmenlerinin yapım ekinin, köke nasıl bir anlam kattığını ifade etmelerini istemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

3.3. Türkçe öğretmenlerinin bir köke farklı yapım eklerinin gelebileceğini kavratmaya çalışmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

3.4. Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin işlevlerini fark etmeleri için bir metindeki yapım eki almış kelimeleri buldurmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

3.5. Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin olumsuzluk ekinin eklendiği eylemlerde, eylemin gerçekleşmediğini söylemelerini beklemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

3.6. Türkçe öğretmenlerinin -lı/-li/-lu/-lü isimden isim yapım ekinin bir özelliği bünyesinde bulundurma anlamı kattığına ancak farklı işlevlerle de kullanılabileceğine dikkat çekmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

3.7. Türkçe öğretmenlerinin bir nesnede bir özelliğin bulunmadığını ifade ederken -sız/-siz/-suz/-süz isimden isim yapım ekinin kullanıldığını belirtmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

3.8. Türkçe öğretmenlerinin -lık/-lik/-luk/-lük isimden isim yapım ekinin soyutluk bildiren isimler türettiğini örneklerden hareketle bulmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Türkçe dersi öğrencilerin tüm hayatı boyunca sahip olduğu / olacağı becerileri hayata geçirirken birebir kullanacağı bir derstir. Bunun için öğrencilerin Türkçe dersinin kazanımlarına sahip olmaları sağlanmalıdır. Türkçe dersi kazanımları içerisinde yer alan yapım eklerine dair kazanımlar da dilimizin işlek ve doğru bir şekilde kullanılabilmesi için en doğru şekilde öğrenciye kazandırılmalıdır.

Yapım ekleri öğretilirken öğrencilerin en çok hangi aşamada zorlandıkları ve öğretmenlerin bu noktada nasıl bir yöntem izlediklerinin önemli olması kadar; öğretmenlerin yapım eklerini öğrettikleri süreçte duyarlılıkları da çok önemlidir.

Hali hazırda bulunan alan yazın tarandığında yapım ekleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapıldığı fakat yapım eklerinin öğretiminde öğretmen duyarlılığına yer veren çalışma

olmadığı gözlemlenmiştir. İşte bu çalışmayla yapım eklerine dair bakış açılarına bir yenisi eklenmek istenmiş; yapım eklerinin öğretimi konusuna katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Bu araştırma Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretimine dair duyarlılıklarının nasıl olduğunun araştırılması ve bunlar hakkında fikir sahibi olunmasını sağlaması bakımından önemlidir. Öğretmenlere uygulanan ölçme aracıyla yapım eklerinin öğretiminde öğretmenlerin hangi noktaya önemle eğildikleri, nasıl bir yöntem izledikleri, birbirlerinden ayrıldıkları noktalar hangileri ya da hemfikir olunan noktalar nelerdir gibi sorulara yanıt vermesi açısından da bu çalışma önem arz etmektedir.

Ayrıca çalışmamız öğretmenlerimizin yapım eklerinin öğretiminde çoğunluğun hangi noktalarda farklı düşündüğünü ya da hangi noktada birleştiğini ortaya koyması açısından da önemlidir.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmaya ait varsayımlar şöyledir:

1. Anketi cevaplayan Türkçe öğretmenlerinin soruları ciddi ve samimi bir şekilde yanıtladığı varsayılmıştır.
2. Çalışma grubundaki öğretmenlerin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın konusu yapım ekiyle sınırlı tutulmuştur. Araştırma 2020 – 2021 eğitim-öğretim yılında, Antalya'nın Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı ilçelerindeki özel okullar ve devlet okullarında görev yapmakta olan Türkçe öğretmenlerinin katılımıyla ve araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır. Ayrıca yarı yapılandırılmış mülakat, görüşmenin yapıldığı öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Bu bölümde çalışma dahilindeki terimler açıklanmıştır.

Dil: İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabi bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir (Ergin,2013).

Dil bilgisi: Bir dilin seslerini, kelime yapılarını, kelime anlamlarını, kelime kökenlerini, cümle kuruluşlarını ve bütün bunlarla ilgili kuralları inceleyen bir bilimdir (Ediskun, 1999: 65).

Dil bilgisi öğretimi: Bir dilin yapısını ve kurallarını, çeşitli yöntem ve teknikler kullanarak öğrenciye aktarmaktır (Ergin,2013).

Kelime Öğretimi: Kelime adını verdiğimiz işaret, bir kavram bir de ses yönü olan her dilin kaynaşmış bir düşünce ses bileşimidir, dildeki başka öğelere ilişkili bir anlama ve anlatma birimidir (Aksan,1990).

Kök: Kelime yapısında görülen morfolojik şekillerin tek başına manalı olanlarına kök denir (Ergin, 2013: 105).

Ek: Ekler, kelimenin yapısında yer alan, tek başına kullanılmayan, kökler ile birleşerek gövdeler, gövdeler ile birleşerek de yeni kelime gövdeleri oluşturan yahut da kelimeler arasında geçici anlam ilişkileri kuran görevli şekillerdir (Korkmaz, 2015: 106).

Yapım Eki: Yapım ekleri ad ya da fiil kök ve gövdelerinden yeni ad ya da fiil gövdeleri yapan eklerdir (Korkmaz, 2015: 110).

Duyarlılık: Duyarlı olma durumudur. (TDK Türkçe Sözlük, 2020).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dil Nedir?

İnsanlar bilinen en eski çağlardan beri birbirleriyle iletişim kurmak, edindiği bilgileri saklamak ve paylaşmak amacıyla çeşitli yöntemler kullanmışlardır. Serüvenleri mağara ve duvar resimleriyle başlamış, bazı şeyleri hesap edebilmek amacıyla ufak tefek hesaplamalarla yol almış; hayvan derilerine, tabletlere birtakım şekillerle duygu ve meramlarını aktarmış ve sonunda kendilerince her uygarlık bir anlaşıma sistemi oluşturmuştur. En nihayetinde yazı ve dil hayatın mihenk taşı olmuştur. Dili tanımlayan yazarların anlatımına bakıldığında da iletişimin ve insan hayatının tanımlarda yer aldığını görmekteyiz. Buna istinaden birkaç tanıma yer vermek konunun dahi iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Ergin (2013)'e göre dil, iletişim kurmaya yarayan doğal bir araç, belirli çerçeveler içinde birtakım yasalara sahip, kökleri çok eskiye dayanan bir kurumdur.

Banguoğlu (2015)'na göre ise dil, insan yaşamındaki her türlü ihtiyacın birtakım mimik ve jestlerle anlatılmasına yarayan bir simgeler bütünüdür.

İnsanlar dili kullandıkça dil günlük ihtiyaçlara göre şekillenmiş, gelişmiş ve değişmiştir. Yaşanılan çağa göre dil de canlılığını sürdürmüştür; kelimeler doğmuş, yaşamış ve ölmüştür. Doğru bir şekilde iletişim kurulabilmesi için kelimeler de doğru seçilmeli ve yerli yerinde kullanılmalıdır. Bir insan kendisini net bir şekilde, yanlış anlaşılmalara yer bırakmadan ifade edebilmek için yeterli kelime hazinesine sahip olmalıdır. Bunu sağlayabilmek de okuma yazmanın öğrenildiği zamandan itibaren yeterli miktarda okuma yapmakla mümkündür. Okumak beynimizin en temel gıdası olmakla beraber, kelime öğrenmenin de en güzel ve en kolay yoludur.

Türkçemizin bir özelliği de sondan eklemeli bir dil olmasıdır. Kelime türetmeye çok elverişlidir. Bu yüzden türetme eklerini tam anlamıyla öğretmek ve yerli yerinde kullanılması sağlamak önemli ölçüde fayda sağlayacaktır.

2.2. Dil Bilgisi Nedir?

Dil bilgisi tanımlarına bakarak dil bilgisinin ne olduğunu anlayabiliriz.

Korkmaz (2019)'a göre gramer, insanların düşüncelerini ifade etmelerini sağlayan bir bilime dayalı belirli bir çerçevesi ve mantık bütünlüğü içinde kuralları olan yapıdır.

Banguoğlu (2015)'na göre, eski uygarlıklardan bu yana insanlar dillerini doğru kullanmak ve güçlü bir dil haline getirmek için dillerine uygun kurallar belirlemişlerdir ve buna da dil dilbilgisi denmiştir.

Dilaçar (1968)'a göre, dil bilgisi, dil bilgisi çeşitleri ve dil bilgisinin fonksiyonlarıyla tarif edilmektedir. Dil bilgisi dille ilgili bütün konuları içine alır. Bir dil kendisine akraba bir dille karşılaştırmalı olarak işlenebilir ya da dilin tarih boyunca kat ettiği aşamalar ele alınabilir.

Dil bilgisi; düşünce, duygu gibi insana ait tüm hissiyatın ve canlı varlıkların ifadeye dökülebilecek tüm hareketlerinin belirli bir manâ bulacak şekilde açıklanabilmesine yarayan bir dile ait tüm sesli ya da yazılı araçların kullanılarak ifade edilmesidir.

2.3.Dil Bilgisi Öğretimi Nedir?

Bugüne kadar gramer öğretimiyle alakalı birçok görüş ileri sürülmüş, birçok yöntem denenmiştir. Fakat ülkemizde asıl önemli sorun, bireylerin kavrama, algılama ve hazır bulunuşluk düzeyleri arasında belirgin farklılıkların olması ve bu bireylerin aynı standartlarda eğitime tabi tutulmasıdır. Türkçenin dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme alanlarında yeterli yetkinliğin sağlanamaması dil bilgisi öğretiminde de aksaklık ve eksikliklere yol açmaktadır. Ortaokulun ilk yıllarında dil bilgisi öğretiminde dört temel beceri alanı eğitimi tam anlamıyla kazandırılarak diğer aşamalara geçiş sağlanmasıyla, dil bilgisi kazanımları daha başarılı şekilde öğretilir.

Göğüş (1978)'e göre, öğrenci hangi alanda kendini eksik buluyor ya da başarısız oluyorsa dil bilgisi öğretimi bunu konu almalıdır. Bireylerin dil gereksinimleri ancak böyle karşılanabilir.

Dil bilgisi öğretimi ne kadar mantığa dayalı ve akılda kalıcı açıklamalarla yapılırsa ve bu kurallar birbiriyle ne kadar ilişkilendirilirse öğrenciye şu iki temel faydayı vermemizde de büyük yarar sağlar.

Birincisi öğrencilerin bunu öğretim hayatları boyunca tekrar tekrar öğrenmeleri için çaba sarf etmelerine gerek kalmayacaktır.

İkincisi ise dilin mantığını çözdükleri için kelime türetme ya da kelimelerin çözümlenmesi ve dili yerli yerinde, açık, anlaşılır bir biçimde kullanmak gibi konular sorun olmaktan çıkacaktır.

Türkçe dersinin genel hedeflerine uygun olarak da dilimizin anahtarı olan dil bilgisinin yeterince doğru öğrenilmemesinin ve kullanılmamasının çeşitli iletişim sorunlarına yol açacağı öngörülebilir. Bu sorunların en aza indirgenmesi ve dilimizin doğru, açık, anlaşılır bir şekilde kullanılabilmesi yine dil bilgisi öğretimimizin başarısına dayanmaktadır.

Sever (2004), öğrencilerin başarılı, doğru ve verimli bir şekilde dili kullanabilmelerinin, ana dilin öğretimindeki başarıya bağlı olduğunu söyleyerek dil bilgisinin öğretiminin önemine dikkat çekmiştir.

Yapılandırımcı yaklaşımda öğrencilere bilgiler ezberletilmez. Öğrenci kendisi araştırarak, soruşturarak ve bilgiyi anlamlandırarak, zihninde oturarak öğrenir. Yani bilgiyi kendisi anlamlandırır. İşte dil bilgisi öğretiminde de yapılandırımcı yaklaşımın kullanılması ve öğrencinin anlatılanları sorgulaması, içselleştirmesi gerekir.

Güneş (2013), dil bilgisi öğretiminde kullanılan yapılandırımcı yaklaşımın belirli bellek faaliyetlerini kapsadığını ve küçükten büyüğe, somuttan soyuta gibi yöntemler kullandığını belirtmiştir.

Karadüz (2009)'e göre yapılandırımcı öğretimde önemli olan öğrencilere bir konu hakkında malumat vermek değil, bireyin tüm özelliklerinin geliştirmesine olanak sağlamaktır. Bireyin her anlamda bütün özelliklerini geliştirmesine ve kendini anlatmasına, yorumlamasına yardımcı olacak, ne kadar yol kat ettiğini görmesini sağlayacak değerlendirme araçları olmalıdır. Bu değerlendirme araçları ise bu süreçte etkin bir şekilde yer almalıdır.

Dil bilgisi öğretiminde kullanılan yapılandırımcı yaklaşımın 5E ve 7E modellerinden de kısaca bahsetmek gerekmektedir.

Yapılandırımcı yaklaşımın 5E modeli şu aşamalardan oluşur ((Bybee, 1993):

1. **Giriş:** 5E modelinin ilk basamağı olan giriş bölümünde öncelikli amaç öğrencinin ilgisini konu üzerine çekmektir. Bu noktada onların ön bilgilerinden yola çıkarak merak duygularını harekete geçirmek esastır. Bu sayede öğrencinin kavram yanılgıları ve hangi noktalarda eksikliklerinin bulunduğu hususlarında önemli ipuçları elde edilmiş olacaktır. 5E modeli kavram öğretiminde etkili olan bir modeldir. Giriş basamağı buna bağlı olarak bir kavram üzerinden başlatılabilir. Ortaya konacak kavram üzerinden öğrenci pek çok soruya muhatap olmalıdır. “Neden, niçin, nasıl?”

benzeri sorularla öğrenci sürekli olarak bir düşünme içinde olmalı, kendi yaşantılarıyla mevcut durum arasındaki kavramsal çelişkiyi yaşamalıdır. Öğrencinin kendisine ilginç ve anlamlı gelebilecek olay, örnek ve aktivitelerle motivasyonunu kaybetmesinin önüne geçilmelidir

2. **Keşfetme:** Öğrencilerin bilgiyi keşfettikleri aşamadır. Öğrenciler bu aşamada bilgilerini dener, gözlem yaparak deneyim kazanırlar. En fazla öğrenci faaliyetini içeren aşama olan keşfetme aşamasında, öğrenciler farklı materyaller vasıtasıyla soru-cevap tekniğinden de istifade ederek yeni bilgilerin farkına varır. Soru-cevap tekniğinin uygulanması esnasında öğretmen soruları cevaplamamalı, öğrencileri verecekleri cevaplar konusunda teşvik edici bir rol üstlenmelidir.
3. **Açıklama:** Bu aşama öğrencilerin eksik veya yanlış olan bilgilerini yenileriyle değiştirdiği bölümdür. Öğrenciler önceki iki aşamada farkına varıp keşfettikleri yeni bilgiyi bu bölümde kendi ifadeleriyle tanımlar. Eksiklikler veya hatalar öğretmen tarafından düzeltilerek bilimsel bir dil kullanılarak ifade edilir.
4. **Derinleştirme:** Öğrencilerin genellemeler yaparak edinimlerini yeni durumlara uyarladıkları bölümdür. Öğrencilerin genellemelere ulaşırken açıklama başağında başlangıçta kendileri ardından da öğretmen tarafından ifade edilmiş formal tanımlamaları kullanmaları beklenir. Derinleştirme aşaması, öğrenilenlerin yeni durumlara uyarlanması özelliği dolayısıyla keşfetme basamağına benzemektedir. İki basamakta da öğrenciler yeni bir durumla başa çıkma stratejileri geliştirirler. Farklı olarak derinleştirme aşamasında öğrenci ilgili kavram ve tanımlamaları öğrenmiş, neyi, nasıl ifade edeceği hususunda tecrübe kazanmıştır. Bundan dolayı derinleştirme basamağında öğrenciye olabildiğince zengin bir materyal içeriği ve alternatif sunulmalıdır. Çünkü bu aşamada öğrenci daha önceki aşamalarda öğrendiklerini gözden geçirme ve bilgilerini genişletme, derinleştirme olanağı yakalamıştır.
5. **Değerlendirme:** 5E modelinin son aşaması değerlendirmedir. Bu bölümde öğrencilerin göstermesi beklenen davranış değişiklikleri ve düşüncelerinde olması gereken farklılıklar değerlendirilir. Öğretmen, öğrencinin kazanımlarının yeterli düzeyde olup olmadığını kontrol eder, aynı zamanda öğrencilerin hem kendilerini hem de birbirlerini değerlendirmeleri için bir fırsat sunar. Öğretmen soracağı sorularla öğrencilerin kendi becerilerini basamakların sonunda değerlendirmelerine yardımcı olur. Öğretmenin soracağı sorular kısa cevaplı olmaktan ziyade açık uçlu olmalıdır. Soruların bu niteliği öğrencilerin kendilerini daha kapsamlı olarak ifade etmelerini sağlayacaktır.

Öğrenme döngüsü modelinin yedi basamaktan oluşan tipi, Eisenkraft tarafından 5E modeline yapılan iki basamaklı ilave ile 2003 yılında geliştirilmiştir. Modelin aşamaları aşağıdaki gibidir (Eisenkraft, 2003).

1. **Elicit Ön bilgileri yoklama**
2. Engage Merak uyandırma
3. Explore Keşfetme
4. Explain Açıklama
5. Expand Genişletme
6. Evaluate Değerlendirme
7. **Extend Kapsamına alma/ilişkilendirme**

7E modelinin ilk dört aşaması 5E ile aynı niteliklere sahiptir; ancak kalın işaretlenmiş olan iki bölüm 5E modeline yapılmış olan ilaveleri içermektedir. Birinci ilave “Ön bilgileri yoklama” ismiyle giriş bölümüne yapılmıştır. Burada Eisenkraft, öğrencilerin sahip olduğu ön bilgilerin dikkate alınmadan öğretime başlanması olasılığını ortadan kaldırmak istemiştir. İkinci ilave ise genişletme aşamasını destekler mahiyetteki “İlişkilendirme/kapsamına alma” aşamasıdır. Bu aşamanın ilave edilmesindeki temel amaç zaman elverdiği ölçüde öğretmenin sınırsız örnek ve tartışma gerçekleştirebileceği farklı disiplinlerle ilişki kurmak, yeni öğrenilen kavramları farklı alanlara uygulamaktır. Bu aşama değerlendirme basamağından önce veya sonra da verilebilir (Eisenkraft, 2003).

Bu yaklaşımlar kullanılarak dil bilgisi öğretiminde öğrencilerin konulara ilgisi çekilebilir ve daha kolay odaklanmaları sağlanabilir. Aktif bir şekilde öğretime katılması sağlanan öğrenci kolaylıkla konuları kavrarken verilen ödev ve görevlerle de öğrendiklerini pekiştirir ve konuları kendi öğrenme sistemine uygun şekilde kodlar ve öğrenmeyi kişiselleştirir.

2.4. Kelime Öğretimi Nedir?

Kelimeyi, “Tecrübelerin hafızada depolanmış şeklidir.” diye tanımlayan Akyol (1997) ve Aksan (1990)’ın, sözcük dediğimiz imgelerin farklı yönleriyle toplumda iletişimi sağladığını söylemelerinden yola çıkarak bir kelime tarifi yapmaya çalışalım. Kelime, yaşadıklarımızın sesli tarifleri ve tanıklarındır, diyebiliriz.

O halde yaşadıklarımızı ifade etmek, tecrübelerimizi aktarmak ve iletişim kurmak için kelimelere ihtiyacımız var. Kelimelerin en doğru ve en kalıcı şekilde öğrenilebilmesi için

metin çözümlemelerinin detaylı şekilde yapılması; ilerleyen zamanlarda ise yeni öğrenilen kelimelerin kullanılmaya teşvik edilmesi gerekmektedir.

Mesela bir kökten türetilebilecek kelimeler ve bunların karşıladığı kavramlarla ilgili çalışmalar yapılması hem kelime hazinesinin genişletilmesi için hem de kelime türetme yönteminin öğretilmesi açısından faydalı olacaktır.

Konuşmamızın etkileyciliğini ve derinliğini artırmamızda da kelimelerin yeri tartışılmazdır. Aynı kelimenin farklı metin veya cümlelerde, farklı anlamlara gelebilecek şekilde kullanılabileceği, örnek metinler üzerinden gösterilerek, kelimelerin anlamları ve eklerin işlevlerini açıklamak açısından da doğru bir yol olacaktır.

Kelime öğretiminde, aynı eki alan türemiş kelimeler ve aynı köke getirilen farklı ekler sıralanarak yapım eklerinin işlevleri daha mantıksal bir göstergeyle açıklanabilir.

Ayrıca kelimelerin öğretiminde somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora gibi belirli bir sıra izlemek kelime öğretiminde daha sağlam bir temel atılmasını sağlayacaktır.

2.5. Kök Nedir?

“Kök, bir kelimenin anlamı ve yapısı bozulmadan, daha küçük parçaya ayrılmayan ögesidir. Örneğin, dışçılık bir kelimedir; bunun sonundaki –lık’i ve çi’yi çıkarabiliriz. Ama geriye kalan dış kelimesini –anlamı ve yapıyı bozmadan- parçalayamayız. Bu nedenle, dış kelimesine bir heceli kök deriz.” (Ediskun, 2003: 99).

Korkmaz (2015)’a göre, aldığı bütün ekleri çıkardıktan sonra kalan en küçük anlamlı yapıya kök diyebiliriz. Buna göre, kök, bir kelimenin yapısında yer alan anlamlı en küçük dil birimi olarak tanımlanabilir. Türkiye Türkçesinin ak, ay, bal, bol, gök, taş, su; al-, bul-, gör-, say- gibi kelimeleri kök niteliğindedir.”

2.6. Ek Nedir?

Ergin (2013)’e göre ek kelimeye eklenen, kendi başına bir anlam ifade etmeyen fakat en küçük birimlerle birleşerek bir anlam ifade edebilen vazife şekilleridir. Kökler evrende bulunan her şeyi adlandırmaya yetmez.

Ergin (2013), dillerde var olan üç farklı ekten bahsetmektedir. Bunlar ön ek, iç ek, son ek olarak belirtilmektedir. Kelimenin başına getirilenlere ön ek, kelime ve köklerin içinde yer alanlar ise iç ektir. Köklerin, kelimelerin sonuna getirilen eklere de son ek dendiğini söylemektedir. Bunlardan bizim dilimizde bulunan sadece son ektir. *Büsbütün, dimdik,*

apaçık örneklerinde görüldüğü gibi anlamı çok kuvvetlendirmek için bazı sözcüklerde kökten evvel bazı unsurlar getirildiği görülür. Bunlar haricinde el-mel, su-mu örneklerinde görüldüğü gibi başa gelen ve tek sestten ibaret olan tekrar unsurları da vardır.”

Ediskun (2003), ekleri bir anlam ifade etmemesine rağmen yeni kelimeler türeten ya da kelimeler arasında bağlantı kurarak onlardan anlamlı bir bütün oluşturmaya yarayan anlatımı güçlendirici ögeler olarak tanımlamaktadır.

Korkmaz (2015) ise ekleri, kelimeye dahil olan, yalnız olduklarında bir anlam ifade etmeyen, kelime kökleri üzerine gelerek onlardan yeni kelimeler türetmeye yarayan ya da kelimeler arasındaki anlamı güçlendirerek bir bağ oluşmasını sağlayan şekiller olarak ifade etmiştir.

Buradaki tanımlara da bakarak eklerin işlev açısından dil bilgisinin olmazsa olmazı olduğunu görmekteyiz. Günlük hayatta da istek, duygu, düşüncelerimizi tam olarak ifade edebilmemiz eklerin başarılı bir şekilde kullanılmasına bağlıdır.

2.7. Yapım Eki Nedir?

Korkmaz (2015)’a göre, yapım ekleri isim veya fiil kök ve gövdelerinden yeni isim veya fiil gövdeleri oluşturan eklerdir. Türkçedeki yapım eklerinden fiillere getirilen ekler isimlere getirilemez; isimlere getirilen eklerse fiillere getirilemez. Eklerin bazıları biçimce benzer olsa da farklı görev gruplarına dahildirler.

Korkmaz (2015)’a göre, yapım eklerinin bazıları, süreç içerisinde getirildikleri kökle kaynaşarak o kelimeyle bütünleşmişlerdir. Bu bütünleşme yüzünden, o kelimenin kök yapıları da kullanıştan düşmüş ve gövdeler birer kök niteliği kazanmıştır: elti (*el+ti), haylaz (<hay+laz), gücen- (*güc+e-n-), inan- (<ina-n-), usan-(<usa-n-), sakın- (<sak+ı-n-), eksil- (<eksi-l-) gibi şekiller kök-ek kaynaşmasıyla kök niteliği kazanmış olan sözlerdir. Eklerin bir sözcükteki diziliş sırası kök+ yapım eki+ çekim eki şeklindedir. Türemiş kelimelerde de çekim ekleri, yapım eklerinden sonra gelir.

Korkmaz (2015), bir kelimedeki yapım ekleri üst üste gelebileceğini söylemiştir. Yalnız Türkçenin işleyiş sistemi bunu da bir kurala bağlamıştır. Söz gelişi ön+ cü+ lük, baş+ lık+ lı, baş+lık+sız örneklerinde görüldüğü gibi, addan ad yapan ekler art arda gelebilir; ancak, addan fiil yapan ekler art arda gelemmez. Buna karşılık başla-, başla-t-, başlat-t-tır-; geç-, geç-ir-, geç-ir-t; yak-, yak-ın, yak-ın-dır- örneklerinde görüldüğü üzere, fiilden fiil yapan ekler üst üste gelebildiği hâlde, fiilden ad yapan ekler üst üste gelemmez.”

“Türk dilinin tamamındaki gibi TT’de de yapım ekleri başlıca dört gruba ayrılır. Bunlar:

1. İsimden isim türeten ekler,
2. İsimden fiil türeten ekler,
3. Fiilden isim türeten ekler,
4. Fiilden fiil türeten eklerdir.

1. **İsimden isim türeten ekler:** Korkmaz (2015), isimden isim türeten ekler, isim kök ve gövdelerine getirilen eklerdir. Bazıları çok kullanılırken bazıları da az kullanılır, demektir.

- +A: göze (kaynak, su kaynağı), ilke, töre (örf, adet) kelimelerinde görüldüğü gibi, tek tük örnekler veren nadir bir ek türüdür.
- +Ar, +şAr: +Ar eki asıl sayılardan üleştirme sıfatları türeten ektir. İkişer, altışar, yedişer, onar gibi.
- +Ay: Birey, dikey, düzey, düşey gibi.
- +Az: Addan, küçültme işlevinde adlar türeten bir ektir. Ayaz, çerez, güvez gibi.
- +CA: Bolca, yenice, usulca, hafifçe, Kumluca, Sütluce gibi
- +CAğIz: Adamcağız, evceğiz gibi.
- +CI /+CU: En işlek eklerden biridir. Erkenci, mirasçı, yolcu gibi.
- +Cık/+Cuk: Elmacık, babacık, Tepecik, kısacık gibi.
- +CII/ +CUI: Batakçıl, çamurcul, otçul, balıkçıl, bütüncül gibi.
- +CIn/+CUn: Balıkçın, ikircin, çamurcun gibi.
- +dAk (< +dA-k): Çakıldak, fırıldak, çekirdek gibi.
- +dAki (< +dA+ki): baştaki (öğrenci), bahçedeki (çiçek), sokaktaki (adam) gibi.
- +Dam (< +dA-m): gündem, yöntem gibi.
- +DAş: Sırdaş, sınırdaş, çağdaş, anlamdaş gibi.
- +dIrIk /+dUrUk (< dUr-Uk): Boyunduruk, burunduruk gibi.
- +dIz /+dUz: İşlevi kesin olarak bilinmeyen ölü bir ektir. Gündüz, kunduz, yıldız gibi.
- +gil, +giller: Kemalgil, buğdaygiller, köpekgiller gibi.
- +Ik/+Uk: çıkırık, gıcırık, kıtırık gibi.
- +Il/+Uk: gürül, pırıl gibi.
- +In/Un: Güzün, kışın, yazın gibi.

- +Ir/+Ur: cayır, cızır, çıtır, gıcır gibi.
- +(I)l/+(U)l: güdül, dördül, kumul.
- +la(< + la-g): yayla (<yaylag), tuzla (< tuzlag) gibi.
- +lAk (<+IA-k): bellek, çaylak, gırtlak, avlak, kışlak gibi.
- +lAmA (<IA-mA): baltalama, algılama, bütünleme, uygulama, şekerleme gibi.
- +lAr: Ayşeler, eczacılar, Kayılar, Türkmenler gibi.
- +lAz (< lA-z): haylaz, yırtlaz, yallaz gibi.
- +II/+IU: benekli, soylu, meraklı, tatlı, varlıklı, uyumlu gibi.
- +IIk/+IUk: Gecelik, bayramlık, çöplük, odunluk gibi.
- +mAn: Evcimen, gökmen, karaman, kocaman gibi.
- + (I)msI /+(U)msU (< +m+slg): Ağacımsı, hamurumsu, kubbemsi gibi.
- +(I)mtırak /+(U)mtırak<+mtı+rak:.. Acımtırak, ekşimtırak, sarımtırak gibi.
- +(I)n/+(U)n: Adlardan sıfat türeten vurgulu bir ektir. Boyun, koyun, oyun, yoğun gibi.
- +(I)n+(A)n: günümüzde kullanılmayan bir ektir.
- +(I)ncI/ + (U)ncU: birinci, üçüncü gibi.
- +rAk: büyürek (<büyük+rek), ekşirek, küçürek (<küçük+rek), ufarak gibi.
- +sAk (<+sA-k): İşlek değildir. Aksak, dirsek, kursak, savsak gibi.
- +sAl (<Fr.+Al): bilimsel, biçimsel, hukuksal, mantıksal gibi.
- +sI/+sU(<+sI-g: Çocuksu, erkeksi, maymunsu...
- +sIk/+sUk(<+sl-k(?)): yalnızca bir iki örneği olan ölü bir ektir. Sumsuk, sümsük, ağlamsık gibi.
- +sIl/+sUl (<sI-l (?)):Damaksıl, dudaksıl, yersil gibi.
- +sIz/+sUz: Çok kullanılan bir ektir. Acısız, akılsız, susuz, tatsız, yurtsuz gibi.
- +sIzIn (< +sIz+In): Addan zarf türetir: ansızın gibi. Fiilden hareket yapan –mAk ekinden sonra gelerek –mAdAn zarf-fiil ekine koşut zarflar türetmiştir: açmaksızın, kalmaksızın, durmaksızın gibi.
- +sIzIlk/+sUzIUk (<+sIz/+sUz + +Ilk+IUk): Akılsızlık, beceriksizlik, düzensizlik, cansızlık gibi.
- +şAr: on ikişer, yirmişer, ellişer.
- +şIn: Renk adlarından benzerlik gösteren birkaç sıfat türemiş bir ektir: akşın, mavişin, sarışın.
- +(I)t/+(U)t: eşit, yaşıt.

- +tI/+tU: cıvıltı, fısıltı, gürültü.
- +(I)z/+(U)z: Adlarda ve sayı adlarında bir çokluk eki niteliğindedir: beniz, boynuz, omuz.

2. **Fiilden isim türeten ekler:** Korkmaz (2015) isimden isim türeten ekler gibi, fiilden isim türeten ekler de ya fiil kök ve gövdelerine veya da isim kök ve gövdelerinden oluşturulmuş fiil gövdelerine getirilen eklerdir, demektedir. Başlıca ekler şunlardır:

- -(y)A: haberleşe, nöbetleşe, ortaklaşa, baka baka, çalışa çalışa.
- -(y)AcAk: alacak mal, içecek su, okunacak kitap.
- -Aç, -ç: güleç tıkaç, yamaç, süreç.
- -AgAn/-AğAn< - A-gAn (?): durağan, güleğen, küseğen.
- -Ak<-gAk: Dönek, kaçak, korkak, orak, sancak, konak, tarak.
- -Al, -l: çakıl, çökel, dikel, koşul, kurul.
- -AlAk (<-AlA-k): İşlek olmayan bir ektir. Asalak, çökelek, yatalak.
- -All< -gAll: alalı, geleli, yapalı.
- -Am: İşlek olmayan bir ektir. Biçem, dönem.
- -AmAç (<-AmAç) /-mAç: Bir iki ek kalmış ölü bir ektir. Dönemeç, sekemeç.
- -AmAk(-A-mAk): Basamak, geçemek, gezemek.
- -(y)An: alan, biçen, çalan, duyan, gezen, gören, oynayan.
- -AnAk: İşlek değildir. Birleşik bir ek izlenimi vermektedir: biçenek “otlak”, ekenek “mezra”, gelenek, görenek, sağanak, takanak.
- -(y)ArAk(< -(y)A-rAk): Bilmeyerek, görmeyerek, izleyerek, yürüterek.
- -Ari: Göçeri “sürekli yer değiştiren”, koşarı, soyтары, uçarı.
- -AsI (<-gA+ slg): çatlayası (adam), geberesi (herif), gözü çıkası (kız).
- -cA: eğlence.
- -cAsInA< +cA+sI+nA: Ayıplararcasına bak-, delicesine sev-, koşarcasına yürü-.
- -DİkçA/-DUkçA (< -Dİk /DUk+çA): Aldıkça, bildikçe, durdukça, estikçe.
- -DİktA/ -DUktA (<Dİk+tA), -DİğIndA/ -DUğUndA (< - Dİk+I+n+dA): Baktığımda, çıktığımda, elendiğimde, okuduğumuzda.
- -DI mI /-DU mU (<-DI+ mI): Bahar geldi mi (gelince), yola çıktı mıydı “çıkınca”, kar yağdı mıydı “yağınca”.
- -gA: Bilge, bölge, dalga, damga, gölge.
- -gAç: Burgaç “anafor, girdap”, çevirgeç “şalter, salıngaç “salıncak”
- -gİç / -gUç: Başlangıç, bilgiç, dalgıç, hörgüç.

- -GAn: Alınan, atılan, çalışan, doğurucu, kaygan, saldırgan, sokulmuş, yapışkan.
- -GI/-GU: Askı, atkı, baskı, bitki, duygu, sevgi, tutku, yergi.
- -GIn/-GUn: Azgın, baygın, bitkin, tutkun.
- -I/-U (< -(I)g/-(U)g): Doğu, dolu, gömü, çağrı, koyu, ağır, başarı, sancı.
- -(y)IcI / -(y)UcU (<-gUçI <-gU+çI): Bakıcı, dikici, dinleyici, satıcı, sürücü.
- -Iç/-Uç(<-gIç/-gUç): Çekiç, döğüş “çamaşır tokmağı”.
- -Ik /-Uk, -k (ET-yUk): Artık “artmış”, alışık “alışmış”, çevik, kaçık, kopuk, savruk, sırnaşık, söküklük, yamuk, katık, konuk.
- -(y)IşIndA/ -(y)UşUndA<- (y)Iş+I+n+dA: -(y)Iş/-(y)Uş ad-fiil ekinin iyelik ekleri ve bulunma durumu ekiyle genişlemesinden oluşmuş bşr zarf-fiil ekidir. Sinema çıkışında uğrasın. Afyon’a gidişinde görüşmüş.
- -(I)l/-(U)l: ıslı.
- -iken / -ken, -(y)ken<- er-ür-ken: Anlatırken durakla-, çıkarken düşün-, konuşurken açıl-, başlamışken bitir-.
- -mI,-(I)m/-(U)m: Alım, anlatım, duyum, bakım, arıtım, döküm, uyum, yapım, yıkım, karışım, eklem.
- -mA: Aslında bir ad-fiil ekidir. Çıkışma, katma, koşma, bezeme, yüzleşme, küçümseme, oyalanma.
- -mAç: Almaç “ahize”, soğutmaç “soğutucu alet”, emmeç “aspiratör”.
- -mAdAn <-mAdIn: Eski Türkçedeki ve Eski Anadolu Türkçesindeki -mAdIn ekinin ses değişmesine uğramasından oluşmuş bir zarf-fiil ekidir. *Almadan git-, görüşmeden gel-, sormadan al-*.
- -mAk: Danışmak, görüşmek, oturmak, yetişmek.
- +mAklA (<-mAk+ile): *Dinlemekle olmaz, beklemekle öğrenilmez, çalışmakla öğrenilir.*
- -mAksIzIn (-mAk+sIz+In): İşlev bakımından “nitelik” ve “tarz” bildiren zarf-fiiller türetir. *Durmaksızın didindi, düşünmeksizin karar verdi.*
- -mAktAnsA <-mAk+tAn+i-se: *Durmaktansa yürümeye bak. Ona güvenmektense kendin yap.*
- -mAİ: Türkiye Türkçesinde yalnız sağmal “sağılan, süt veren, sütü” sözünde görülen ve sıfat türeten bir ektir: *sağmal inek, sağmal hayvan.*
- -mAİ (<-mA+İ): *Üflemeli saz, vurmali çalgı, uzatmalı sevgili.*
- -mAn: Azman “çok gelişmiş”, dalaşman “kötü huylu”, yazman “katip, sekreter”.

- -mAz: *Bilinmez* sır, *taşınmaz* mal, *inanılmaz* şey, *görmez* göz.
- -mAzlık < -mA<+Ilk: Aldırmazlık, anlamazlık, duymazlık, görmezlik.
- -mIk/ -mUk: Cırmık “tırnak izi”, boğmuk “gerdanlık”, çelmik “iri saman”.
- -mİş/ -mUş: *Atılmış* kağıt, *yanmış* odun, *pişmiş* ekmek, *okumuş* adam.
- -(I)mIl /-(U)mIU (<-(I)m+II / -(U)m+IU): al-ımlı, art-ımlı “bereketli”, ılı-mlı, ol-umlu.
- -mUr: Tek tük örneği kalmış artık kullanılmayan bir ektir.
- -n, -(I)n/-(U)n: Basın, yayın, dizin, sayın, sarın.
- -tI / -tU / -(I)ntI / -(U)ntU (< -(I)n- + -tI / -(U)n- + -tU): Akıntı, çıkıntı, çöküntü, bulantı, çalkantı, sarsıntı, bağlantı.
- -r, -Ar, -(I)r/-(U)r: *Akar* su, *atar* damar, *güler* yüz, *yanar* dağ, *yaşanır* hayat.
- -sAk < -sA-k < -Ig+A-k: Savsak “ihmalci”, tutsak “esir”.
- -(y)İş/-(y)Uş, 2. -ş, -(I)ş/-(U)ş: Birincisi yapısı bakımından bir ad-fiil ekidir. Açış, açılış, geziş, bekleyiş, haykırış, direniş. İkincisi ünlü ile sonuçlanan fiillere doğrudan doğruya ünsüz ile sonuçlanana, araya bir bağlantı ünlüsü alarak eklenir. Davranış “tavır”, buluş “icat”, uyanış “intibah”, deyiş “koşuk”.
- -t,-(I)t/-(U)t: Geçit, öğüt, umut.
- -(A)z: Tek ve bazen de çift heceli geçişli ve daha çok geçişsiz fiillerden türetmiştir. Cılız, semiz, titiz, uyuz, yağız, ucuz.

3. **İsimden fiil türeten ekler:** Korkmaz (2015), sayıca öteki türetme eklerinden daha azdır, isim gövdeleri ya isimden isim ya da eylemden isim olan gövdelerdir.

- +A-: ada-, boşa-, kapa-, oyna-, kana-, yaşa-, koca-, döşe-.
- +Al- < +A-l-: azal-, bolal-, daral-, körel-, yönel-, gencel-.
- +An- < +A-n-: beğen-, dadan-, donan-, gücen-.
- +Ar- < +A-r-: Geçişli fiiller türemiştir: başar-, becer-.
- +Aş- < +A-ş-: Dolaş-, güreş-, savaş-, uğraş-, yanaş-.
- +At- < +A-tDonat-, yarat-, gözet-, yönet-.
- +I-/ +U-: Ağrı- < ağır+ı, doku-, farı-, ışı-, kaşı-, koru-, kuru-.
- +(I)k-/+(U)k-: Acık- < aç+ık-, birik-, buruk-, gecik-, gözük-.
- +kIr-/ +kUr- < +k-(I)r-: Haykır-, hıçkır-, püskür-.
- +l-: Durul-, incel-, kocal-, küçül-.
- +lA-: Dilimle-, ertele-, hazırla-, gözle-, ciltle-, paketle-, sabunla-.
- +lAn- < +lA-n-: Ayaklan-, canlan-, dallan-, kanatlan-, kurtlan-, yaşlan-.

- +lAş- < +lA-ş-: Sertleş, dertleş, güzelleş, taşlaş.
- +(I)msA- / +(U)msA- < +(I)m+sA- / +(U)m+sA-: Azımsa-, benimse-, çoğumsa-.
- +(I)r- / +(U)r-: Hapşır-, köpür-, üfür-.
- +(I)rgA-: Azırgan- “az görmek, azımsamak”, esirge-, taşırga- “hayvan tırnağını taşta zedelemek.
- “acımtırak”, kükre-, terle-, titre-, yıpran-, imren.
- +sA-: Duraksa- “durur gibi yapmak”, susa-, umursa-.
- +sI-: darsı-, güçsü-, ıraksı-.

4. Fiilden fiil türeten ekler: Korkmaz (2015), eylem kök ve gövdelerinden eylem türetmek için kullanılır. Eylem gövdeleri ya addan eylem ya da eylemden eylem türetme ekleriyle oluşturulmuş gövdelerdir, demektir.

- -AlA-: Durala-, dürtele-, kovala-, ırgala-, çisele-, gezele-, kovalan-.
- -Ar-: Çıkar-, çöker-, gider-, kopar-, onar-.
- -DAr-: Dönder-, gönder- < DLT köndger- gibi
- -Dİr- / -Dur- < -t-Ur-: Çok kullanılan eklerindendir. Açtır-, alıştır-, bildir-, böldür-, öldür-
- -I- / -U-: -A- eki gibi tek heceli fiil köklerinden birkaç örnek türetmiş olan pekiştirme ölü bir ektir. Bürü-, kazı-, kürü-, sancı-, sürü-.
- -k- / -(I)k- / -(U)k-: -k- eki, tek heceli fiil köklerinden anlamı pekiştirilmiş “olma” fiilleri üretir. Acık-, ayık-, burk-, kanık-, kork-.
- -(I)l- / - (U)l-: Bakıl-, çizil-, dikil-, gömül-, yakıl-.
- -mA-: Aç- / aç-ma-, bas- / bas-ma-, gör- / gör-me-, kal- / kal- ma-.
- -mAAlA- < -mA+lA-: Fiilden ad türeten -mA ekiyle, addan fiil türeten +lA- ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir. Tırmala- “tırnakla çizmek”, sarmala- “iyice, sıkıca sarmak”.
- -mAş < -m+A-ş-: İlmeş- “ilişkili olmak”, karmaş- “birbirine karışmak”.
- -n- / -(I)n- / -(U)n-: İşlek bir çatı ekidir. Kaşın-, giyin-, dövün-, ısın-, sürün-, aşın-, inan-, öğren-, kaçın-.
- -(I)r- / -(U)r- < ET -(U)r-: Artır-, aşır-, kaçır-, kayır-, savur.
- -(I)ş- / -(U)ş-: Buluş-, döğüş-, kapış-, itiş-, kokuş-.
- -(I)ştİr- / -(U)ştUr- < -(I)ş- / -(U)ş- + -tİr- / -tUr-: Araştır-, atıştır-, çekiştir-
- -t-, -(I)t- / -(U)t-: Acıt-, ağrıt-, soğut-, uyut-, kabart-.
- -y- < -d-: Giy- (ke-d-), koy- < ko-d-, say- < sa-d-.

- -(I)z-/-(U)z-: ET’ de de sayılı örnekler veren bir ettirgenlik ekidir. Tutuz- “tutulmak”, damız- “damlamak”, ütüz- “üttürmek”

“Yapım ekleri, sözcüğün manasını ve sınıfını değiştiren eklerdir: Göz’ den yapılan şu kelimelerin hem anlamları hem de sınıfları değişmiştir: Gözlük, gözlükçü, gözlükçülük, gözlü, gözsüz, gözlüklü, gözetmek, gözetlemek, gözlem, gözcü, gözde (= göze girmiş kimse) vb.

Fiil türeten ekleri yazıda gösterirken ekin başına ve sonuna birer küçük çizgi konulur: -len-, -leş-, -(i)-i, -(i)ş-... vb. İsim soyundan kelimeler türeten eklerin ise yalnızca başlarına bir küçük çizgi konulur: -ci, -ce, -siz, -li...vb. Örneğin, -() ır biçiminde gösterilen bir ek, () içine ı, i, u, ü, e, a ünlülerinden birinin konulacağını anlatır.” (Ediskun, 2003: 101).

2.8. Çekim Eki Nedir?

Ekler kullanışları bakımından ikiye ayrılırlar:

- a. Bir takım kelimelerin hal, sayı, durum, zaman, kişi gibi dil bilgisi ilişkilerini kurarlar ve sözü oluştururlar. Bu eklerle çekim ekleri denir (araba-dan, kardeş-im, git-ti).
- b. Üretim ekleri (Banguoğlu, 2015: 148).

Çekim ekleri, sözcüğün manasını ve sınıfını değiştirmeden ona durum, ilgi, kip, zaman, nicelik, şahıs ve birlikte oluş gibi bir anlam kazandıran eklerdir: Yol-u, yol-a, yol-da, yol-lar, okul-um, kalem-le... vb.

Çekim ekleri, yazıda, ekin başına küçük bir çizgi konularak gösterilir: -i, -den, - ler, - yok, -ecek... vb (Ediskun, 2003: 101).

Ergin (2013)’e göre çekim ekleri, sözcükleri bir araya getirerek bir örgü oluşturmalarını, bir anlam bütünlüğü elde edilmesini sağlayan eklerdir. Bir cümledeki çekim ekleri, bir vücudu meydana getiren iskelet gibidir. Çekim eklerini cümleden çıkarırsanız geriye anlamsız bir kelime topluluğu kalır. Çekim eklerini yerli yerinde ve gerektiği gibi kullanmazsak kol yerine bacak, göz yerine ağız çizilen bir resim elde elmiş oluruz. Dil kurallarını sağlıklı ve mantıklı bir şekilde işletebilmek için çekim eklerini de aynı şekilde görevlerine uygun bir şekilde kullanmalıyız.

Çekim ekleri, isimlerle isimler ya da isimlerle eylemler arasında kalıcı olmayan bağlantılar sağlayan eklerdir. Yapım ekleri kökle gövdenin kendi çizgileri içinde olduğu halde, çekim ekleri, kök ve gövdelere birtakım mana ilişkileri sağlayarak onları birbiriyle bağlantıya sokan, onlarla sözcük grupları ve tümcenin diğer elemanları arasında kalıcı

olmayan mana ilişkisi sağlayan eklerdir. Sözcük gruplarından ve tümceden çekim eki çıkarıldığında, sözcükler arasındaki mana bağları kopar ve tümcenin yapısı bozulur. Bu yüzden çekim ekleri hem kök ve gövdelere işleklik kazandırır hem de yapım eklerinden daha geniş bir çerçeveye sahiptir. Çekim ekleri nitelik bakımından birbirinden ayrılan bazı özellikler de taşır:

1. Bunların bir kısmı yalnız eklendikleri isim veya isim grubu ile ilgili olan eklerdir. Etkileri ismin çizgileri içinde kalır. Eklendiği ada çoğul anlamı katan +lAr çokluk, bir şeyin kime ait olduğunu bildiren iyelik, iki adı ilgi, aitlik bağı ile birbirine bağlayan ilgi durumu ve +ki aitlik eki bu nitelikte eklerdir: ağaç-lar, kitab-ım, ödülümüz, öğrenci-nin not-u, kafes-teki kuş vb.
 2. Evde mi?, seninki mi?, deminki mi?, oldu mu?, gelecek mi? örneklerinde görülen ad ve fiillerdeki soru eki de kullanımı kendine özgü bir işletme ekidir.
 3. Üçüncü gruptakiler işletme ekleridir. İsimler, cümlede böyle bir bağlantıyı kurabilmek için birbirinden farklı ekler alarak çekime girerler. Bu nitelikteki ekler, işletme ekleri içinde özel bir durum gösterdikleri için çekim ekleri diye adlandırılır.
- Çekim eklerinin kullanılış alanları yapım eklerinden de öteki işletme eklerinden de daha kapsamlıdır. Kullanılış bakımından gösterdikleri ayrılık dolayısıyla çekim ekleri kendi içinde:

A. İsim çekim ekleri,

B. Eylem çekim ekleri olmak üzere iki ana gruba ayrılır.

A. İsim Çekimi Ekleri: İsim çekimi ekleri, cümlede adlar ile fiiller arasındaki geçici anlam bağlarını kurmak üzere adların girdiği durumları karşılayan eklerdir. Çekim ekleri şöyle sıralanabilir:

1. Yalın durum: kitap, defter, su...
2. İlgi durumu: ata yurdu, yük gemisi, iş-in başı, yol-un sonu gibi.
3. Yükleme durumu: Cümlede, geçişli fiilin etkisi altında kalan adın içinde bulunduğu durumdur. Bu durum ya eksiz yahut da +(y)I /+(y)U ekiyle karşılanır: ev+i, çanta+yı vb.
4. Yönelme durumu: yol+a, tarla+ya gibi.
5. Bulunma durumu: ev+de, araba+da, dağ+da gibi
6. Çıkma durumu: yol+dan, ev-den, Ankara'dan gibi.
7. Vasıta durumu: baş+la, kol+la, el+le, kürek+le, acı+y+la, duyguları+y+la gibi.
8. Eşitlik durumu: delice “deli gibi” (konuşmak), yıllarca (beklemek) vb.

B. Eylem Çekimi Ekleri: Eylem çekim ekleri de isim çekimi ekleri gibi, eylem kök ve gövdelerindeki hareketleri kişi ve nesnelere bağlamak, isimlerle eylemler arasında geçici anlam bağlantıları kurmak için kullanılan eklerdir.

Türkçede eylem çekimi, eylem kök ve gövdelerine getirilen şekil ve zaman (kip), şahıs ve soru ekleriyle karşılanır.

- Şekil ve Zaman Ekleri: Eylem kök ve gövdeleri de isimler gibi ancak çekim ekleriyle kullanım alanına çıkabildikleri için, bunlarda da çekim eklerine gerek vardır. Eylemlerdeki şekil ve zaman ekleri, bir hareketin, bir oluş ve kılışın ne zaman ve nasıl ortaya çıktığını belirten eklerdir.

Şekil ve zaman ekleri “kip ekleri” diye de adlandırılır. Türkiye Türkçesinde: 1. *Bildirme (haber) kipleri*, 2. *Tasarlama kipleri* olmak üzere başlıca iki tür vardır.

Bildirme kipleri, eylemin işaret ettiği olayın gerçekleştiğini, gerçekleşmekte olduğunu ya da gerçekleşeceğini bildiren kiplerdir. Bunlar görülen ve duyulan geçmiş zaman, şimdiki zaman, geniş zaman ve gelecek zaman kipleridir.

Tasarlama kipleri ise, eylemdeki oluş ve kılışın daha olmadığını, planlandığını bildiren kiplerdir.

- Şahıs ekleri: Eylemin kimin tarafından yapıldığını gösterir. Dilimizde teklik ve çokluk biçimleriyle altı tür şahıs eki vardır. Bunlar:

1. Teklik 1. şahıs ekleri: -m, -(I)m / -(U)m: al-dı-m, al-ı-yor-um, alacağ-ı-m vb.
2. Teklik 2. şahıs ekleri: -n, -sIn / -sUn: al-dı-n, alıyorsun, alırsın vb.
3. Teklik 3. şahıs: Eki yoktur: aldı, alıyor, alacak, almış vb.
4. Çokluk 1. şahıs ekleri: -k, -(I)z / -(U)z: aldı-k, alır-ı-z, alacağ-ı-z vb.
5. Çokluk 2. şahıs ekleri: alıyorsunuz vb.
6. Çokluk 3. şahıs ekleri: -lAr: aldı-lar, alır-lar, bilir-ler vb.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, şahıs ekleri içinde aynı zamanda sayı ve çokluk kavramı da yer almıştır. Ad çekimindeki +lAr çokluk eki, fiillerin 3. şahıs çokluk çekimlerinde ortaya çıkmıştır. Birinci ve ikinci şahıslardaki çokluk kavramı biz ve siz gibi çokluk gösteren şahıs zamirlerinin ekleşmesinden oluşmuştur.

Aslında +lAr çokluk ekinden önce de zamanla kaybolmuş bir ol> o zamiri vardır: *ol+lar > o+lar > +lar gibi.

- Fiillerde soru: Soru eki, çekimli fiillerde kipleri şahıslara soru yoluyla bağlayan ektir. Adlardaki gibi yine mI? / mU? ekiyle karşılanır. Yalnız ekin yeri açısından kiplere göre bazı değişiklikler görülür. Mesela al-dı-m mı? Al-dınız mı? gibi geçmiş zaman kipinde, ek, kip ve kişi eklerinden sonra geldiği halde, al-ır-mısın? , al-acak -mısın?

gibi geniş ve gelecek zaman kiplerinde, kip eklerinden sonra, kişi eklerinden önce gelir. Birleşik kiplerin çekiminde de ikili bir durum göze çarpar. Şöyle ki:

- a. Bütün kiplerin hikaye ve rivayet çekimlerinde soru eki kip ekinden sonra, hikaye ve rivayet eklerinden önce gelir: al-dınız-mı-y-dı? , al-ıyor-muydu? , al-malı-mı-y-dılar? , al-ır-mı-y-mış? , al-acaklar-mı-y-mış? gibi.
- b. Birleşik kiplerin şart çekimlerinde ise, soru eki en sonda bulunur: al-mışsan mı? , al-ırsalar mı? , al-ıyorsak mı? gibi (Korkmaz, 2015: 112).

2.9. Eklerin Öğretimi Nedir?

Dil bilgisi eğitimi girişik bir yapıda olup bunların birbirinden bağımsız bir şekilde verilmesi çok zordur. Öyle ki eksik kalan bir alan ileride yapının bütünlüğünü tehlikeye düşürecek bozukluklara sebep olur.

Üstünova (2004), Türkçenin sondan eklemeli bir olduğunu ve yeni kavramlar yaratırken eklerden yararlandığımızı belirtmiştir. Dilin bu eklemeli yapısı, eklerin önemini daha da artırmış olmakla beraber ekleri ayrı bir yere taşımıştır.

Türkçe eğitiminde dilbilgisi dersleri öğrencinin ilgisini taze tutacak, dersi daha rahat anlamasını sağlayacak şekilde işlenmelidir. Dilbilgisi dersleri öğrencinin derse etkin katılımını sağlamalı, öğrenciye hitap etmelidir. Derslerde esas olan öğrencinin bilgiyi kavraması olduğu unutulmamalı, bunun için ders işleyişinde öğrenci merkezli etkinlikler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu noktada yaratıcı drama yönteminin dil bilgisi öğretimi için de işlevsel olduğu hatta diğer birçok yönetime göre amaca ulaşmada daha büyük kolaylıklar getirebildiği anlaşılmaktadır. Çünkü yaratıcı drama yöntemi kullanılarak dil bilgisi dersleri işlenirken ayrıca dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma gibi dil becerileri de kullanılmaktadır. Yaratıcı drama yöntemi kullanılırken bu sayılan becerilerin herhangi biri kullanılabildiği gibi amaca uygun olarak yeri geldiğinde adı geçen dil becerilerinin hepsi birlikte de kullanılabilmektedir. Yaratıcı drama yöntemi sayesinde öğrenci özgüven sahibi olur. Kendini ifade edemeyen öğrenci etkinliklere katılarak zincirlerini kırar. Toplum içinde daha rahat konuşur hale gelir. Bu etkinlikler sayesinde belli bir süre sonra kendini ifade etmenin düşündüğü kadar zor olmadığını görür ve günlük hayatında da düşüncelerini ve isteklerini rahat bir şekilde dile getirmeye başlar. Yaratıcı drama yöntemi, öğrenilenlerin kalıcılığını sağlar. Öğrenci yaratıcı drama etkinlikleri sayesinde eğlenirken öğrenir. Dersin her anında etkin olması, öğrencinin bilgiyi daha uzun süre hatırlamasını sağlar. Yaratıcı drama yönteminin diğer alanlarda uygulanmasında görülen yararlar 5 yöntemin dil bilgisi

öğretiminde de uygulanabileceğini göstermiş, ayrıca dersin somut ve eğlenceli geçmesi de yöntemin etkili olabileceği izlenimini doğurmuştur. Bu araştırmanın Türkçe öğretiminde dil bilgisi derslerinde daha etkili bir eğitim – öğretim ortamı oluşturması açısından yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırma geleneksel ve ezberci eğitime karşı eğitimde öğrenciyi merkeze alması yönünden bütün öğretmenlere yol gösterici olacaktır (Yeşilyurt, 2011)

Manvelidze (2019)’ nin araştırmasında, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Gürcü öğrencilerin sıfat-fiil eklerinin kullanımında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, ardından, öğrenciler tarafından sıfat-fiil eklerinin kullanımında zorlandığı belirlenen yapıların ve kullanımlarının düzeltilmesinde yararlı olabilecek öneriler sunmaktır. Çalışma çerçevesinde Gürcü öğrencilerin katılımıyla yapılan uygulamada, öğrencilerin sıfat-fiil eklerini kullanırken karşılaştıkları zorluklar ve bu zorlukların nedenleri belirlenmeye çalışılmıştır. Sıfat-fiil eklerinin öğreniminde ve kullanımında öğrencilerin zorlandıkları yerlere dair tespit edilen sorunların giderilmesi için sunulan çözüm önerilerinin, yalnızca öğrenciler için değil, Türkçeyi yabancı dil olarak öğretenler için de yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

2.10. Türkçe Dersi Öğretim Programı

2017/2018 Eğitim-Öğretim Yılı’nda T.C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan program (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)’dır.

TDÖP (2018)’ye göre okullarda uygulanan programlar “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Bu programların birbirlerini tamamlamaları önemlidir ve her öğretim seviyesinde ayrı ayrı hazırlanmış olup aşağıda belirtilen hedeflere varılması planlanmıştır:

1. Okul öncesi eğitimi bitiren öğrencilerin ferdi gelişimlerine bakılarak tüm alanlarda sağlıklı olarak gelişimlerini desteklemek
2. İlkokulu bitiren öğrencilerin gelişimlerine ve kendi bireyselliğine uygun bir şekilde, çevresiyle uyum içinde, farkındalığı yüksek, sosyal çevreye duyarlı ve bunları hayata başarılı bir şekilde geçirebilen bireyler olmasını sağlamak
- 3.Ortaokulu bitiren öğrencilerin, daha önceki eğitim seviyelerinde edindikleri becerileri iletirmek suretiyle ülke değerlerini benimsemiş, hak ve sorumluluklarını bilerek uygulayan, kendi kendine yetebilen fertler olmaları

4. Liseyi bitiren öğrencilerin, önceki eğitim seviyelerinde edinmiş oldukları tecrübeleri geliştirmeye çalışan, yaşam tarzıyla ülkenin değerlerini harmanlayarak bünyesinde toplayan, kendi ve yurdu için çalışan fertler olmalarını sağlamak.

2.11. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçları

MEB (2018)'e göre, Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin eğitimin her alanında kendilerini geliştirmelerini sağlamayı ve bunları hayatlarında başarılı bir şekilde uygulayabilmelerini amaçlamaktadır. Bunun için okuma, yazma, dinleme, konuşma eğitimlerinin çok önemli olduğunu vurgulanmaktadır. Bu program öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerini artıracak şekilde planlanmıştır. Bu program ile öğrencilerin;

- Türkçenin dört yeterlilik alanındaki yeteneklerinin geliştirilmesi,
- dilimizi, dil bilgisi kurallarına uyarak kullanmalarını sağlamak,
- kelime dağarcığını geliştirerek dili doğru ve bilinçli kullanma zevkini tattırmak,
- kitap okumayı alışkanlık haline getirmelerini sağlamak,
- hislerini açık ve net bir şekilde yazılı ya da sözlü bir şekilde ifade edebilecek seviyeye ulaşmalarını sağlamak,
- bilgiye ulaşmak için yönlendirmeler yaparak; araştıran, sorgulayan bireyler olmasını sağlamak,
- görsel ya da yazılı medya ile ilgili kendini geliştirmelerine olanak tanımak ve doğru haber kaynaklarına ulaşabilecek vasıtaları tanımalarına yardımcı olmak,
- edindiği bir bilgiyi araştırarak, kaynağını sorgulayarak haber kirliliğinden uzak kalmalarını öğretmek,
- bir milleti oluşturan tüm değerlerin, o milleti bağlayan ve bir arada tutan unsurlar olduğunu kavramasına yardımcı olmak,
- dünya kültürleri, dünyadaki sanatsal değerler ile ülkemizde var olan değerlerin farkına vararak estetik bir bakış açısıyla bunları değerlendirebilecek yetkinliğe ulaşmasını sağlamak.

2.12. Yapım Ekleri Kazanımları ve Açıklamaları

Yapım eklerinin kazanımları ve bu kazanımların açıklamaları Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı yönergede şu şekilde yer bulmuştur:

T.5.3. OKUMA

Söz Varlığı

T.5.3.10. Kökleri ve ekleri ayırt eder.

T.5.3.11. Yapım ekinin işlevlerini açıklar. Yapım ekleri ezberletilmez, işlevleri sezdirilir.

Kelime türetmenin mantığı kavratılır (MEB, 2018: 39).

Bu kazanımlara göre öğrencilere önce ek ve köklerin ayırt edilmesi kavratılır. Yani bir kelime kökünün üzerine gelen ekin nasıl bulunup ayırt edileceği detaylandırılmalıdır. Yani örnekler verilerek türemiş kelime ile kök olan kelime arasındaki anlam bağlantısı yeterince açık bir şekilde anlatılmalıdır. Örnek verecek olursak “ayak” kelimesinin kökünün “ay” olmadığını çünkü ay ile ayak kelimeleri arasında anlam açısından bir ilişki olmadığını ya da “balık” kelimesinin kökünün “bal” kelimesi olmadığını bal ile balık kelimesi arasında mantık olarak bir ilişki kurulamayacağını kavratmak gerekir. Sonrasında ise bulunan kökün master eki alıp almamasına göre isim ya da fiil olarak adlandırabileceğimizi belirtmemiz gerekir.

Yapım ekinin işlevinin yeni kelimeler türetmek olduğunu mesela “göz” ün görme organımız olduğu, üzerine “-lük” yapım eki getirerek bu kelimeyi “gözlük” şeklinde türettiğimizi ve bunun görme organımız için kullandığımız bir araç olduğunu, “gözlük” kelimesini de “-lı” yapım ekiyle “gözlüklü” şeklinde türeterek gözlüğü olan, gözlük takan anlamlarına gelebileceğini açıklamamız ve örnekleri çoğaltarak kelime türetmenin mantığını kavratmamız beklenmektedir.

2.13. Yapım Ekleri ile İlgili Araştırmalar

Yapım ekleri ile ilgili olarak Türkiye’de birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Bunlar:

Elbir (1994), “Anadolu Ağızlarında İsim Yapım Ekleri” Bu çalışmada, Anadolu ağızlarından derlenmiş metinlere dayalı olarak fiil yapım ekleri tespit edilmeye ve incelenmeye çalışılmıştır. Elde edilen malzemeyle de ekin yapısı, tarihi, fonetiği, fonksiyonu Türkiye Türkçesi yazı dili ile mukayeseler yapılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Acun (1999), “Anadolu Ağızlarında İsimden İsim Yapım Ekleri” Bu çalışmada 44 adet yapım eki işleklik durumlarına göre kategorize edilmiştir. Sesler Eski Türkçedeki ve Türkiye Türkçesindeki durumları karşılaştırılmıştır.

Cebiroğlu (2002), “Sözlüksüz Köke Ulaşma Yöntemi” Bu çalışmada Türkçenin kurallarına uyularak geliştirilen, bu yöntem ve bu yönteme uygun olarak geliştirilen yeni algoritmalar tanıtılmıştır.

Güngördü (2002), “İsimden Fiil Türeten +çı-/+çi- Eki ve Gelişmiş Şekiller” Bu çalışmada, eski ve yeni Türk lehçelerinde bulunan +çı-/+çi- yapım eki ve gelişmiş şekillerinden türemiş sözler ele alınmıştır.

Öner (2006), “Türkçede İsimden Fiil Yapımı Üzerine Notlar”. Metin yazarlarına morfeplerin üretkenliği ile ilgili bilgi vermek, eski ve yeni metinlerin dil bilgisi dizinleri hazır olmadığı ve eklerin işlevliklerini ortaya koyan analizci çalışmaların az olduğu varsayılarak bu araştırmada kelime yapımının temelini oluşturan ekleme ve yardımcı fiil kullanma yolları Türkçenin on üç dil anıtının ve Türkçe sözlüğün söz varlığının incelenmesiyle oranlanmıştır.”

Aytaş, G. ve Çeçen A. (2007), “Ana Dili Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Yeri ve Önemi”. Bu çalışmanın amacı, ana dili eğitiminde dil bilgisinin nasıl bir yeri ve önemi olduğunu belirlemektir. Literatür taraması sonucu oluşturulan çalışmada öncelikle “ana dili” kavramı tanıtılmış, ana dili eğitimi hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra dil bilgisi ve öğretimi üzerinde durularak ana dili eğitimi çerçevesinde dil bilgisi öğretiminin ilkeleri belirtilmiştir. Ana dili eğitiminde dil bilgisi öğretimi hakkında kapsamlı bir değerlendirme yapılmış, elde edilen bilgiler tartışılarak konuyla ilgili bazı öneriler geliştirilmiştir.

Karadüz (2009), “Türkçe Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarının “Yapılandırmacı Öğrenme” Kavramı Bağlamında Eleştirisi”. Bu araştırma Türkçe dersi öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları ölçme değerlendirme araçlarının kullanılan öğretim yöntemiyle ne kadar ilişkili olduğunu tespit amacıyla yapılmıştır.

Dolunay (2010), “Dilbilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi”. Bu çalışmada eğitimin fertler için önemli olduğu kadar milletlerin geleceği açısından da önemli bir olgu olduğu ve bu yüzden dilbilgisi eğitiminin çok önemli olduğuna ve ezbercilikten uzak, çağdaş tutumlarla yapılmasının gerekliliğinden ve dilbilgisinin öneminden bahsedilmektedir.

Arslan, Orhan, Kırbaş (2010), “Araştırmanın amacı, Türkçe dersinde, yeni müfredatta kullanılan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının ne kadar uygulandığı ve bu öğrenme yaklaşımının Türkçe öğretmenlerine ne gibi sorumluluklar getirdiğinin yönetici görüşleri doğrultusunda belirlenmesidir.”

Erdem (2011), “Türkçede Çekim ve Yapım Eklerinin Özellikleri ve Sınırları” Çekim eklerinin sınıflandırılmaları, şekil bilgisi, yapım ve çekim eklerinin benzerlik ve farklılıkları uygulamaları hakkında yapılmış bir çalışmadır.

Solmaz (2011), “Ortaöğretim Ders Kitaplarındaki Biçim Bilimi Alanıyla İlgili Konular Üzerine Bir Değerlendirme”. Araştırmacının bu çalışmasında, ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan şekil bilgisiyle ilgili konular ele alınmıştır. Üç farklı ortaöğretim kitabının incelendiği bu araştırmada, ilk olarak şekil bilgisi alanının temel kavramları ve başlıca çalışma konularına değinilmiş; ikinci aşamada da bu ders kitaplarındaki şekil bilgisiyle ilgili konular değerlendirilmiştir.

Kaya (2012), “Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiil Yapım Ekleri, Bunlarla Türemiş Filler, Bu Fiillerin Anlam Özellikleri ve Bunların İlköğretim Dil Bilgisi Öğretimine Yansıması” Bu çalışmada, Çağdaş Türkiye Türkçesinde bulunan fiil türeten yapım ekleri ve bu yapım ekleriyle türetilmiş fiiller hakkında bilgi veren bir çalışmadır.

Gedizli (2012), “Türkçede Tek Şekilli ve Çok İşlevli Yapım Ekleri” Bu çalışmada Türkçenin yapım ekleri ve işlevleri incelenmiştir.

Polatcan, F. (2013). 6. Sınıflarda Kavram Haritalarıyla Dil Bilgisi Öğretiminin Başarıya Etkisi. Bu araştırmanın amacı, kavram haritalarıyla dil bilgisi öğretiminin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin başarılarına etkisini değerlendirmektir. Uygulama için araştırmacı tarafından yapılandırmacı yaklaşıma ve dil bilgisi öğretimi ilkelerine uygun kavram haritaları hazırlanmıştır. Çalışmada; isimler, sıfatlar, hâl ekleri ve iyelik ekleri konuları örneklem olarak seçilmiştir.

Çolak, F. (2013). Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Genel Sorunları İle Alan Literatüründeki Tartışmalı Konuların İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretimine Yansımaları ve Çözüm Önerileri. Bu çalışmada dil bilgisinin; ses bilgisi, biçim bilgisi, kelime bilgisi, cümle bilgisi alt dallarının sorunları, tartışmalı konuları değerlendirilmiş, araştırmacıların ortaya koyduğu çözüm önerileri sentezlenerek alanın sorunlu konularına çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Güven (2013), “Dil Bilgisi Konularının Öğretim Sorunları”. Bu çalışmada dil bilgisi konularının öğretilmesi sorunu üzerinde durulduğu belirtilmiştir. Dil bilgisi konularının öğretiminde karşılaşılan temel problemlere değinilmiş, ardından dil bilgisi konularının öğretimiyle ilgili daha önce bu alanda öne sürülmüş fikirler ortaya konulmuştur. Bu görüşlerin olumlu ve olumsuz yönleri belirlenmiş, son olarak da dil bilgisi konularının öğretiminde izlenilmesi gerekli yollar önerilmiştir.

Karagöz (2013), “İlköğretim 6-7-8. Sınıflarda Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Fiil”. Bu çalışmanın amacı, fiillerin akademik yayınlar, 2005 Türkçe öğretim programı ve 6, 7, 8. sınıf ders kitaplarında nasıl yer aldığını belirlemek ve bu üç değişkenin dil bilgisi öğretimini nasıl etkilediğini saptamaktır.

Güneş (2013), “Yapılandırıcı Yaklaşımla Dilbilgisi Öğretimi”. Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin dilimizin kullanılış biçimlerini, kurallarını, mantıksal bütünlük içinde kavrayarak; çalışmalarında, araştırmalarında ve günlük etkinliklerinde daha iyi ve etkili kullanabilmelerini sağlamaktır.

Bayram (2015), “5E Modelinin 6. Sınıf Dil Bilgisi Öğretiminde Başarıya, Akademik Motivasyona ve Kalıcılığa Etkisi”. Bu araştırmanın amacı 5E modeliyle dil bilgisi öğretiminin ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin başarılarına, akademik motivasyonlarına ve hatırlama düzeylerine olan etkilerinin değerlendirilmesidir.

Ateş (2017), “Yapılandırmacı 7E Modeline Göre Düzenlenmiş Öğretim Etkinliklerinin Türkçe Dersindeki Başarıya ve Öğrenmedeki Kalıcılığa Etkisi”. Araştırmada, Türkçe derslerinde kullanılan yapılandırmacı 7E öğretim modeliyle ilgili etkinliklerin derslerin öğretimine olan katkısı ve bu öğretim modeliyle yapılan öğretimin ne kadar kalıcı olduğu araştırılmak istenmiştir.

Özdemir ve Balkan (2017), “5E Yapılandırmacı Öğretim Modelinin Dil Bilgisi Öğretiminde Kullanımı”. Araştırmada 5E Öğretim Modeli ile ilgili bilgiler ve yapılan çalışmalar araştırılmış, genellikle Fen Bilimleri sahasında kullanılmış bu yaklaşımın Türkçe derslerinde de kullanılabileceğine dair bulgular incelenmeye çalışılmıştır.

Bayraktar (2017), “Türkiye Türkçesinde -ma Ekinin Yapım Eki Olarak İşlevleri” -ma ekinin işlevini çeşitli başlıklar altında örneklerle açıklayan bir çalışmadır.

Güzel (2018), “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Yapım Ekleri I: Yazı Dilinde Bulunmayan Yapım Ekleri”. Bu çalışma yazılı dilde yer almayan türetilmiş kelimeleri bir araya getirmek, aldıkları türetme eklerini bulmak ve bu eklerin görevini anlamak için yapılmıştır.

Saygılı, D. ve Kana, F. (2018). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreten Öğretmenlerin Kültürlerarası Duyarlılığı”. Bu araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılıkla ilgili görüşlerinin; cinsiyet, hizmet içi eğitim alma, yabancı dil bilme, yurt dışında yaşama, çalışma yılı, eğitim

durumu ve bilinen dil sayısı değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Ödül (2019), “Yapılandırmacı Yaklaşım Doğrultusunda Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Bir İnceleme”. Bu çalışmanın amacı iki farklı yayınevine ait ancak aynı yaş grubuna ve dil seviyesine yönelik olarak hazırlanmış ders kitaplarının incelenmesidir.

Teke (2020), “Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tasvirî (Açıklamalı) Bibliyografyası”. Bu çalışmada, 1962-2018 yıllarında Türkiye’de doğrudan Türkçe dil bilgisi öğretimi üzerine yapılmış kitap, kitap bölümü, makale ve tez çalışmalarının tasvirî (açıklamalı) bibliyografyasını yapmak ve bibliyometrik analizini çıkarmak amaçlanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bölüm üçte araştırmanın modeline, çalışma grubuna, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına, verilerin toplanması ile elde edilen verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli ve Deseni

Bu araştırmada, Antalya'nın Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı ilçelerinde, özel ve devlet ortaokullarında görev yapan Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretimindeki duyarlılıkları incelenmeye çalışılmıştır. Yapım ekleri öğretilirken öğretmenlerin hangi maddelere ağırlık verdiğine bakılarak yapım eklerinin öğretiminde nasıl bir yol izlemeye çalıştıklarının tespitinde yol gösterici bir çalışma olacaktır. Bu araştırma nicel bir araştırmadır ve betimsel tarama deseni kullanılmıştır.

Büyüköztürk (2018), betimsel araştırmaların, var olan bir durumu mümkün olduğunca bütünsel bir şekilde tanımladığını, çalışmalarda en çok kullanılan yöntem olduğunu, tespit edilmek istenen başarı durumları ya da tutumları değerlendirmek amacıyla kullanılabileceğini belirtmiştir.

Araştırmamız nicel boyutta betimsel analiz yöntemi ile tahlil edilmiştir. Bu araştırmada nicel veriler ağırlık göstermektedir. Ayrıca bu çalışma, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış mülakat formuyla elde edilen nitel verilerle de desteklenmeye çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Evren bir araştırmada toplanan bulguların genellenebileceği unsurların hepsidir. Evrenin tanımı kolay yapsa da tüm evrene ulaşılmanın imkânı yoktur. Bu çalışmanın evreni Türkiye'deki özel ve devlet ortaokullarında çalışan Türkçe öğretmenleridir. Araştırmanın örneklemi ise Antalya ilinin Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı ilçelerinde bulunan ortaokullarda 2020-2021 eğitim-öğretim yılında görev yapan Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Öğretmenlerin yapım eklerinin öğretimine dair duyarlılıklarını belirlemeye yönelik veriler Antalya ilinin Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı ilçelerinde yer alan okullarda 2020-2021 eğitim-öğretim yılında görev yapan Türkçe öğretmenlerinden toplanmıştır. Araştırma kapsamında iki veri toplama aracı kullanılmıştır. Nicel veri elde etmek amacıyla anket uygulaması, nitel veri elde etmek amacıyla da mülakat yapılmıştır.

Bu veri toplama araçlarının geliştirilme sürecine yönelik bilgiler şu şekildedir: Veri toplama aracı olarak öğretmenlerin yapım eklerinin öğretimine dair duyarlılıklarını belirleyebilmek amacıyla bir anket oluşturulmuştur. Anket oluşturulurken soruların kısa, öz olmasına, sorulmak istenenin net olarak ifade edilmesine dikkat edilmiştir. Önce anket için hazırlanan sorulardan bir havuz oluşturulmuştur. Bu havuzdaki sorular hazırlanırken Türkçe dersinin yapım ekleri ile ilgili kazanımları da dikkate alınmıştır. Sonra bu havuzdaki ölçmek istediğimiz özellikleri ölçtüğü düşünülen 47 soru ankette istenen bilgileri ölçme hassasiyetine göre ayrılmıştır. Anket üç bölümden oluşturulmuştur. Soruların ankette yer alan A Bölümü- Yapım Ekinin Bulunması, B Bölümü- Yapım Ekinin Türünün Bulunması, C Bölümü- Yapım Ekinin İşlevinin Bulunması bölümlerinden hangisine uygun olduğuna bakılarak yerleştirilmiş ve anketin ilk hâli elde edilmiştir. Taslak olarak oluşturulan ölçeğin geçerliliğini tespit etmek amacıyla 1 Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme uzmanı, 6 Türkçe Öğretimi alan uzmanının görüşleri alınarak oluşturulan ölçme aracındaki eksiklikler giderilmiş, gerekli görülen düzeltmeler yapılmış ve ölçme aracı 3 bölüm olarak hazırlanmıştır. Ölçme aracı 5'li likert tipine göre hazırlanmış ve 27 önerge olarak sunulmuştur. Bunun sonrasında ön uygulamaya tabii tutularak elde edilen sonuçlar ışığında güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre anketin güvenilirliği Cronbach alfa analiz sonuçlarına göre 0.95 olarak belirlenmiştir.

Ayrıca araştırmayı nitel verilerle güçlendirebilmek amacıyla yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat için alt problemlerin üç ana başlığı altında toplam 10 soruluk bir form hazırlanmıştır. Mülakatın geçerliliğinin sağlanması için alanında uzman kişilerden görüş alınmıştır. Alınan görüşler neticesinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Daha sonrasında öğretmenlerden onam formu alınarak ön uygulama için Türkçe öğretmenleriyle görüşülmüştür. Alınan cevaplara bakıldığında yapım eklerinin işleviyle ve işlekliliğiyle ilgili sorulardan beklenen düzeyde yanıtların alınamadığı görülmüştür. Bunun üzerine sorularda yeniden düzenlemeye gidilerek anlaşılamayan sorulara açıklayıcı ibareler eklenmiştir. Düzenlemenin ardından mülakat yapılmıştır. Her soru için verilen yanıtlar tablo

haline getirilerek frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Mülakattan elde edilen sonuçlar, duyarlılık anketinden elde edilen sonuçlarla birlikte yorumlanmıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Bölüm 3.4.'te veri toplama süreci anlatılmaktadır. Veri toplama sürecinin nasıl ilerlediği Tablo 3.1'de verilen akış şemasında sunulmuştur.

Tablo 3. 1 *Veri Toplama Süreci*

Yapılan İşlem	Veri Toplama Aracı	Tarih
1. Etik kuruldan izin alınması	-	16/04/2021
2. Anket için geçerlik-güvenirlik çalışmasının yapılması	Anket	10/05/2021
3.Araştırma için Ant. İl MEM'den uygulama izni alınması	-	28/10/2021
4. Anketin uygulanması	Anket	30/10/2021
5. Verilerin analizi	-	20/11/2021

Tablo 3.1'de belirtildiği gibi araştırmacı tarafından ölçme aracı hazırlandıktan sonra gerekli izinler alınmıştır. Sonrasında ise anket katılımcılara online olarak ulaştırılarak veriler toplanılmaya başlanmıştır. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Bir çalışmada bilgilerin doğruluğu geçerlik, bilgilerin tekrarlanabilirliği ise güvenirlilik ile ilgilidir. Araştırmanın geçerliği ve güvenirliliği için bazı konulara dikkat etmek gerekmektedir. Katılımcılardan özel bilgilerin istenmemesi ve çalışmanın sadece bilimsel alanda kullanılacak olmasının teyit edilmesi, katılımcıların gönüllülük esasıyla çalışmaya katılması veri toplama aracının geçerliğini artıracaktır. Katılımcılar bu sayede daha içtenlikle ve doğru cevaplar vereceklerdir.

Araştırma için genel bir çerçeve çizilmesi ve bu çerçevenin dışına çıkılmaması, alan yazın taramasının bu yönde yapılması yine araştırmanın geçerliğine katkı sağlayacak etmenlerdir.

Ölçme aracının güvenilirliği ölçme değerlendirme uzmanının Cronbach alfa analiz değerlendirmesiyle sağlanmıştır.

Tablo 3. 2 *Güvenirlilik-Cronbach Alfa Analiz Sonuçları*

Cronbach's Alpha	N of Items
,950	29

Güvenirlilik- Cronbach alfa analiz sonuçlarına göre 0.95 olarak belirlenmiştir. Bu da maddelerin güvenirliliğinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Geçerlik için ise, ölçme aracı her biri alanında uzman kişilere gönderilerek uzman değerlendirmesine tâbi tutuldu. Uzmanların değerlendirmelerine göre bazı maddeler elendi. Bazı maddeler tekrar düzenlenerek ankete eklendi. Uzmanların görüşlerini bildirmelerinin ardından yapılan düzenlemelerle ön uygulamaya tabii tutularak 20 Türkçe öğretmene anket doldurtulmuştur. Ön uygulamadan sonra gerekli düzenlemeler yapılmış ve elde edilen veriler ışığında anketin güvenilirlik ve geçerliliğin sağlanması için Cronbach Alfa Analizine tabi tutuldu ve anket uygulanmaya hazır getirildi. Frekans ve yüzdeliklerle maddelerin kullanım sıklığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Maddelerin frekans ve yüzdelik oranlarını belirlemek için de SPSS programı kullanılmıştır.

Araştırmaya nitel boyutta katkı sağlayacak olan yarı yapılandırılmış mülakatın geçerliliğinin sağlanması için alanında uzman kişilerden görüş alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak mülakatın ön uygulaması yapılmıştır. Ön uygulamadan elde edilen verilere bakılarak mülakat sorularında yeterince anlaşılır olmadığı düşünülen sorulara açıklık getirilerek mülakat uygulanmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Türkçe öğretmenlerinden ölçme aracı vasıtasıyla elde edilen nicel veriler SPSS programı ile tahlil edilmiştir. Tahlil sonuçları tablolar halinde verilerek tek tek yorumlanmıştır. Ayrıca katılımcıların yaş grupları, meslekte geçirdikleri süre, özel kurum ya da devlet kurumunda çalışıyor olmaları ve mezuniyet durumları da tablo haline getirilerek sayfa 41’de veri toplama araçları bölümünde verilerek tek tek yorumlanmıştır.

Bunun dışında 10 Türkçe öğretmeniyle yarı yapılandırılmış mülakat yapılmış ve mülakattan elde edilen bu sonuçlar tablolaştırılarak bulgular kısmında yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, öğretmenlerin yapım eklerinin öğretimine dair duyarlılıklarının nasıl olduğunun belirlenmesi amacıyla oluşturulan ölçme aracı olan anketle toplam 176 katılımcıdan ve yarı yapılandırılmış mülakatla 10 katılımcıdan elde edilen bulgular analiz edilerek tablolastırılmıştır.

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmenine ait demografik bilgiler tablolastırılarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. 1 *Türkçe Öğretmenlerine Ait Demografik Bilgiler*

Değişkenler	Grup	f	%
Yaş	20-30	18	10.2
	31-40	72	40.9
	41-50	61	34.7
	51-60	25	14.2
Cinsiyet	Kadın	111	63.1
	Erkek	65	36.9
Eğitim Durumu	Lisans	136	77.3
	Yüksek Lisans	36	20.5
	Doktora	4	2.3
Mesleki Deneyim	1-10 yıl	42	23.9
	11-20 yıl	73	41.5
	21-30 yıl	54	30.7
	31-40 yıl	7	4.0
Çalışılan Eğitim Kurumları	Özel Okul	166	94.3
	Devlet okul	5.7	10

Katılımcıların %10.2'si 20-30 yaş aralığında, %40.9'u 31-40 yaş aralığında, %34.7'si 41-50 yaş aralığında olup %14.2'si ise 51-60 yaş aralığındadır. 50-60 yaş arası öğretmenler azınlıkta olmakla beraber en yüksek yaş grubu 31-40 arası öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan 176 katılımcıdan 111'i bayan, 65'i ise erkektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %63.1'ini kadınlar oluşturmakta olup %36.9'unu ise erkekler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu bayan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmaya dahil olan 176 katılımcının eğitim durumlarına bakıldığında 136 kişinin lisans mezunu, 36 kişinin yüksek lisans mezunu, 4 kişinin ise doktora mezunu olduğunu görmekteyiz. Katılımcıların %77.3'ü lisans mezunu, %20.5'i yüksek lisans ve %2.3'ü doktora mezunudur. Verilere göre katılımcıların çoğu lisans mezunudur. Katılımcıların içinde en düşük yüzde ile yer alanlar ise doktora mezunlarıdır. Bu verilere göre öğretmenlerin büyük bir kesiminin lisans eğitimlerini tamamladıktan sonra ileri düzey eğitime devam etmediklerini görmekteyiz.

176 katılımcının mesleki deneyimlerine bakıldığında 42 kişinin 1-10 yıl arası, 73 kişinin 11-20 yıl arası, 54 kişinin 21-30 yıl arası, 7 kişinin ise 31-40 yıl arası deneyime sahip olduğunu görmekteyiz. Yani katılımcıların %23.9'unun 1-10 yıl arası, %41.5'inin 11-20 yıl arası, %30.7'sinin 21-30 yıl arası, %4'ünün ise 31-40 yıl arası mesleki tecrübeye sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunu 11-20 yıl arası mesleki deneyime sahip olan öğretmenler oluşturmaktadır. Mesleki deneyimi en az olan grup ise 31-40 yıl arası olanlardır. Çalışılan eğitim kurumuna göre incelendiğinde 176 katılımcıdan 166'sı devlet okulunda, 10'unun ise özel okulda çalıştığı görülmektedir. Yani katılımcıların %94.3'ünün devlet okulunda çalıştığı, %5.7'sinin ise özel bir eğitim kurumunda çalıştığı görülmektedir. Bu verilere göre katılımcıların çoğu devlet okullarında çalışan öğretmenlerdir. Özel okulda çalışan katılımcıların sayısının ise devlet okulunda çalışan katılımcılara oranla çok az olduğu görülmektedir.

4. UYGULAMA SONUÇLARI

Uygulama sonuçları öğretmen duyarlılıklarına dair bulgular ve öğretmen görüşlerine dair bulgular olmak üzere iki ayrı başlık halinde incelenmiştir.

4.1. TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN DUYARLILIKLARINA İLİŞKİN BULGULAR

4.1.1. Yapım Ekinin Bulunmasına İlişkin Bulgular

Yapım ekinin bulunmasına ilişkin bulgular bölümünde toplamda on iki araştırma sorusu bulunmaktadır. Bu maddelerin her birine ait bulgular ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu bölümde yer alan araştırma soruları aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 4. 2 *Yapım Ekinin Bulunmasına Yönelik Araştırma Soruları*

1. Yapım eki almış, somut kelimelerin öğretimine öncelik veririm.
2. /-mAk/ ekli sözcüklerden hareketle mastar eki olan /-mAk/ ile fiilden isim yapan /-mAk/ eki arasındaki yapı ve işlev farkını sezdirmeye çalışırım.
3. Verilen metinde /-mAk/ ekli sözcüklerin Türkçe sözlükten bulunarak nesne/ kavram adı olanların belirlenmesini sağlarım.
4. Verilen paragrafta öğrencilerin isim ve fiilleri bulmasını beklerim.
5. Metinden hareketle yapım eki almış sözcük kök/gövdelerinin anlamlarının nasıl değiştiğini açıklamalarını beklerim
6. Verilen metinde kök ve gövdelere gelen yapım eklerini ayırmalarına dikkat ederim.
7. Çekim (işletme) eklerinin yeni kelimeler türetmediğini fark etmelerini sağlarım.
8. Verilen örnek cümlelerde yapım eklerini buldururum.
9. Türemiş bir kelimenin yeni bir kavram ya da nesneyi karşıladığını anlamalarını sağlarım.
10. Verilen metinde birden fazla yapım eki almış kelimeleri bulmalarını isterim.
11. Yapım eki almış sözcüklerde kök ve eklerin tespit edilmesini beklerim.
12. Kökle yeni türetilen sözcük/ler arasındaki anlam ilişkilerini açıklarım.

4.1.1.1 Türkçe öğretmenlerinin yapım eki almış somut kelimelerin öğretimine öncelik verilmesine yönelik duyarlılıkları nasıldır?

Türkçe öğretmenlerinin “Yapım eki almış, somut kelimelerin öğretimine öncelik verilmesine yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4. 3 *Yapım Eki Almış Somut Kelimelerin Öğretimine Öncelik Verilmesine Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1.1
Katılmıyorum	3	1.7
Kararsızım	14	8.0
Katılıyorum	34	19.3
Kesinlikle katılıyorum	123	69.9
Toplam	176	100,0

Katılımcılardan 157 kişi bu maddeyle ilgili olumlu görüş bildirmiştir. 2 kişi kesinlikle katılmıyorum derken 3 kişi katılmıyorum demektedir. Kararsız olduğunu belirten 14 kişi bulunmaktadır. Yani katılımcıların %1.1'i kesinlikle katılmıyorum, %1.7'si katılmıyorum, %8.0'ı kararsızım derken %19.3'ü katılıyorum ve %69.9'u kesinlikle katılıyorum demektedir. Ayrıca Türkçe öğretmenleriyle yapılan mülakattan “Yapım eklerinin yer adı, meslek adı yapması ya da soyut kavramdan somuta, somuttan soyuta dönüştürmesi ile ilgili örnekler veririm. Benzer örnekler bulmalarını isterim. Ayrıca derste işlenen metinlerde bunlara örnek olabilecek sözcüklere dikkat çekerim.”, “Metinlerde ya da günlük hayatta en çok kullanılan kelimelerden yeni kelimeler türetmeye çalışıyorum. Daha sonra kullanılan yapım ekini ayırt ettirip yeni köklerle kelimeler türetmelerini istiyorum.” gibi yanıtlar verildiğini görmekteyiz. Bunların genelinden katılımcıların büyük çoğunluğunun dil bilgisi öğretiminde somut kelimelerin öğretimine öncelik verdiğini ve eğitimin somuttan soyuta ilkesine hareket edildiğini söyleyebiliriz.

4.1.1.2. Türkçe öğretmenlerinin /-mAk/ ekli sözcüklerden hareketle mastar eki olan /-mAk/ ile fiilden isim yapan /-mAk/ eki arasındaki yapı ve işlev farkını sezdirmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin “/-mAk/ ekli sözcüklerden hareketle mastar eki olan /-mAk/ ile fiilden isim yapan /-mAk/ eki arasındaki yapı ve işlev farkını sezdirmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4. 4 /-mAk/ Ekli Sözcüklerden Hareketle Mastar Eki Olan /-mAk/ ile Fiilden İsim Yapan /-mAk/ Eki Arasındaki Yapı ve İşlev Farkını Sezdirmeye Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	<i>%</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	4	2.3
Katılmıyorum	7	4.0
Kararsızım	20	11.4
Katılıyorum	49	27.8
Kesinlikle katılıyorum	96	54.5
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmeninden 145’inin olumlu görüş bildirdiği, geriye kalan 31 öğretmenden 11’inin bu görüşe katılmadığını ve 20 öğretmenin ise kararsız olduğunu söyleyebiliriz. Yani katılımcıların %2,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %4.0’ü katılmıyorum, %11.4’ü kararsızım derken %27.8’i katılıyorum ve %54.5’i kesinlikle

katılıyorum demektedir. Bu maddede katılımcıların yarısından biraz fazlası kesinlikle katılıyorum derken diğer şıkların yüzdelik oranlarının biraz daha arttığı görülmektedir.

4.1.1.3. Türkçe öğretmenlerinin verilen metinde /-mAk/ ekli sözcüklerin Türkçe sözlükten bulunarak nesne/ kavram adı olanların belirlenmesine yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin verilen metinde /-mAk/ ekli sözcüklerin Türkçe sözlükten bulunarak nesne/ kavram adı olanların belirlenmesine yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.5’te verilmiştir.

Tablo 4. 5 Verilen Metinde /-mAk/ Ekli Sözcüklerin Türkçe Sözlükten Bulunarak Nesne/ Kavram Adı Olanların Belirlenmesine Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	5	2.8
Katılmıyorum	10	5.7
Kararsızım	26	14.8
Katılıyorum	51	29.0
Kesinlikle katılıyorum	84	47.7
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmeninden 135’inin olumlu yönde görüş bildirdiği görülmektedir. Geriye kalanların 15’i katılmıyorum derken 26 kişide kararsız olduğunu belirtmiştir. Yani katılımcıların %2,8’i kesinlikle katılmıyorum, %5.7’si katılmıyorum, %14.8’i kararsızım derken %29.0’u katılıyorum ve %47.7’si kesinlikle katılıyorum demiştir. Bu maddede kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranının %50’nin altına indiği görülmektedir. Katılıyorum diyenlerin oranında bir önceki maddeye oranla ise artış bulunmaktadır.

4.1.1.4. Türkçe öğretmenlerinin verilen paragrafta öğrencilerin isim ve fiilleri bulmasına yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Verilen paragrafta öğrencilerin isim ve fiilleri bulmasına yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4. 6 Verilen Paragrafta Öğrencilerin İsim ve Fiilleri Bulmasına Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	1	0.6
Kararsızım	18	10.2
Katılıyorum	29	16.5
Kesinlikle katılıyorum	128	72.7
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmeninden 157'si maddeyle ilgili olumlu görüş bildirirken hiç katılmıyorum diyen olmamıştır. Kararsız olduğunu belirten 18 kişi ve katılmıyorum diyen 1 kişinin olduğu görülmektedir. Yani katılımcıların %0.6'sı katılmıyorum, %10.2'si kararsızım derken %16.5'i katılıyorum ve %72.7'si kesinlikle katılıyorum demektedir. Bu maddede kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranının %72.7 gibi yüksek bir orana ulaştığı görülmektedir. .

4.1.1.5. Türkçe öğretmenlerinin metinden hareketle yapım eki almış sözcük kök/gövdelerinin anlamlarının nasıl değiştiğinin açıklamalarını beklemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Metinden hareketle yapım eki almış sözcük kök/gövdelerinin anlamlarının nasıl değiştiğinin açıklamalarını beklemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4. 7 Metinden Hareketle Yapım Eki Almış Sözcük Kök/Gövdelerinin Anlamlarının Nasıl Değiştiğinin Açıklanmasına Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	2	1.1
Kararsızım	13	7.4
Katılıyorum	43	24.4
Kesinlikle katılıyorum	118	67.0
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmeninden kesinlikle katılmıyorum diye görüş belirten bulunmamaktadır. 2 kişi katılmıyorum derken kararsız olduğunu belirten 13 kişi bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra katılıyorum diyen 43 kişi ve kesinlikle katılıyorum diyen 118 kişi bulunmamaktadır. Yani katılımcıların %1.1'i katılmıyorum, %7.4'ü kararsızım derken

%24.4'ü katılıyorum ve %67'si kesinlikle katılıyorum diye görüş belirtmiştir. Bu maddede kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranının %67 olması, yapım eki almış sözcük kök/gövdelere anlamlarının nasıl değiştiğini açıklanmasına önem verdiğini göstermektedir. Türkçe öğretmenleriyle yapılan mülakatta, öğretmenler yapım ekinin kök ve gövdelerdeki anlamı nasıl değiştirdiğini açıklamak için kelimenin önceki ve sonraki hallerinin anlamlarını açıklayıp aralarında anlamsal olarak bir ilgi olup olmadığına dikkat çektiklerini, kelimenin kök halini ve yapım eki almış halini tahtada resmettiklerini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ise bunun için sözlük çalışması yaptırdıklarını söylemişlerdir. Anket ve mülakatta bu maddeden elde edilen verilere bakıldığında birbirini desteklediğini görmekteyiz.

4.1.1.6. Türkçe öğretmenlerinin verilen metinde kök ve gövdelere gelen yapım eklerini ayırmalarına yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin verilen metinde kök ve gövdelere gelen yapım eklerini ayırmalarına yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4. 8 *Verilen Metinde Kök ve Gövdelere Gelen Yapım Eklerini Ayırmalarına Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	1	0.6
Kararsızım	17	9.7
Katılıyorum	41	23.3
Kesinlikle katılıyorum	117	66.5
Toplam	176	100,0

Katılımcılardan hiç katılmıyorum diye görüş belirten olmadığını görmekteyiz. Araştırmaya katılan 176 kişiden sadece 1 kişi katılmıyorum derken 17 kişi kararsız olduğunu belirtmiştir. Geriye kalan 158 kişinin ise bu maddeyle ilgili olumlu görüş bildirdiğini görmekteyiz. Yani katılımcıların %0.6’sı katılmıyorum, %9.7’si kararsızım derken %23.3’ü katılıyorum ve %66.5’i kesinlikle katılıyorum demektedir. Bu maddede kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranının %66.5 olması, öğrencilerin, verilen metinde kök ve gövdelere gelen yapım eklerini ayırmalarına dikkat ettiklerini göstermektedir. Ayrıca öğretmenlerle yapılan mülakatta öğretmenlerin bazıları kökü buldurmaya ağaç budamaya benzettiklerini, ekleri atarak ilerleyip köke ulaştıklarını belirtmişlerdir. Bir kısmı ise anlamlı en küçük parçayı

buldurdıklarını ve bulunan bu parçanın gövdeyle anlamsal ilişkisi üzerinde durduklarını belirtmişlerdir. Anket ve mülakatta bu maddeden elde edilen verilere bakıldığında birbirini desteklediğini görmekteyiz.

4.1.1.7. Türkçe öğretmenlerinin çekim (işletme) eklerinin yeni kelimeler türetmediğini fark etmelerini sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin çekim (işletme) eklerinin yeni kelimeler türetmediğini fark etmelerine sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4. 9 Çekim Eklerinin Yeni Ekler Türetmediğini Fark Etmelerine Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	%
Kararsızım	10	5.7
Katılıyorum	35	19.9
Kesinlikle katılıyorum	131	74.4
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmeninden kararsızım yanıtını veren 10 kişi dışında katılmıyorum diyen kişi olmadığını görüyoruz. Geriye kalan 166 kişinin ise katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyerek olumlu görüş bildirdiğini görmekteyiz. Yani katılımcıların %5.7’si kararsızım derken %19.9’u katılıyorum ve %74.4’ü kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu maddede kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranının %74.4 olması, katılımcıların çekim eki ve yapım eki arasındaki farkları anlatırken çekim ekinin kavranmasına da önem verdiklerini göstermektedir. Yapılan mülakatta “Yapım eklerinin diğer eklerle karıştırılmaması için nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusundan alınan yanıtlarda da çekim eklerinin yeni kelimeler türetmediğine vurgu yapıldığını görmekteyiz.

4.1.1.8. Türkçe öğretmenlerinin verilen örnek cümlelerde yapım eklerini buldurmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

Bu maddede “Türkçe öğretmenlerinin verilen örnek cümlelerde yapım eklerini buldurmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4. 10 Verilen Örnek Cümlelerde Yapım Eklerini Buldurmaya Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	2	1.1
Kararsızım	9	5.1
Katılıyorum	49	27.8
Kesinlikle katılıyorum	116	65.9
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan toplam 176 Türkçe öğretmenin verdiği yanıtlara baktığımızda hiç katılmıyorum diyen olmadığını görmekteyiz. Buna karşılık katılmıyorum diyen 2 kişi ve kararsızım diyen 9 kişi bulunmaktadır. Bunların yanı sıra 49 kişinin katılıyorum, 116 kişinin de kesinlikle katılıyorum diyerek olumlu verdiklerini görmekteyiz. Katılımcıların toplamda %93.7'sinin katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum demesi, katılımcıların yapım eklerini öğretirken örneklerle desteklediğini göstermektedir. Yapılan mülakatta Türkçe öğretmenlerinin yapım ekini buldururken özellikle vurguladıkları nokta kelimedeki anlam değişiminin olup olmadığıdır. Çünkü bir ekin yapım eki olabilmesi için kelimedeki anlam değişikliği yarattığının kavranması, yapım eki ile çekim ekinin karıştırılmaması için önemlidir. Mülakatta verilen yanıtlarda da aynı noktalara değinildiğini görmekteyiz.

4.1.1.9. Türkçe öğretmenlerinin türemiş bir kelimenin yeni bir kavram ya da nesneyi karşıladığını anlamalarına yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin türemiş bir kelimenin yeni bir kavram ya da nesneyi karşıladığını anlamalarını sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4. 11 Türemiş Bir Kelimenin Yeni Bir Kavram/Nesneyi Karşıladığını Anlamalarını Sağlamaya Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	1	1.1
Kararsızım	9	5.1
Katılıyorum	33	18.8
Kesinlikle katılıyorum	133	75.6

Toplam	176	100,0
---------------	------------	--------------

176 katılımcıdan sadece 1 kişinin bu görüşe katılmadığını ve 9 kişinin de kararsız olduğu görülmektedir. Kalan 169 kişinin de 33' ü katılıyorum, 133' ü de kesinlikle katılıyorum diyerek olumlu görüş bildirmiştir. Katılımcıların %1.1'i katılmıyorum, %5.1'i kararsızım, %18.8'i katılıyorum ve %75.6'sı kesinlikle katılıyorum diyerek olumlu görüş bildirmiştir. Bu maddede katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranının yüksek olması kelime türetme mantığının kavratılması üzerinde durulduğunu, sadece eklerin öğretilmesi odaklı öğretim yapılmadığını göstermektedir. Mülakatta yer alan “*Yapım ekinin işlevini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?*” sorusundan elde edilen yanıtların anketteki bu maddeyi tamamen destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

4.1.1.10. Türkçe öğretmenlerinin verilen metinde birden fazla yapım eki almış kelimeleri bulmalarını istemeye ilişkin duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin verilen metinde birden fazla yapım eki almış kelimeleri bulmalarını istemeye ilişkin duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4. 12 Verilen Metinde Birden Fazla Yapım Eki Almış Kelimeleri Buldurmaya İlişkin Bulguların Dağılımı

	f	%
Katılmıyorum	2	1.1
Kararsızım	12	6.8
Katılıyorum	46	26.1
Kesinlikle katılıyorum	116	65.9
Toplam	176	100,0

Katılımcılardan hiç katılmıyorum diyen olmadığını görmekteyiz. Ancak buna rağmen kararsız olduğunu belirten 12 kişi vardır. Toplamda katılıyorum ve tamamen katılıyorum diyen kişi sayısı ise 162'dir. Yani bu maddeyle ilgili olumlu görüş bildirenlerin sayısının katılımcıların sayısının oranına yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 4.12.'den de anlaşılacağı üzere, verilen metinde birden fazla yapım eki almış kelimeleri bulmalarını isteyenlerin oranı diğer şıklara oranla daha fazladır. Bu da sınıftaki öğretime öğrencilerin de dahil edildiğini, öğrencilerin aktif öğrenme sürecinde yer aldıklarını göstermektedir. Aktif öğrenme sürecinde yer alan öğrencilerde öğrenme kalıcı biçimde gerçekleşir.

4.1.1.11. Türkçe öğretmenlerinin yapım eki almış sözcüklerde kök ve eklerin tespit edilmesine yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin yapım eki almış sözcüklerde kök ve eklerin tespit edilmesine yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4. 13 *Yapım Eki Almış Sözcüklerde Kök ve Eklerin Tespit Edilmesine Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	1	0.6
Kararsızım	15	8.5
Katılıyorum	35	19.9
Kesinlikle katılıyorum	125	71.0
Toplam	176	100,0

176 katılımcıdan kesinlikle katılmıyorum diyen olmadığını görüyoruz. Buna karşılık katılmıyorum diyen 1 ve kararsızım diyen 15 katılımcı olduğunu görmekteyiz. Yine de katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranının en yüksek oran olduğunu görmekteyiz. 176 katılımcının 35'i katılıyorum derken 125'i de kesinlikle katılıyorum diyerek maddeyi onaylamıştır. Tablo 4.13' ten de anlaşılacağı üzere, yapım eki almış sözcüklerde kök ve eklerin tespit edilmesini bekleyenlerin oranı diğer şıklara oranla daha fazladır. Öğrencilerin sınıf ortamında aktif şekilde öğrenme sürecine katılmalarının sağlandığını göstermektedir.

4.1.1.12. Türkçe öğretmenlerinin kökle yeni türetilen sözcük/ler arasındaki anlam ilişkilerini açıklamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin kökle yeni türetilen sözcük/ler arasındaki anlam ilişkilerini açıklamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.14’te verilmiştir.

Tablo 4. 14 *Kökle Yeni Türetilen Sözcük/ler Arasındaki Anlam İlişkilerini Açıklamaya Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	2	1.1
Kararsızım	14	8.0
Katılıyorum	32	18.2
Kesinlikle katılıyorum	128	72.7
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmenin katılımıyla bu maddeden elde edilen verilere bakılarak toplamda 160 kişinin olumlu cevap verdiğini görmekteyiz. Buna rağmen katılmıyorum diyen 2, kararsızım diyen 14 kişi bulunmaktadır. Hiç katılmıyorum diyen kimse olmamıştır. Tablo 4.14’te kökle yeni türetilen sözcük/ler arasındaki anlam ilişkilerinin açıklanmasını isteyenlerin oranının %90.9 olması, kelimeler arasındaki bağlamı açıklayarak yeni türetilen kelimelerin kökle olan ilgisini kavratıldığını göstermektedir.

4.1.2. Yapım Ekinin Türünün Bulunmasına İlişkin Bulgular

Yapım ekinin türünün bulunmasına ilişkin bulgular bölümünde toplamda yedi araştırma sorusu bulunmaktadır. Bu maddelerin her birine ait bulgular ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu bölümde yer alan araştırma soruları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. 15 *Yapım Ekinin Türünün Bulunmasına Yönelik Araştırma Soruları*

1. Yapım eklerinin dört farklı gruba ayrıldığını örnekler üzerinde göstermelerini beklerim.
2. Verilen metinlerden hareketle isimden isim yapım eklerinin yeni isimler türettiğini fark etmelerini sağlarım
3. Fiilden fiil yapım eki almış kelimelerin yeni fiiller türettiğini vurgularım
4. Fiilden isim yapım eki alan kelimelere mastar eki gelmediğini göstererek isim olduğunu kavramalarını sağlarım

5. İsimden fiil yapım eklerinin, isimleri fiile dönüştürdüğünü fark etmelerini sağlarım.
6. Birçok isimden fiil yapım eki olduğunu örnek metinler üzerinde bularak göstermelerini isterim.
7. Yapım ekinin işlevini anlaması için öncelikle kelimenin kök halindeki anlamını buldururum.

4.1.2.1. Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin dört farklı gruba ayrıldığını örnekler üzerinden göstermeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin dört farklı gruba ayrıldığını örnekler üzerinden göstermeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4. 16 *Yapım Eklerinin Dört Farklı Gruba Ayrıldığını Örneklerle Göstermeye Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	5	2.8
Katılmıyorum	6	3.4
Kararsızım	19	10.8
Katılıyorum	48	27.3
Kesinlikle katılıyorum	98	55.7
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmeninden 5 tanesi kesinlikle katılmıyorum, 6 tanesi ise katılmıyorum yanıtını vermiş. Bununla birlikte 19 kişi kararsız olduğunu belirtirken 48 kişi katılıyorum ve 98 kişi kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiş. Olumlu görüş bildiren katılımcılar çoğunluğu oluşturmaktadır. Tablo 4.16’da kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum diyenlerin oranının %77 olması, katılımcıların yapım eklerini dört farklı gruba ayırarak açıkladıklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra 5 kişinin kesinlikle katılmıyorum, 6 kişinin katılmıyorum dedikleri görülmüştür. Düşük bir oran olsa da yine de bazı katılımcıların yapım eklerini dört farklı grup olarak anlatmadıklarını görmekteyiz.

4.1.2.2. Türkçe öğretmenlerinin verilen metinlerden hareketle isimden isim yapım eklerinin yeni isimler türettiğini fark etmelerine yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin verilen metinlerden hareketle isimden isim yapım eklerinin yeni isimler türettiğini fark etmelerini sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.17’de verilmiştir.

Tablo 4. 17 *Verilen Metinlerden Hareketle İsimden İsim Yapım Eklerinin Yeni İsimler Türettiğini Fark Etmelerini Sağlamaya Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1.1
Katılmıyorum	2	1.1
Kararsızım	17	9.7
Katılıyorum	39	22.2
Kesinlikle katılıyorum	116	65.9
Toplam	176	100,0

Toplamda 155 katılımcının olumlu görüş bildirdiğini görmekteyiz. Bunun yanı sıra 2 kişi kesinlikle katılmıyorum, 2 kişi de katılmıyorum derken 17 kişi de kararsız olduğunu belirtmiş. Kararsız olanların sayısına bakıldığında katılıyorum diyenlerin sayısının yarısına yakın olduğunu görmekteyiz. Tablo 4.17’ye verilen metinlerden hareketle isimden isim yapım eklerinin yeni isimler türettiğini fark etmelerini sağları, diyenlerin oranının katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlere oranla yüksek olduğu görülmüştür. Fakat yine de isimden isim yapım eklerinin örnekler üzerinden anlatmayan bir grup olduğu görülmektedir.

4.1.2.3. Türkçe öğretmenlerinin fiilden fiil yapım eki almış kelimelerin yeni fiiller türettiğini vurgulamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin fiilden fiil yapım eki almış kelimelerin yeni fiiller türettiğini vurgulamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.18’de verilmiştir.

Tablo 4. 18 *Fiilden Fiil Yapım Eki Almış Kelimelerin Yeni Fiiller Türettiğini Vurgulamaya Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,6
Katılmıyorum	6	3.4
Kararsızım	17	9.7
Katılıyorum	43	24.4
Kesinlikle katılıyorum	116	65.9
Toplam	176	100,0

Araştırmada yer alan katılımcıların çoğunluğunun olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir. Kararsız olduğunu söyleyenlerin sayısı 17 olarak belirlenmiştir. Bütün maddelerde kararsız bir kesim olduğu göze çarpmaktadır. Tablo 4.18'e bakıldığında olumlu görüş bildirenlerin oranının, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlere oranla yüksek olduğu görülmüştür. Kararsız, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyen %13.7'lik bir grup bulunmakla beraber %86.3'lük bir grup olumlu görüş bildirmiştir.

4.1.2.4. Türkçe öğretmenlerinin fiilden isim yapım eki alan kelimelere mastar eki gelmediğini göstererek isim olduğunu kavramalarına yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin fiilden isim yapım eki alan kelimelere mastar eki gelmediğini göstererek isim olduğunu kavramalarını sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.19'da verilmiştir.

Tablo 4. 19 *Fiilden İsim Yapım Eki Alan Kelimelere Mastar Eki Gelmediğini Göstererek İsim Olduğunu Kavramalarına İlişkin Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1.1
Katılmıyorum	2	1.1
Kararsızım	20	11.4
Katılıyorum	42	23.9
Kesinlikle katılıyorum	110	62.5
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılanlar arasında kararsız olanların sayısında bir artış görülmektedir. Olumsuz görüş bildirenlerin sayısı 4'tür. Diğer maddelerde de aşağı yukarı aynı sayılarda olan olumsuz görüş burada da fazla değildir. Katılıyorum diyenler 42, kesinlikle katılıyorum diyenler ise 110 kişidir. Araştırmaya katılanların çoğunluğu olumlu görüş bildirmiştir. Tablo 4.19'da “Türkçe öğretmenlerinin fiilden isim yapım eki alan kelimelere mastar eki gelmediğini göstererek isim olduğunu kavramalarını sağlamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” maddesinde kararsızların oranı %11.4, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı ise %2.2'dir. Bunun yanı sıra katılıyorum diyenlerin oranı %23.9 ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı ise %62.5 olarak görülmektedir.

4.1.2.5. Türkçe öğretmenlerinin isimden fiil yapım eklerinin, isimleri fiile dönüştürdüğünü fark etmelerine yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Türkçe öğretmenlerinin isimden fiil yapım eklerinin, isimleri fiile dönüştürdüğünü fark etmelerine yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.20’de verilmiştir.

Tablo 4. 20 *İsimden Fiil Yapım Eklerinin, İsimleri Fiile Dönüştürdüğünü Fark Etmelerine Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1.1
Katılmıyorum	4	2.3
Kararsızım	17	9.7
Katılıyorum	40	22.7
Kesinlikle katılıyorum	113	64.2
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmeninden 153’ünün olumlu görüş bildirdiğini görmekteyiz. Bununla birlikte kararsız olduğunu belirten 17 kişi ve katılmıyorum diyen 6 kişi bulunmaktadır. Kararsız olanlar ve katılmadığını söyleyenlerin sayısı, katılıyorum diyenlerin sayısının yarısından biraz fazla olduğunu görmekteyiz. Tablo 4.20’de, “Türkçe öğretmenlerinin isimden fiil yapım eklerinin, isimleri fiile dönüştürdüğünü fark etmelerine yönelik duyarlılıkları nasıldır?” maddesinde kararsız olduğunu söyleyenlerin oranı %9.7, katılmayanların oranı % 2.3 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı ise %1.1’dir. Bunun yanı sıra katılıyorum diyenlerin oranı %2.3 ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı ise %64.2’dir.

4.1.2.6. Türkçe öğretmenlerinin birçok isimden fiil yapım eki olduğunu örnek metinler üzerinde bularak göstermelerine yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Birçok isimden fiil yapım eki olduğunu örnek metinler üzerinde bularak göstermelerine yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4. 21 *Birçok İsimden Fiil Yapım Eki Olduğunu Örnek Metinler Üzerinde Bularak Göstermelerine Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0.6
Katılmıyorum	7	

Kararsızım	25	4.0
Katılıyorum	39	4.0
Kesinlikle katılıyorum	104	22.2
		59.1
Toplam	176	100,0

176 katılımcıdan sadece 1 tanesi kesinlikle katılmıyorum derken 7 tanesi de katılmıyorum diye olumsuz görüş bildirmiştir. 25 kişi kararsız olduğunu belirtmiştir. Kararsız kalanların sayısının bu maddede biraz fazla olduğunu görmekteyiz. 39 kişi katılıyorum diye görüş bildirirken 104 kişi de kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Toplamda 176 katılımcının 143'ü olumlu görüş bildirmiştir. Tablo 4.21'de kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %0.6 iken, katılmıyorum diyenlerin oranı ise %4.0'dır. Kararsızım diyenlerin oranı da katılmıyorum diyenlerin oranı ile eşittir. Katılıyorum diyenlerin sayısı %22.2 ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı %59.1'dir.

4.1.2.7. Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin türlerini karıştırmamaları için fiil olanların sonuna mastar ekinin gelebildiğini vurgulamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Yapım eklerinin türlerini karıştırmamaları için fiil olanların sonuna mastar ekinin gelebildiğini vurgulamaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.22'de verilmiştir.

Tablo 4. 22 *Yapım Eklerinin Türlerini Karıştırmamaları İçin Fiil Olanların Sonuna Mastar Ekinin Gelebildiğini Vurgulamaya Yönelik Bulguların Dağılımı*

	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1.1
Katılmıyorum	3	1.7
Kararsızım	17	9.7
Katılıyorum	36	20.5
Kesinlikle katılıyorum	118	67.0
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan toplam 176 katılımcıdan 5 tanesi kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum derken, kararsızların sayısı 17'dir. Toplamda 154 kişinin ise olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Kesinlikle katılıyorum diyenlerin sayısının yüksek olması yapım eklerinin öğretiminde, yapım eklerinin türünün farkına varılabilmesi için önemli olan bu

maddenin dikkate alındığını göstermektedir. Diğer yandan katılmayanların oranı %2.8 gibi düşük bir oran olsa da yine de yapım eklerinin türünün ayırımına dikkat etmediklerini görmekteyiz. Tablo 4.22’de kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum diyenlerin toplam oranı %2.8’dir. Kararsızların oranı %9.7, katılıyorum diyenlerin oranı %1.7 ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı ise %67.0’dır. Türkçe öğretmenleriyle yapılan mülakatta öğretmenlerin yapım ekinin türünü kavratmak için genellikle kelimeye “-mak/-mek” master ekini getirdiklerini, uyum sağlayanların fiil, uyum sağlamayanların ise isim olduğunu söyledikleri görülmüştür.

4.1.3. Yapım Ekinin İşlevinin Bulunmasına İlişkin Bulgular

Yapım ekinin işlevinin bulunmasına ilişkin bulgular bölümünde toplamda sekiz araştırma sorusu bulunmaktadır. Bu maddelerin her birine ait bulgular ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu bölümde yer alan araştırma soruları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. 23 *Yapım Ekinin İşlevinin Bulunmasına Yönelik Sorular*

1.	Yapım ekinin işlevini anlaması için öncelikle kelimenin kök halindeki anlamını buldururum.
2.	Yapım ekinin, köke nasıl bir anlam kattığını ifade etmelerini isterim.
3.	Bir köke farklı yapım eklerinin gelebileceğini kavratmaya çalışırım.
4.	Yapım eklerinin işlevlerini fark etmeleri için bir metindeki yapım eki almış kelimeleri buldururum
5.	Öğrencilerin olumsuzluk ekinin eklendiği eylemlerde, eylemin gerçekleşmediğini söylemelerini beklerim.
6.	-lı/-li/-lu/-lü isimden isim yapım ekinin bir özelliği bünyesinde bulundurma anlamı kattığına ancak farklı işlevlerle de kullanılabileceğine dikkat çekerim.
7.	-lık/-lik/-luk/-lük isimden isim yapım ekinin soyutluk bildiren isimler türettiğini örneklerden bulmalarını isterim.
8.	Bir nesnede bir özelliğin bulunmadığını ifade ederken -sız/-siz/-suz/-süz isimden isim yapım ekinin kullanıldığını belirtirim.

4.1.3.1. Türkçe öğretmenlerinin yapım ekinin işlevini anlaması için öncelikle kelimenin kök halindeki anlamını buldurmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Yapım ekinin işlevini anlaması için öncelikle kelimenin kök halindeki anlamını buldurmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.24’te verilmiştir.

Tablo 4. 24 *Yapım Ekinin İşlevini Anlaması İçin Öncelikle Kelimenin Kök Halindeki Anlamını Buldurmaya Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	<i>%</i>
Katılmıyorum	2	1.1
Kararsızım	12	6.8
Katılıyorum	40	22.7
Kesinlikle katılıyorum	122	69.3
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılan 176 Türkçe öğretmeninden kesinlikle katılmıyorum diyen olmamış. Yalnızca 2 kişi katılmıyorum diyerek olumsuz görüş bildirmiştir. Kararsız olduğunu belirten 12 kişi bulunmaktadır. Katılıyorum diyen 40, kesinlikle katılıyorum diyen 122 kişi olduğunu görmekteyiz. Yapım eklerinin öğretimi sürecinde, kelimenin aldığı ekle yeni kazandığı anlamı açıklamak önemlidir. Yapım ekinin işlevini anlamaları ve açıklamaları bu açıdan çok önemlidir. Tablo 4.24’e baktığımızda işlev üzerinde kesinlikle duranların oranının %69.3, sadece katılıyorum diyenlerin oranının ise %22.7 olduğunu görmekteyiz. Böylece işlev konusunun yapım eklerinin öğretiminde geniş yer tuttuğunu söyleyebiliriz. Türkçe öğretmenleriyle yapılan mülakatta öğretmenlerin yapım ekinin kelimeye kattığı anlamı açıklamaya dair “Kelimenin ilk halinin anlamını ve ek almış halinin anlamını açıklıyorum. Farklı örnekler üzerinden anlatmaya çalışıyorum.”, “Yapım eklerinin kelimeye eklenerek yeni kelimeler türettiğini tahtaya resimler çizerek anlatmaya çalışıyorum. Mesela “göz- gözlük- gözlükçü” hepsinin resmini çizip aldığı her ekle kelimenin anlamının da değiştiğini açıklamaya çalışıyorum.”, “Kelimeye yeni bir anlam kazandırmış olmasının, önceki kelime köküyle anlam ilişkisi olması ancak aynı anlamı vermemesinin, yeni bir yer adı, meslek adı, varlık ya da araç adı olmasının kelimeye yeni bir anlam kattığını belirtiyorum.” gibi yanıtlar alınmıştır. Buradan da yola çıkarak öğretmenlerin yapım eklerinin işlevlerini tümevarım yöntemiyle kavratmaya çalıştıklarını söyleyebiliriz.

4.1.3.2. Türkçe öğretmenlerinin yapım ekinin, köke nasıl bir anlam kattığını ifade etmelerini istemeye ilişkin duyarlılıkları nasıldır?

“Yapım ekinin, köke nasıl bir anlam kattığını ifade etmelerini istemeye ilişkin duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.25’te verilmiştir.

Tablo 4. 25 *Yapım Ekinin, Köke Nasıl Bir Anlam Kattığını İfade Etmelerini İstemeye İlişkin Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Kararsızım	16	9.1
Katılıyorum	33	18.8
Kesinlikle katılıyorum	127	72.2
Toplam	176	100,0

Katılımcılardan olumsuz görüş bildiren olmadığını görmekteyiz. Kararsızım diyen 16 kişi bulunmaktadır. Bunların dışında katılıyorum diyen 33 kişi, kesinlikle katılıyorum diyen ise 127 kişidir. Yapım ekini kavrayabilmek için yapım ekinin köke nasıl bir anlam kattığını açıklayabilmeleri gerekir. Mesela “su” yun bir içecek, “suluk” un ise su koymaya yarayan bir kap olduğunu anlatabilmeleri gerekmektedir. Tablo 4.25’e baktığımızda kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum diyenlerin oranının %91 gibi yüksek bir orana sahip olduklarını yani bunun da yapım eklerinin köke kattığı anlam konusuna değinildiğinin bir göstergesi olduğunu söyleyebiliriz.

4.1.3.3. Türkçe öğretmenlerinin bir köke farklı yapım eklerinin gelebileceğini kavratmaya çalışmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Bir köke farklı yapım eklerinin gelebileceğini kavratmaya çalışmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.26’da verilmiştir.

Tablo 4. 26 *Bir Köke Farklı Yapım Eklerinin Gelebileceğini Kavratmaya Çalışmaya Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	3	1.7
Kararsızım	14	8.0
Katılıyorum	39	22.2
Kesinlikle katılıyorum	120	68.2
Toplam	176	100,0

Katılımcıların genelinde kesinlikle katılmıyorum diyen olmamıştır. Yalnızca 3 kişi katılmıyorum diyerek olumsuz görüş bildirmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılardan 39 kişi katılıyorum, 120 kişi de kesinlikle katılıyorum diye olumlu görüş bildirmiştir. Birçok yapım eki vardır. Ve bu ekler farklı kelimelere gelebileceği gibi bir kelimeye de farklı yapım ekleri gelebilir. Katılımcılardan bunu uygulayanların oranının %88.4 olduğunu görüyoruz. Tablodaki diğer değerlere baktığımızda katılımcılardan %1.7'sinin katılmıyorum dediğini görmekteyiz. %22.2'lik bir oranda kararsızlar olduğunu görüyoruz.

4.1.3.4. Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin işlevlerini fark etmeleri için bir metindeki yapım eki almış kelimeleri buldurmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Yapım eklerinin işlevlerini fark etmeleri için bir metindeki yapım eki almış kelimeleri buldurmaya yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.27’de verilmiştir.

Tablo 4. 27 *Yapım Eklerinin İşlevlerini Fark Etmeleri İçin Bir Metindeki Yapım Eki Almış Kelimeleri Buldurmaya Yönelik Bulguların Dağılımı*

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	3	1.7
Kararsızım	15	8.5
Katılıyorum	40	22.7
Kesinlikle katılıyorum	118	67.0
Toplam	176	100,0

Araştırmaya katılanlardan kesinlikle katılmıyorum diye fikir belirten olmadığını görmekteyiz. Katılmıyorum diyen ise sadece 3 kişidir. Kararsızların sayısı 15 olmakla beraber katılıyorum diyenlerin sayısı 40 ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin sayısı ise 118’dir. Yapım eklerini öğretirken metin üzerinde çalışmalar yaptırmak çok öğretici bir yöntemdir. Öğrendiğini uygulamaya dökmek aşamasında bu etkinlik uygulanırsa neyin ne kadar öğrenildiği de tespit edilmiş olunur. Bu açıdan tablo 4.23’teki verilere baktığımızda katılımcıların %90.6’sının olumlu görüş bildirdiği görülmekle beraber %1.7’si olumsuz görüş bildirmiştir. Kararsızların oranı ise %8.5 olarak görülmektedir.

4.1.3.5. Türkçe öğretmenlerinin, öğrencilerin olumsuzluk ekinin eklendiği eylemlerde, eylemin gerçekleşmediğini söylemelerini beklemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Öğrencilerin olumsuzluk ekinin eklendiği eylemlerde, eylemin gerçekleşmediğini söylemelerini beklemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.28’de verilmiştir.

Tablo 4. 28 Öğrencilerin Olumsuzluk Ekinin Eklendiği Eylemlerde, Eylemin Gerçekleşmediğini Söylemelerini Beklemeye Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	%
Katılmıyorum	2	1.1
Kararsızım	18	10.2
Katılıyorum	45	25.6
Kesinlikle katılıyorum	111	63.1
Toplam	176	100,0

Katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum diye görüş bildiren olmadığını görmekteyiz. Katılmıyorum diyen 2 kişi olmuştur. Kararsız olduğunu belirten 18 kişi olmakla beraber katılıyorum diyen 45, kesinlikle katılıyorum diyen 111 kişi bulunmaktadır. Olumsuzluk eki eylemlere getirilerek bir işin yapılamadığını, gerçekleşmediğini göstermeye yarar. Yani burada öğrencilerin olumlu eylem ile olumsuz eylemi öğrenmiş olmaları gerekmektedir. Tablo 4.28’deki verilere bakıldığında da katılımcıların %95 oranla bu maddeyi desteklediğini, %20.3’lük bir kesimin ise bunu desteklemediğini görmekteyiz.

4.1.3.6. Türkçe öğretmenlerinin -lı/-li/-lu/-lü isimden isim yapım ekinin bir özelliği bünyesinde bulundurma anlamı kattığına ancak farklı işlevlerle de kullanılabileceğine dikkat çekmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“-lı/-li/-lu/-lü isimden isim yapım ekinin bir özelliği bünyesinde bulundurma anlamı kattığına ancak farklı işlevlerle de kullanılabileceğine dikkat çekmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.29’da verilmiştir.

Tablo 4. 29 -lı/-li/-lu/-lü İsimden İsim Yapım Ekinin Bir Özelliği Bünyesinde Bulundurma Anlamı Kattığına Ancak Farklı İşlevlerle de Kullanılabileceğine Dikkat Çekmeye Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0.6
Katılmıyorum	5	2.8
Kararsızım	19	10.8
Katılıyorum	46	26.1
Kesinlikle katılıyorum	105	59.7
Toplam	176	100,0

Katılımcılardan sadece 1 kişinin kesinlikle katılmıyorum diyerek maddeyi onaylamadığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra katılmıyorum diyen 5 kişi bulunmaktadır. Kararsızların sayısı biraz aratarak 19 kişiye yükselmiştir. Geriye kalan kesime baktığımızda ise katılıyorum diyenlerin sayısının 46, kesinlikle katılıyorum diyenlerin sayısının ise 105 olduğunu görmekteyiz. Tablo 4.29'a bakıldığında kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum diyerek bu maddeyi onaylamayan %3.4'lük bir kesime karşılık, çekimser kalanların oranı %10.8'dir. Buna karşılık katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı ise %85.8'dir. Bu da bir yapım ekinin farklı işlevlerinin yapım eklerinin öğretiminde yer tuttuğunu göstermektedir.

4.1.3.7. Türkçe öğretmenlerinin bir nesnede bir özelliğin bulunmadığını ifade ederken -sız/-siz/-suz/-süz isimden isim yapım ekinin kullanıldığını belirtmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“Bir nesnede bir özelliğin bulunmadığını ifade ederken -sız/-siz/-suz/-süz isimden isim yapım ekinin kullanıldığını belirtmeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.30'da verilmiştir.

Tablo 4. 30 Bir Nesnede Bir Özelliğin Bulunmadığını İfade Ederken -sız/-siz/-suz/-süz İsimden İsim Yapım Ekinin Kullanıldığını Belirtmeye Yönelik Bulguların Dağılımı

	<i>f</i>	%
Kesinlikle Katılmıyorum	3	1.7
Katılmıyorum	4	2.3
Kararsızım	18	10.2
Katılıyorum	51	29.0

Kesinlikle katılıyorum	100	56.8
Toplam	176	100,0

Katılımcılardan sadece 3 kişinin kesinlikle katılmıyorum diyerek maddeyi onaylamadığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra katılmıyorum diyen 4 kişi bulunmaktadır. Kararsızların sayısı 18'dir. Geriye kalan kesime baktığımızda ise katılıyorum diyenlerin sayısının 51, kesinlikle katılıyorum diyenlerin sayısının ise 100 olduğunu görmekteyiz. “Bir nesnede bir özelliğin bulunmadığını ifade ederken -sız/-siz isimden isim yapım ekinin kullanıldığını belirtirim.” Yani “susuz” suyu olmayan, “cepsiz” cebi olmayan anlamına geldiğini söyleyebilmeleri için “-sız/-siz /-suz/-süz isimden isim yapım ekinin” kullanımının kavratılması gerekmektedir. Tablo 4.30’a baktığımızda katılımcıların %85.8’inin bu maddeyi uyguladıkları görülmektedir.

4.1.3.8. Türkçe öğretmenlerinin -lık/-lik/-luk/-lük isimden isim yapım ekinin soyutluk bildiren isimler türettiğini örneklerden bulmalarını istemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?

“-lık/-lik/-luk/-lük isimden isim yapım ekinin soyutluk bildiren isimler türettiğini örneklerden bulmalarını istemeye yönelik duyarlılıkları nasıldır?” araştırma sorusundan elde edilen veriler aşağıda yer alan Tablo 4.31’de verilmiştir.

Tablo 4. 31 -lık/-lik/-luk/-lük İsimden İsim Yapım Ekinin Soyutluk Bildiren İsimler Türettiğini Örneklerden Bulmalarını İstemeye Yönelik Bulguların Dağılımı

	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	4	23
Katılmıyorum	2	1.1
Kararsızım	27	15.3
Katılıyorum	49	27.8
Kesinlikle katılıyorum	94	53.4
Toplam	176	100,0

Katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum diyenlerin sayısının 4, kesinlikle katılmıyorum diyenlerin sayısının ise 2 olduğunu görüyoruz. Kararsızım diyenlerin sayısı 27 olmakla beraber 49 kişi katılıyorum, 94 kişi ise kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Tablo 4.31.’e göre -lık/-lik/-luk/-lük isimden isim yapım ekinin soyutluk bildirdiğini örneklendirme konusunda kararsız katılımcıların oranının %15.3 olduğunu, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerinin oranının ise toplamda %3.4 olduğunu görüyoruz. Anketin ilk sorusunda da “Yapım eklerinin öğretiminde somut kelimelerden başlarım.”

maddesinde de kararsız olanlar ve katılmayanlar olduğunu göz önünde bulundurursak, yapım eklerinin öğretiminde soyutluk ve somutluğun bir nebze de olsa ihmal edildiğini söyleyebiliriz.

4.2. ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Yarı yapılandırılmış mülakatla çalışmamızı nitel yönden destekleyecek verileri elde etmeyi hedefledik. Yarı yapılandırılmış görüşme için öğretmenlerden onam formu alındı.

Yarı yapılandırılmış mülakatın ön uygulaması için öğretmenlerle ön görüşme yapıldı. “Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri açıklarken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusunun yeterince açıklayıcı olmaması nedeniyle hedeflenen cevaplara ulaşılamadığı görüldü. Bu nedenle “Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri açıklarken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusu, “Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri açıklarken (yer adı, meslek, eşya adı yapma gibi) nasıl bir yol izliyorsunuz?” şeklinde düzenlendi.

“Yapım eklerinin türlerini anlatırken işleklikleri hakkında nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusunda işleklik kelimesinin neyi ifade ettiğinin anlaşılamaması nedeniyle sorunun cevaplanamadığı görüldü. Bunun üzerine parantez içerisinde işleklik kelimesi hakkında açıklayıcı bir bilgi yazılması uygun görüldü. Ve soru “Yapım eklerinin türlerinin işlekliklerini (işleklik: ekin sık kullanılması) anlatırken nasıl bir yol izliyorsunuz?” şeklinde düzenlendi.

4.2.1. Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Eklerini Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümünde toplamda dört soru bulunmaktadır. Bu maddelerin her birine ait bulgular ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu bölümde yer alan sorular aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 4. 32 *Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Eklerini Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Sorular*

1. Yapım ekini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?
2. Kelimenin kökünü buldurmak için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?
3. Yapım ekini anlatırken başka hangi konulara değiniyorsunuz?
4. Yapım eklerinin diğer eklerle karıştırılmaması için nasıl bir yol izliyorsunuz?

4.2.1.1. “Yapım ekini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 33 “Yapım ekini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

		<i>f</i>	<i>%</i>
Yapım ekini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?	Kelimenin kökünü buldururum.	3	30
	Görsellerden faydalanırım.	2	20
	Kelimenin anlamında değişme olup olmadığını fark ettiririm.	5	50

“Yapım ekini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlara bakıldığında çoğunluğun kelimenin anlamı üzerinde yoğunlaştığını görmekteyiz. Katılımcılardan “Kelimenin kökünü buldururum.” diyenlerin oranının %30, “Görsellerden faydalanırım.” diyenlerinin oranının %20 ve “Kelimenin anlamında değişme olup olmadığını fark ettiririm.” diyenlerin oranının ise % 50 olduğunu görmekteyiz.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Kelimenin anlamında değişme olup olmadığını soruyorum.

KÖ2: Yapı konusunu anlatmadan önce metinlerdeki türemiş sözcüklere dikkat çekerim.

KÖ3: Yapım ekini buldurmak için kelimeyi öncelikle çözümlüyor, eklerine ayırıyoruz. Kelimenin kökünü belirledikten sonra gövdesine geçip eklerine ayırıyoruz.

4.2.1.2. “Kelimenin kökünü buldurmak için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 34 “Kelimenin kökünü buldurmak için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

		<i>f</i>	<i>%</i>
Kelimenin kökünü buldurmak için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?	Kelimenin anlamlı en küçük parçasını buldururum.	4	40
	Benzetme yöntemini kullanırım.	2	20
	Kelimedeki ekleri çıkartırım.	4	40

“Kelimenin kökünü buldurmak için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlara bakıldığında katılımcıların çoğunun tümdengelim yöntemini kullanarak kelimenin köküne ulaştığını bilgisini edinmekteyiz. Katılımcılardan “Kelimenin anlamlı en küçük parçasını buldururum.” diyenlerin oranının %40, “Benzetme yöntemini kullanırım.” diyenlerin oranının %20 ve “Kelimedeki ekleri çıkartırım.” diyenlerin oranının ise %40 olduğu görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Kelimedeki ekleri sondan başlayarak çıkarmalarını öneriyorum.

KÖ2: Kelimenin kökünü buldurmak için sözcüğe gelen eklerin tümünü çıkarıyoruz.

KÖ3: Kelimenin en küçük ve anlamlı parçasını buldurmaya çalışırım.

4.2.1.3. “Yapım ekini anlatırken başka hangi konulara değiniyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 35 “Yapım ekini anlatırken başka hangi konulara değiniyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

Yapım ekini anlatırken başka hangi konulara değiniyorsunuz?		f	%
	Çekim eklerine değinirim.	8	80
	Yapı konusuna değinirim.	1	10
	Kök ve gövde konusuna değinirim.	1	10

“Yapım ekini anlatırken başka hangi konulara değiniyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar doğrultusunda çekim eklerinin yapım ekleri konusu anlatılırken özellikle değinilen bir konu olduğunu göstermektedir. Katılımcılardan “Çekim eklerine değinirim.” diyenlerin oranının %80, “Yapı konusuna değinirim.” diyenlerin oranının %10 ve “Kök ve gövde konusuna değinirim.” diyenlerin oranının ise %10 olduğu görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Kelimede yapı konusuna değiniyorum.

KÖ2: Kök, gövde, eylem kökü, ad kökü ve çekim eki konularına değinirim.

KÖ3: İsim, fiil, kök, gövde ve çekim ekleri konularına değiniyorum.

4.2.1.4. “Yapım eklerinin diğer eklerle karıştırılmaması için nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 36 “Yapım eklerinin diğer eklerle karıştırılmaması için nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

Yapım eklerinin diğer eklerle karıştırılmaması için nasıl bir yol izliyorsunuz?		f	%
	Çekim eklerinin yeni kelimeler türetmediğini vurgularım.	3	30
	Yapım eklerinin yeni kelimeler türettiğini vurgularım.	4	40
	Çekim ekinin görevini anlatırım.	3	30

“Yapım eklerinin diğer eklerle karıştırılmaması için nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlara bakıldığında yapım eklerinin çekim ekleriyle karıştırılmaması için çekim eki ve yapım eki arasındaki farklara ve çekim ekinin görevlerine

değinildiğini görmekteyiz. Tabloda görüldüğü üzere katılımcılardan “Çekim eklerinin yeni kelimeler türetmediğini vurgularım.” diyenlerin oranının % 30, “Yapım eklerinin yeni kelimeler türettiğini vurgularım.” diyenlerin oranının %40 ve “Çekim ekinin görevini anlatırım.” diyenlerin oranının ise %30 olduğu görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Çekim eklerinin görevlerini anlatıyorum.

KÖ2: Yapım eklerinin diğer eklerle karıştırılmaması için üzerine geldiği sözcük kökünden yeni sözcükler türetilip türetmediğini bulduruyorum.

KÖ3: Yapım eklerini çekim eklerinden ayırt edebilmeleri için sözcüğe kazandırdığı yeni anlamın üzerinde dururum.

4.2.2. Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Eklerinin Türünü Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümünde toplamda üç soru bulunmaktadır. Bu maddelerin her birine ait bulgular ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu bölümde yer alan sorular aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 4. 37 *Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Eklerinin Türünü Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Sorular*

1. Yapım ekinin türünü buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?
2. Yapım eklerinin türlerini anlatırken işleklikleri (işleklik: bir ekin sık kullanılması) hakkında nasıl bir yol izliyorsunuz?
3. Yapım eklerinin türleriyle ilgili ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?

4.2.2.1. “Yapım ekinin türünü buldururken nasıl bir izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 38 “Yapım ekinin türünü buldururken nasıl bir izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

		f	%
Yapım ekinin türünü buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?	-mek/-mak ekini getirmelerini söylerim.	7	70
	İsim-fiil ayrımına değinirim.	2	20
	Sözcük kökünün türünü ve yapım eki aldıktan sonraki haline değinirim.	1	10

“Yapım ekinin türünü buldururken nasıl bir izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlara göre yapım ekinin türünü ayırt etmek amacıyla kelimeye -mek/-mak ekini getirmelerini söyleyenlerin oranının %70 olduğunu görmekteyiz. “İsim-fiil ayrımına

değinirim.” diyen katılımcıların oranı %20, “Sözcük kökünün türünü ve yapım eki aldıktan sonraki haline değinirim.” diyenlerin oranının ise %10 olduğu görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Kelimenin kökünün türünü ve son halinin türünü soruyorum.

KÖ2: “Kök+ek” kuralına göre, sözcük kökünün türünü ve sözcük kökünün yapım eki aldıktan sonraki halinin türünü bulduruyorum.-mak/-mek eki getirmelerini

KÖ3: Yapım ekinin türünü buldururken her aşamada söylerim.

4.2.2.2.“Yapım eklerinin türlerini anlatırken işleklikleri (işleklik: bir ekin sık kullanılması) hakkında nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 39 “Yapım eklerinin türlerini anlatırken işleklikleri (işleklik: bir ekin sık kullanılması) hakkında nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

Yapım eklerinin türlerini anlatırken işleklikleri (işleklik: bir ekin sık kullanılması) hakkında nasıl bir yol izliyorsunuz?	f	%
Günlük hayattan örnekler veririm.	4	40
Çok sık kullanılan kelimeleri veririm.	3	30
İşlek olan yapım eklerini veririm.	3	30

“Yapım eklerinin türlerinin anlatırken işleklikleri (işleklik: bir ekin sık kullanılması) hakkında nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlara bakarak işlek olan yapım eklerinin günlük hayatımızda çok kullanılması nedeniyle örnekleri buradan yola çıkarak oluşturduklarını görmekteyiz. Katılımcılardan “Günlük hayattan örnekler veririm.” diyenlerin oranının %40, “Çok sık kullanılan kelimeleri veririm.” diyenlerin ve “İşlek yapım olan eklerini veririm.” diyenlerin oranının ise %30 olduğu görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Kelimeyi isim mi yoksa fiil mi yaptığına değiniyorum.

KÖ2: Tam işlek olan eklerin örneklerini sunmayı tercih ediyorum. Böylece konuyu daha hızlı kavırırlar.

KÖ3: Yapım eklerini anlatırken örnek verdiğim sözcükleri özellikle işlek yapım ekleriyle kurulmuş olanlardan seçerim. Aynı ekin kullanıldığı örnekleri seçerim. Aynı ekin kullanıldığı örnekler bulamalarını isterim.

4.2.2.3. “Yapım eklerinin türleriyle ilgili ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 40 “Yapım eklerinin türleriyle ilgili ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

Yapım eklerinin türleriyle ilgili ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?		f	%
	Etkinlik yaptırım.	3	30
	Örnekler çözdürürüm.	3	30
	Alıştırmalar yaptırım.	2	20
	Metin üzerinde çalışmalar yaptırım.	2	20

“Yapım eklerinin türleriyle ilgili ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar hemen hemen eşit sayıda dağılım göstermektedir. Buradan yapım eklerinin türlerini kavratmak amacıyla yapılandırmacı yaklaşıma uygun bir yöntem izlendiğini görmekteyiz. Katılımcılardan “Etkinlik yaptırım.” ve “Örnekler çözdürürüm.” diyenlerin oranı %30, “Alıştırmalar yaptırım.” ve “Metin üzerinde çalışmalar yaptırım.” diyenlerin oranının ise %20 olarak görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Örnekler veriyorum ve bunların üzerinden konuyu pekiştirmelerini sağlıyorum. Ebadaki uygulamaları yaptırıyorum ve test çözdürüyorum.

KÖ2: Yapım eklerinin türleriyle ilgili olarak bolca örnek kelimeler çözümler ve sorular çözdürürüm.

KÖ3: Önceden seçtiğim kök ve ekleri sınıfta dosya kağıtlarına yazdırırım. Renkli kalemler kullanarak daha eğlenceli olmasını sağlarım. Sonra kök yazan öğrenciler sınıfı dolaşır hangi eki alınca yeni sözcük türediğini bulur.

4.2.3. Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Ekinin İşlevini Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümünde toplamda üç soru bulunmaktadır. Bu maddelerin her birine ait bulgular ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu bölümde yer alan sorular aşağıda yer alan tabloda verilmiştir.

Tablo 4. 41 Türkçe Öğretmenlerinin Yapım Ekinin İşlevini Buldurmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin

1. Yapım ekinin işlevini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?
2. Yapım ekinin kelimeye kattığı anlamı nasıl açıklıyorsunuz?
3. Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri (yer adı, meslek, eşya adı yapma gibi) açıklarken nasıl bir yol izliyorsunuz?

4.2.3.1. “Yapım ekinin işlevini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 42 “Yapım ekinin işlevini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

		f	%
Yapım ekinin işlevini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?	Görsellerden faydalanırım.	2	20
	Meslek, yer, araç-gereç adı yapıp yapmadığını belirtirim.	3	30
	Ekin kelimeye ne anlam kattığı üzerinde dururum.	5	50

“Yapım ekinin işlevini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlara bakıldığında ekin kelimeye kazandırdığı anlam üzerinden hareket etmeyi tercih edenlerin daha fazla olduğunu görmekteyiz. Katılımcılardan “Görsellerden faydalanırım.” diyenlerin oranı %20, “Meslek, yer, araç-gereç adı yapıp yapmadığını belirtirim.” diyenlerin oranı %30 ve “Ekin kelimeye ne anlam kattığı üzerinde dururum.” diyenlerin oranının ise %50 olduğunu görmekteyiz.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Kelimenin ilk ve son hali arasındaki hali bulmalarını sağlıyorum.

KÖ2: Yapım eki eklenmiş olan sözcüğün yeni kazandığı anlama göre soyutluk, somutluk, meslek adı yapma vb. görevlerini belirliyoruz.

KÖ3: Yapım eklerinin yer adı, meslek adı yapması ya da soyut kavramdan somuta, somuttan soyuta dönüştürmesi ile ilgili örnekler veririm.

4.2.3.2.“Yapım ekinin kelimeye kattığı anlamı nasıl açıklıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 43 “Yapım ekinin kelimeye kattığı anlamı nasıl açıklıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

Yapım kelimeye anlamı açıklıyorsunuz?	ekin kattiğı nasıl		f	%
		Sözlük çalışması yaptırırım.	1	10
		Ekin kelimeye kattığı anlamı açıklarım.	6	60
		Kelimenin ilk hali ve son hali üzerinde dururum.	2	20
		Aynı yapım ekiyle türetilmiş farklı sözcükler üzerinde dururum.	1	10

“Yapım ekinin kelimeye kattığı anlamı nasıl açıklıyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlara bakarsak ekin kelimeye kattığı anlamı açıklayanların sayısının fazla olduğunu görmekteyiz. Sözlük çalışması yaptıran öğretmen, öğrenciyi öğrenme sürecine aktif

olarak dahil etmektedir. Diğer öğretmenlerde ise sunuş yönteminin daha ağırlık kazandığını görmekteyiz. Katılımcılardan “Sözlük çalışması yaptırırım.” diyenlerin oranının %10, “Ekin kelimeye kattığı anlamı açıklarım.” diyenlerin oranının %60, “Kelimenin ilk hali ve son hali üzerinde dururum.” diyenlerin oranının %20 ve “Aynı yapım ekiyle türetilmiş farklı sözcükler üzerinde dururum.” diyenlerin oranının ise %10 olduğu görülmektedir.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Kelimede anlam olarak bir değişme olup olmadığını soruyorum.

KÖ2: Kelimeyi yapım eki almış haliyle bütün olarak ele alıp anlamına bakıyoruz. Anlamına göre açıklama yapıyorum.

KÖ3: Yapım ekinin sözcüğe kattığı anlamı sözlük çalışmasıyla gösteririm.

4.2.3.3. “Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri (yer adı, meslek, eşya adı yapma gibi) açıklarken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar:

Tablo 4. 44 “Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri (yer adı, meslek, eşya adı yapma gibi) açıklarken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar

		f	%
Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri (yer adı, meslek, eşya adı yapma gibi) açıklarken nasıl bir yol izliyorsunuz?	Aynı eki alarak farklı anlamlar kazanmış kelimeler üzerinde dururum.	2	20
	Bir köke farklı ekler getiririm.	1	10
	Yazılışları aynı olan yapım ve çekim eklerine örnekler veririm.	1	10
	Eklerin farklı işlevlerine örnek veririm.	3	30
	Eklerin kelimeye nasıl bir anlam kazandırdığını açıklarım.	2	20
	Etkinlik yaptırırım.	1	10

“Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri (yer adı, meslek, eşya adı yapma gibi) açıklarken nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna katılımcıların farklı yanıtlar verdiğini görmekteyiz. Her ne kadar yanıtlar farklı olsa da çoğu öğretmenin örnekler üzerinden konuyu kavratma çalışması yaptığını görmekteyiz. Katılımcılardan “Aynı eki alarak farklı anlamlar kazanmış kelimeler üzerinde dururum.” diyenlerin oranının %20, “Bir köke farklı ekler getiririm.” diyenlerin oranının %10, “Yazılışları aynı olan yapım ve çekim eklerine örnekler veririm.” diyenlerin oranının %10, “Eklerin farklı işlevlerine örnek veririm.” diyenlerin oranının %30, “Eklerin kelimeye nasıl bir anlam kazandırdığını açıklarım.” diyenlerin oranının %20, “Etkinlik yaptırırım.” diyenlerinin oranının ise %10 olduğunu görmekteyiz.

Mülakata katılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıda direkt olarak verilmiştir.

KÖ1: Farklı tüm işlevleri için farklı cümleler verip bağlamdan yararlanarak bulmalarını sağlıyorum.

KÖ2: Farklı eklerin kelimeye kattığı farklı işlevleri açıklarken kelimenin son haliyle kazandığı yeni anlama bakıyorum.

KÖ3: Yazılışları aynı olan yapım ve çekim eklerinden örnekleri üst üste veririm. Hangisinde yapım eki, hangisinde çekim eki olarak kullanıldığını bulmalarını isterim.

BÖLÜM V

SONUÇLAR

5.1.Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerini anlatırken nasıl bir tutum izleyebileceklerine dair yol gösterici bir çalışma olması amaçlanmaktadır. Bu araştırma konuyu kavratırken nelere vurgu yaptıklarını, konuyu ne kadar derinlemesine ya da yüzeysel anlattıklarını, konuda eksik kalan yönler gibi birçok faktörün farkına varılmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Başka bir deyişle, yapım eklerinin öğretiminde eksik kalan ve aksadığı düşünülen yönlerin düzeltilmesinde yararlanılabilecek bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Bu amaç hedeflenerek yapılan çalışmanın sonuçları aşağıda yer almaktadır. İlk olarak anketten elde edilen verilere genel olarak bakıp en çok olumsuz görüşü ve en çok olumlu görüşü alan sorulara ait sonuçlar verilmiştir.

Olumsuz görüşün en az bildirildiği maddeler:

- Çekim eklerinin yeni kelimeler türetmediğini fark etmelerine yönelik duyarlılığa ait bulgulara bakıldığında olumsuz görüş bildiren kimse olmadığı yalnızca kararsız olduğunu belirten 10 kişi olduğu görülmektedir. Katılıyorum diyen 35, kesinlikle katılıyorum diyen 131 kişi bulunduğu görülmektedir.
- Yapım ekinin, köke nasıl bir anlam kattığını ifade etmelerini istemeye ilişkin duyarlılığa ait bulgulara bakıldığında diğer maddelerin aksine katılmıyorum diye görüş bildiren kimse olmadığı görülmektedir. Kararsız 16, katılıyorum 33, kesinlikle katılıyorum diyen 127 kişi olduğu görülmektedir.

Olumsuz görüşün en çok bildirildiği maddeler:

- Verilen metinde /-mak/ ekli sözcüklerin Türkçe sözlükten bulunarak nesne-kavram adı olanların belirlenmesine yönelik duyarlılığa ait bulgulara bakıldığında kesinlikle katılmıyorum diyen 5, katılıyorum diyen 10 ve kararsız olduğunu belirten 26 kişi olduğunu görmekteyiz.
- -lık/-lı/-luk/-lük isimden isim yapım ekinin soyutluk bildiren isimler türettiğini örneklerden bulmalarını istemeye yönelik duyarlılığa ait bulgulara bakıldığında kesinlikle katılmıyorum diyen 4, katılıyorum diyen 2 ve kararsız olduğunu belirten 27 kişi olduğunu görmekteyiz.

Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretimine somut kelimelerden başlayıp başlamadıklarıyla ilgili maddeden elde edilen verilere göre katılımcılardan 157 kişi bu maddeyi uyguladıklarını ifade etmiştir. Büyük çoğunluk öğretimde somuttan-soyuta ilkesine riayet ederken %10.8'lik bir kesimin bunu uygulamadıkları görülmüştür. Piaget, soyut işlem döneminin 11 yaş ve üzeri olduğunu söylemektedir. Yapım eklerinin öğretimi 5. sınıfta başlamaktadır. Bu verilere baktığımızda ise bu maddenin ihmal edilmesi soyut becerileri henüz tam gelişmemiş öğrencilerin yapım eklerini öğrenmede zorlanacaklarını göstermektedir. Güneş (2013)'e göre, gramer öğretiminde somut olana, basit olana ve daha iyi bilinene öncelik verilmelidir. Buradan da yola çıkarak dil bilgisi öğretiminde somuttan soyuta doğru bir yol izlenmesinin öğrenciler için daha kalıcı ve verimli bir öğrenmenin sağlanacağı öngörülmüştür.

Memiş (2019)'in çalışmasından elde edilen, “Deney grubundaki katılımcıların kelime türetme becerisi, (başarı testinden) yapım eklerini öğrenmeden önce elde ettikleri başarı ile yapım eklerini öğrendikten sonra elde ettikleri başarı arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir.” sonucuyla, çalışmamızdaki birinci alt problemimizin bulgularını karşılaştırdığımızda; yapım eklerinin eğitimin ilkelerine göre yapılmasıyla gayet başarılı sonuçlar elde edileceğini göstermesi açısından bir paralellik olduğu görülmektedir.

Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin isim ve fiillerin ayırt edilmesine öncelik verip vermedikleriyle ilgili maddede katılımcıların büyük çoğunluğu olumlu görüş bildirirken düşük bir miktar da olsa bu maddeye riayet etmeyenlerin olduğunu görmekteyiz. Türkçe dilbilgisinin nirengi noktası diyebileceğimiz şey öğrencinin isimle fiili ayırt edebilmesidir. Eğer bir öğrenci isimle fiili ayırt etmeyi bilmiyorsa dil bilgisinde çok da başarılı olmasını bekleyemeyiz. Bu yüzden dil bilgisi öğretimindeki ilk aşama bu olmalıdır. Öztabor (2010)'un çalışmasıyla (Genel olarak öğrencilerin isim ve fiil kökü kavramlarını ayırabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu kavramlarla ilgili testte yer alan 1. soruya öğrencilerin %66,5'i, 2. soruya %66,4'ü, 3. soruya %82'si, 4. soruya ise %67,7'si doğru yanıt vermiştir) çalışmamız paralellik göstermektedir. Türkçe öğretmenleriyle yapılan mülakattan elde edilen verilere baktığımızda, öğretmenlerin çoğunun kelimenin kökünü buldurmak için kelimedeki ekleri atırarak anlamlı en küçük parçaya ulaştıkları ve elde edilen kökün doğru kök olup olmadığına kök ile kelime arasındaki anlam ilişkisine bakarak karar verdikleri görülmüştür.

Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerini öğretirken, yapım eki ve çekim eki arasındaki farklılıkları vurgulayıp vurgulamadıklarıyla ilgili maddeye katılımcılardan %94.7'si olumlu

görüş bildirirken, geriye kalan kısmının bunu onaylamadığını görmekteyiz. Öztabor (2010)'un kendi çalışmasında: “Öğrencilerin yapım ekleri ile çekim eklerini ayırmakta zorlandıkları sonucu çıkarılabilir. Devlet okullarında öğrencilerin %44,2'si soruyu doğru yanıtlarken, özel okulda bu oran %88,5'tir.” demektedir. Bu sonuç bizim anketimizde aldığımız sonuçlarla çelişmektedir. Çünkü katılımcıların %94.7'si yapım eki ile çekim ekinin üzerinde durulduğunu söylemektedir. AL-Khudhur (2016)'un çalışmasına katılan öğrencilerin %47'si Türkçe öğrenirken genelde yapım eki ve çekim eki konusunda sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Bu bağlamda ise yapım ve çekim eklerinin öğretimini yabancı uyruklu öğrencileri de göz önünde bulundurarak basitleştirilmiş bir şekilde anlatmanın gerekli olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Çekim eki ile yapım ekinin arasındaki farkları bilmeyen bir öğrencinin yapım eki ile çekim ekini ayırt etmesi pek de mümkün değildir. Öncelikle bir öğrenci çekim eklerinin ne amaçla kullanıldığını bilmeli ki bunları doğru tespit edebilsin ve amacına uygun olarak kullanabilsin. Ama bu iki öge arasındaki farklılıklar tam olarak verilmezse bunlar mutlak surette öğrencide bir kafa karışıklığına yol açacaktır. Türkçe öğretmenleriyle yapılan mülakattan elde edilen sonuçlara bakıldığında, öğretmenlerin yapım eki ve çekim eki arasındaki farkı kavratırken yeni bir anlam kazandırıp kazandırmaması üzerinde durdukları görülmüştür. Fakat öğrenci tam anlamıyla çekim eklerini ve görevlerini kavrayamazsa yapım ekleriyle karıştırmaktadır.

Türkçe öğretmenleri yapım eklerini öğretirken türemiş kelimelerin yeni bir kavram ya da nesneyi karşıladığını anlamalarını sağlayıp sağlamadıklarıyla ilgili maddeye katılımcıların %94.7'si olumlu görüş bildirirken, geriye kalan kısım bunu uygun bulmadıklarını belirtmektedirler. Oysaki yapım eklerinin öğretiminde en önemli nokta, yapım eklerinin yeni kelimeler türetme yoluyla kavram ya da nesneleri karşılamaları özelliği olduğunun belirtilmesidir. Yapılan mülakattan elde edilen verilere baktığımızda bazı öğretmenlerin tümdengelim, bazılarının ise tümevarım yöntemiyle yapım eklerinin türlerini kavratmaya çalıştıklarını görmekteyiz. Ayrıca öğretmenlerin yapım eklerinin türleri konusunu alıştırmaya, test ve çeşitli sınıf içi etkinliklerle pekiştirmeye çalıştıkları sonucuna varılmıştır. Örneğin: “Önceden seçtiğim kök ve ekleri sınıfta dosya kağıtlarına yazdırırım. Renkli kalemler kullandırıp daha eğlenceli olmasını sağlarım. Sonra kök yazan öğrenciler sınıfı dolaşır hangi eki alınca yeni sözcük türediğini bulur.” gibi etkinliklerin konuyu daha anlaşılır hale getirebileceği öne sürülmüştür.

“Verilen örnek cümlelerde yapım eklerini buldururum.” maddesine 160 katılımcı olumlu görüş bildirmiştir. Şanlı (2013)'nın yüksek lisans tezinde elde ettiği sonuçla ilişkili olarak atasözleri ile öğretim yapılan gruptan (deney grubu) geleneksel yöntemlerle öğretim

yapılan gruptan daha verimli sonuçlar aldığı görülmüştür. Buradan yola çıkarak elde ettiğimiz sonuçla Şanlı'nın tezinde elde ettiği sonuç arasında paralellik olduğu tespit edilmiştir. Düz anlatım yönteminin dil bilgisi öğretiminde çok da başarılı bir yöntem olmadığı görülmüştür. Türkçe öğretmenleriyle yapılan mülakatta verilen yanıtlarda öğretmenler yapım eklerini kavratırken videolardan ve görsellerden faydalandıklarını belirtmişlerdir. Bazılarının ise kelimenin ek almadan önceki ve sonraki hallerini tahtaya resmettiklerini ve böylece aralarındaki farkı kavratarak yapım eklerini öğretmeye çalıştıkları görülmüştür. Yapılan mülakata katılanların hemen hemen hepsinin ek ve kök ayrımı üzerinde özellikle durdukları görülmüştür.

Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretiminde kökle yeni türetilen kelime arasındaki anlam ilişkisini fark etmelerini sağlayıp sağlamadıklarına yönelik maddeye katılımcılardan %90.9'u olumlu görüş bildirirken, geriye kalan %9.1'lik kısmı bu maddeye yönelik olumsuz görüş bildirmiştir. Yeni türetilen kelimeyle kök arasındaki anlam ilişkisini çözemeyen öğrenci, ek ve kökü ayırmada başarı sağlayamaz. Dolayısıyla kökün üzerine gelen ekleri doğru bir şekilde ayıramaz. Öğrencinin kökten anlama gitmesi, öğrencilerin tahmin becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

Türkçe öğretmenlerinin yapım eklerinin öğretiminde yapım eklerinin dört gruba ayrıldığını vurgulayıp vurgulamadıklarını belirlemeye yönelik maddeye katılımcılardan %6.2'lik bir grup katılmazken, %10.8'lik kararsız bir grup olduğu da göze çarpmaktadır. Yapım eklerinin 4 farklı gruba ayrıldığını söyleyenlerin oranı ise %83'tür. Yapım eklerinin çeşitlerinden bahsedilmemesi, yapım ekinin hangi gruba dahil olduğuyula ilgili sorularda öğrencinin sorun yaşamasına sebep olacaktır.

“Türkçe öğretmenleri yapım eklerinin işlevinin öğretiminde, yapım eklerinin köke nasıl bir anlam kattığını açıklamakta mıdır?” maddesine katılımcılardan 160 kişi olumlu görüş bildirirken geriye kalan 16 kişi olumsuz görüş bildirmiştir. Yani kökün üzerine aldığı ekle nasıl bir anlam kazandığını açıklamayan bir grup vardır. Kökle, kökün yeni kazandığı anlam üzerinde durulmaması öğrencinin yapım eklerinin işlevleri konusunda eksik kalmalarına neden olur. Öğretmenlerin hala kuralcı bir yaklaşımla dil bilgisi öğretmeleri, yapılandırmacı yaklaşımı göz ardı etmeleri, öğrencilerin bilgiyi içselleştirememelerine ve öğrendiklerini uygulama sahasına taşıyamamalarına neden olmaktadır. Öztabor (2010)'un çalışmasından elde ettiği sonuca göre, devlet okullarındaki öğrencilerin başarıları %47,9 iken, özel okulda bu oran %73,1'dir. Bu sonuçlara göre ankete katılanlardan 160 kişinin olumlu görüş bildirmesine

rağmen özellikle devlet okullarındaki öğrencilerin yapım eklerinin işlevi konusunda yetersiz olmaları sonucu çelişki göstermektedir.

Yapılan mülakatta yapım eklerinin işleviyle ilgili bazı öğretmenlerin aynı eki almış kelimeleri farklı cümlelerde kullanarak cümleye kattığı anlamı öğrencilerin fark etmelerini sağlamaya çalıştıkları görülmüştür. Mesela, “Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri öğretmek için kullanılan bütün işlevlerine uygun örnekler yazarım. Yanına da karışık sıralamada işlevlerini yazarak eşleştirmelerini isterim.” gibi etkinliklerle bir yapım ekinin farklı görevlerinin kavratılmaya çalışıldığı görülmüştür.

“Türkçe öğretmenleri yapım eklerinin öğretiminde bir köke farklı yapım eklerinin gelebileceğini örnekler üzerinde göstermekte midir?” maddesine katılımcıların büyük çoğunluğu bu maddeye olumlu görüş bildirse de %9.7’lik bir kesimin buna katılmadığını görmekteyiz. Bir yapım ekinin farklı ekler alabileceği, aldığı her yapım ekiyle de yeni bir anlam kazanacağı mutlaka üzerinde durulması gereken konulardan biridir. Öğrencinin bunu bilmesi ve buna dayalı olarak da yapım eklerinin işlevini açıklayabilmesi gerekmektedir. Mesela mülakata katılan Türkçe öğretmenin verdiği “Aynı köke farklı yapım ekleri getirerek anlamdaki farklılıkları sezdirmeye çalışırım. Daha sonra aynı yapım eklerine farklı kökler getirerek aynı yöntemi tekrarlarım.” yanıtı bir köke farklı ekler ya da bir eke farklı köklerin getirilebileceğini göstermek açısından iyi bir uygulama olabilir.

“Türkçe öğretmenleri yapım eklerinin öğretiminde olumsuzluk eki alan eylemlerin gerçekleşmediğini vurgulamakta mıdır?” maddesine katılımcılardan %11.3’lük kesim buna değinmediklerini belirtmektedirler. Olumsuzluk eki çok basit bir konu gibi görünse de öğrenci bunu nasıl açıklayacağını bilemeyebilmektedir. Bu yüzden en azından yol gösterici bir açıklama yaparak öğrencinin bunu tanımlayabilir hale gelmesini sağlamak gerekmektedir.

“Türkçe öğretmenleri yapım eklerinin öğretiminde çekim eklerinin cümlede kelimeler arasında anlam ilgisi kurmaya yaradığını anlamalarını sağlamakta mıdır?” maddesine katılımcılardan %6.2’lik bir kesim buna katılmazken kalan kesimin buna olumlu yaklaştığı görülmektedir. Çekim ekleri cümledeki unsurlar arasında bağlantı kurmaya yarayan en önemli unsurlardır. Çekim eklerinin cümlede kullanılmazsa ortaya mantıklı bir bütün çıkmaz. Bu yüzden çekim eklerinin ne kadar önemli bir yapı olduğu ve görevleri mutlaka anlatılmalıdır.

Dolunay (2010), eğitimin fertler için önemli olduğu kadar milletlerin geleceği açısından da önemli bir olgu olduğu ve bu yüzden dilbilgisi eğitiminin çok önemli olduğuna ve ezbercilikten uzak, çağdaş tutumlarla yapılmasının gerekliliğinden ve dilbilgisinin öneminden

bahsedildiği bu çalışma, çalışmamızda da üzerinde önemle durduğumuz dil bilgisinin öğretimi konusuna değinmesiyle benzerlik göstermektedir.

Güven (2013), “Dil Bilgisi Konularının Öğretim Sorunları” adlı çalışmasında dil bilgisi konularının öğretilmesi sorunu üzerinde durulduğunu belirtmiştir. Dil bilgisi konularının öğretiminde karşılaşılan temel problemlere değinilmiş ve dil bilgisi konularının öğretimiyle ilgili daha önce bu alanda öne sürülmüş fikirler ortaya konulmuştur. Bu görüşlerin olumlu ve olumsuz yönleri belirlenmiş, son olarak da dil bilgisi konularının öğretiminde izlenilmesi gerekli yollar önerilmiştir. Bu çalışmanın geneline bakıldığında dil bilgisi konusunun genel olarak ele alınması yönüyle bizim çalışmamızdan farklılık gösterdiğini fakat çalışmamızda yapım eklerinin öğretimine dair bazı yönlerden duyarlılığın düşük olmasının yarattığı olumsuzlukların da dil bilgisi öğretiminde çeşitli sorunlara yol açması açısından benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

5.2.Öneriler

Bütün bu verilerden elde edilen sonuçlara bakılarak şu önerilerde bulunabiliriz.

MEB’ e yönelik öneriler:

- Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak Türkçe öğretmenlerinin bir kısmının yapım eklerinin öğretiminde Türkçe dersi öğretim programına uymadıklarını söyleyebiliriz. Bu yüzden yapım eklerinin öğretiminde izlenecek güncel bir plan oluşturulabilir.
- Yapım eklerinin öğretiminde kendisini yetersiz bulan veya kazanımları nasıl vereceğine dair bir yol haritası olmayan öğretmenlerimize (tecrübesi az olanlara) bu konuda yetkinlik kazanmış insanlar tarafından rehberlik edilebilir.
- Öğretmenlere eğitimler verilebilir.
- Dilbilgisi dersinde yapım eklerinin uygulamaya dökülerek çalışılabilmesi için ders kitaplarına uygulama metinleri konulabilir.

Öğretmenlere yönelik öneriler:

- Yapım eklerinin öğretiminde sarmal öğretim yönteminin kullanılması daha faydalı olabilir. Yani bir başlıktan diğer başlığa geçildiğinde konulara tekrar tekrar değinileceği için konuların pekiştirilerek ilerlenmesi sağlanabilir.
- Yapım eklerinin öğretiminin kolaydan zora, somuttan soyuta, işlek olandan az kullanılabilecek doğru yapılmalı yani eğitimin ilkeleri takip edilmelidir.

- Yapım eklerinin her yönüyle kavratılıp kavratılmadığını anlamak amacıyla kazanım ve değerlendirme sınavı yapıp ona göre öğrenci bazlı bir durum haritası çıkarılabilir. Tespit edilen kazanım eksikliklerinin giderilmesi için başka yöntem ve teknikler kullanılabilir.
- Öğrencilerin bu konuyu daha iyi kavrayabilmeleri için basit kelimelerden başlanarak gündelik hayatta daha yaygın kullanılan araç-gereç ve kavramlara (kalem/ kalemlik, göz/ gözlük) ders kitaplarında ve konu anlatımlarında öncelikli olarak yer verilebilir.
- Yapım eklerinin öğretiminde öğrencilerin sözcükleri ek ve köklerine tam olarak ayırabilmesi için kelimenin kökünü doğru olarak bulması gerekmektedir. Bunun için de kök kavramı iyi kavratılmalıdır.
- Yapım eklerinin öğretiminde takrir yönteminin ağırlıklı olarak kullanılması dersleri sıkıcı hale getirip öğrenmeyi olumsuz etkileyebilir. Bu sebeple öğrenci merkezli öğretim yöntemleri tercih edilebilir.
- Yapım eklerinin öğretiminde problem çözme tekniklerinden “analiz, tümdengelim, sentez, tümevarım” gibi yöntemler kullanılabilir.
- Yapım ekleri konusu anlatıldığında bilginin kalıcılığını artırmak için “alıştırma ve uygulama yöntemi” kullanılabilir.
- Yapım ekleri konusu anlatıldıktan sonra etkinlik kağıtları dağıtılarak grup ortaklaşa öğrenme tekniğiyle konuyu kavrayamayan öğrencilerin birbirinden öğrenmesi sağlanabilir.
- Sözlük çalışmalarına derslerde yer verilebilir.
- Daha somut örneklerle yapım ekleri konusu somutlaştırılabilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- Yapım eklerinin her bir boyutunda çalışmalar yapılabilir.
- Her bir yapım ekine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Bloom Taksonomisine göre deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Gözlem yapılarak durum çalışmaları yapılabilir.
- Çekim ekleri ve yapım eklerinin ayırt edilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acun, V. (1999). *Anadolu ağızlarında isimden isim yapım ekleri*. (Yüksek Lisans Tezi) Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Aksan, D. (1990). *Her yönüyle dil*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Akyol, H. (1997). *Kelime öğretimi*. *Milli Eğitim Dergisi*. (ss.134)
- Aksan, D. (2003) *Türkçenin gücü*. İstanbul, Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2004). *Türkçenin sözcüklüğü*. Ankara: Engin Yayınları.
- Al Khudhur, M. (2016). *Yapım eklerinin öğretiminde eğitsel oyun temelli bir model önerisi: Kerkük Türkmenleri örnekleme* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Arslan, A. ve Orhan, S. ve Kırbaş, A. (2010). Türkçe dersinde yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının uygulanmasına ilişkin yönetici görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 85-100.
- Ateş, M. (2017). Yapılandırmacı yaklaşım 7E modeline göre düzenlenmiş öğretim etkinliklerinin Türkçe dersindeki başarıya ve öğrenmedeki kalıcılığa etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 335-340.
- Aydın, Ö. A. (2019). *Yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda dilbilgisi öğretimi üzerine bir inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Aytaş, G. ve Çeçen A. (2007). Ana dili eğitiminde dil bilgisi öğretiminin yeri ve önemi. *TÜBAR-XXVII-/2010-Bahar*.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Bayram, B. (2015). *5E modelinin 6. sınıf dil bilgisi öğretiminde başarıya, akademik motivasyona ve kalıcılığa etkisi*, (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Büyüköztürk, Ş. (1028). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bybee, R. W. (1993). *Instructional model for science education, in developing biological literacy*. Colorado Springs, CO: Biological Sciences Curriculum Studies.
- Caferoğlu, A. (2015). *Türk dili tarihi*. Ankara: Altınordu Yayınları.

- Cebiroğlu, G. (2002). *Sözlüksüz köke ulaşma yöntemi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çolak, F. (2013). *Türkçe dil bilgisi öğretiminin genel sorunları ile alan literatüründeki tartışmalı konuların ilköğretim ikinci kademe dil bilgisi öğretimine yansımaları ve çözüm önerileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis.
- Dilaçar, A. (1968). *Diller ve dilcilik*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dolunay, S. K. (2010). *Dilbilgisi öğretiminin amacı ve önemi*. TÜBAR-XXVII. 2010-Bahar.
- Ediskun, H. (1996). *Türk dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ediskun, H. (1999). *Türk dilbilgisi biçim bilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Elbir, Z. G. (1994). *Anadolu ağızlarında isim yapım ekleri*. (Yüksek Lisans Tezi) Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Eisenkraft, A. (2003). 5E modelini genişletmek: önerilen bir 7E modeli, [Uygulayıcı Öğretmen]. *Fen Bilgisi Öğretmeni*, 70, 56-59.
- Ercilasun, A. B. (2016). *Başlangıcından yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdem, M. (2011). *Türkçede çekim ve yapım eklerinin özellikleri ve sınırları*. *Bilgi*, 58.
- Ergin, M. (1985). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayınları.
- Erten, B.N. (2017). Türkiye Türkçesinde -ma ekinin yapım eki olarak işlevleri.
- Eker, S. (2005). *Çağdaş Türk dili*. Ankara: Grafiker Yay.
- Gedizli, M. (2012). Türkçede tek şekilli ve çok işlevli yapım ekleri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 7/4, p. 3351-3369.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi
- Güneş, F. (2013). Yapılandırmacı yaklaşımla dil bilgisi öğretimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 171-187.

- Güngördü, E. (2002). İsimden fiil türeten +çı/-+çi- eki ve gelişmiş şekiller. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 171-182.
- Güven, A. Z. (2013). Dil bilgisi konularının öğretim sorunları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(6), 1-10.
- Güzel, F. (2018). Türkiye Türkçesi ağızlarında yapım ekleri I: yazı dilinde bulunmayan yapım ekleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-BELLETEN*, 66 (1).
- Karagöz, M. (2013). *İlköğretim 6-7-8. sınıflarda Türkçe dil bilgisi öğretiminde fiil*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Manvelidze, M. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Gürcü öğrencilere sıfat-fiil eklerinin öğretimi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe dersi ilköğretim programı ve kılavuzu (6.,7.,8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Genel Müdürlüğü.
- MEB, (2018). *Türkçe Öğretim Programı*.
- Memiş, M.R. (2019). *Yapım eki öğretiminin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin kelime türetme becerisi üzerindeki etkisi*. Eylül/September.
- Kaya, B. (2012). *Çağdaş Türkiye Türkçesindeki fiil yapım ekleri, bunlarla türemiş fiiller, bu fiillerin anlam özellikleri ve bunların ilköğretim dil bilgisi öğretimine yansımaları*. (Yüksek Lisans Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin dil bilgisi*. Ankara: Akçağ Yay
- Karadağ, Ö. (2019). *Kelime öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karadüz, A. (2009). Türkçe öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamalarının “yapılandırımcı öğrenme kavramı bağlamında eleştirisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 189-210.
- Karahan, L. (2017). *Türkçede söz dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2019). *Türkiye Türkçesi grameri (şekil bilgisi)*. Ankara: TDK Yay.
- Öner, M. (2006). Türkçede isimden fiil yapımı üzerine notlar. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*. 3(1).
- Özdemir, B. ve Balkan, H. (2017). *5E Yapılandırımcı öğretim modelinin dil bilgisi öğretiminde kullanımı*. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 5(1), 56-64.
- Öztabur, A. (2010). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe derslerinde dil bilgisi kavramlarının öğretilmesi ve kavratılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.

- Polatcan, F. (2013). *6. sınıflarda kavram haritalarıyla dil bilgisi öğretiminin başarıya etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Saygılı, D. ve Kana, F. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılığı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1041-1063.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Solmaz, M. (2011). *Ortaöğretim ders kitaplarındaki biçim bilimi alanıyla ilgili konular üzerine bir değerlendirme*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Şanlı, S. (2013). *Yapım eklerinin öğretiminde atasözlerinin kullanılmasının öğrenci başarısı ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Şimşek H. ve Yıldırım A. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Şuataman, Ö. (2013). *Ana dili Kullanımına Verilen Önem*. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5(2).
- Teke, S. (2020). *Türkçe dil bilgisi öğretiminin tasvirî (açıklamalı) bibliyografyası*. (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- TDK Türkçe Sözlük, (2020). Ankara: TDK Yay.
- TDK Türkçe Sözlük, (2011). Ankara: TDK Yay.
- Sorularla Örnekleme, Araştırma ve Veri Derleme*, (2013). Ankara: TOBB Yayınları.
- Üstünoğlu, K. (2004). *Eklerin öğretimi üzerine bir iki söz*. (syf. 10-11)
- Üstünoğlu, K. (2008). *Türkiye Türkçesi ad işletimi (biçim bilgisi)*. İstanbul: Kesit Yay.
- Yeşilyurt, E. (2011). *6. sınıflarda yapım eklerinin öğretime yaratıcı drama yönteminin etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Zamenhof, L. (1905). *Fundamento de Esperanto*.
- Zengin, D. (2009). *Türkçenin tersine sözlüğü*. Ankara: Kurmay Yayınları.

EKLER

EK 1- ETİK KURUL İZİNİ

İş Tarih ve Sayısı: 01.11.2021-208874

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.04.2021-75128

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı :E-98057890-605.01-35772415
Konu : Anket Uygulaması
(Nurgül SAV)

28.10.2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 08/10/2021 tarih ve 193965 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tükçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nurgül SAV'ın "~~Öğretmenlerin Yapım Etkilerinin Öğretimine Dair Duyarlılıkların Etkileyebilecek Faktörler Nelerdir?~~" adlı araştırmasını, Müdürlüğümüze bağlı Resmi ve Özel Ortaokullarında uygulama isteği ile ilgili 08/10/2021 tarih ve 193965 sayılı yazısı İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme Komisyonumuz tarafından incelenerek, "~~Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarıştırma ve Sosyal Etkinlik İzimlerine Yönelik İzin ve Uygulama 2020/2 Genelgesi~~" gereğince uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzün 25/10/2021 tarih ve 35479665 sayılı onayı ve uygulanacak veri toplama araçları onaylanarak ekte gönderilmiştir.

İlgili genelgenin 28. Maddesi gereğince, sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında (bağvuru sahibinin ekte örneği bulunan dilekçe ile) Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi hususunda, Gereğini arz ederim.

Recai OCAK
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER:

- 1- Onay ve ekleri (14 sayfa)
- 2- Dilekçe Örneği (1 sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

44444

Telefon : 0406(242) 2266 00

E-Posta : argo07@meb.gov.tr

Kayıt Adresi : mecb@is01.kayit

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-dya>

Belge İçeri : UzunÇETİNKAYA

Uzman : Veri Kurulum ve Kontrol Şişmesi

İmza Adresi : Faks 2422266111

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.turkiye.gov.tr/arg07> adresinden 23c3-26aa-33dc-b501-07 Cihazla ileyebilir.

Bu belge, SİTİ sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
İmza doğrulaması: <https://turkiye.gov.tr/arg07> adresinden 23c33a6d-85c338707323a5-200074 adresinden yapılabilir. (TIN:20252)

5074

Hvrak Tarih ve Sayısı: 16.04.2021-75128

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Sayı :E-55578142-050.01.04-75128
Konu: NURCAN SAV

Sayın Prof. Dr. Yusuf TEPELİ

İlgi : 31.03.2021 tarihli ve 63027 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazımıza istinaden; Kurulumuzdan talep edilen Etik Onay belgesine ilişkin, Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 16.04.2021 tarihli ve 157 sayılı kararı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Osman ERAVŞAR
Kurul Başkanı

Ek: 16.04.2021 tarih ve 157 sayılı Etik Kurul Kararı (1 Sayfa)

TOPLANTITARİHİ : 16.04.2021
TOPLANTISAYISI 06
KARARSAYISI 157

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Öğretim üyesi Prof. Dr. Yusuf TEPELİ'nin danışmanlığında, Nurcan SAVın araştırmacılığında üstlendiği, "Türkçe Öğretmenlerinin Yabancı Dillerinin Öğretimine Dair Duyarlılıkları Belirleyen Faktörler Nelerdir?" konulu çalışmanın fikri hukuki ve telif hakları bakımından metod ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun baskıyıcısına ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir (2021G149).

Prof. Dr. Osman ERAVŞAR
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Osman ERAVŞAR

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Bahattin ÖZDEMİR

Üye
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Üye
Prof. Dr.
Mustafa ŞEKER

Üye
Prof. Dr.
Adnan DÖNMEZ

Üye
Prof. Dr.
Abdullah KARAÇAĞ

Üye
Prof. Dr.
Eyyup YARAŞ

ANKET

EK 2- YAPIM EKLERİNİN ÖĞRETİMİ DUYARLILIK ANKETİ

Değerli katılımcı;

Bu form Akdeniz Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında yapılmakta olan bir araştırma için hazırlanmıştır. Sonuçlarından elde edilen veriler sadece bilimsel çalışma için değerlendirilecektir. Anket: Giriş, A, B, C olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

İlginize ve samimiyetinize teşekkür ediyorum.

Lütfen aşağıdaki kısmı doldurunuz.

	GİRİŞ BÖLÜMÜ	KİŞİSEL BİLGİLER
1	YAŞINIZ	
2	CİNSİYETİNİZ	ERKEK () KADIN ()
3	EĞİTİM DURUMUNUZ	LİSANS () YÜKSEK LİSANS () DOKTORA ()
4	MESLEKTEKİ SÜRE	 yıl
5	ÇALIŞILAN KURUM	DEVLET OKULU () ÖZEL OKUL ()

A BÖLÜMÜ YAPIM EKİNİN BULUNMASI		1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Kısmen Katılıyorum	4 Katılıyorum	5 Tamamen Katılıyorum	İlgili Madde Hakkında Uzman Görüşü
1	Yapım eki almış, somut kelimelerin öğretimine öncelik veririm.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
2	/-mAk/ ekli sözcüklerden hareketle master eki olan /-mAk/ ile fiilden isim yapan /-mAk/ eki arasındaki yapı ve işlev farkını sezdirmeye çalışırım.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
3	Verilen metinde /-mAk/ ekli sözcüklerin Türkçe sözlükten bulunarak nesne/ kavram adı olanların belirlenmesini sağlarım.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
4	Verilen paragrafta öğrencilerin isim ve fiilleri bulmasını beklerim.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
5	Metinden hareketle yapım eki almış sözcük kök/gövdelerinin anlamlarının nasıl değiştiğini açıklamalarını beklerim.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
6	Verilen metinde kök ve gövdelere gelen yapım eklerini ayırmalarına dikkat ederim.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
7	Çekim (işletme) eklerinin yeni kelimeler türetmediğini fark etmelerini sağlarım.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
8	Verilen örnek cümlelerde yapım eklerini buldururum.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
9	Türemiş bir kelimenin yeni bir kavram ya da nesneyi karşıladığını anlamalarını sağlarım.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
10	Verilen metinde birden fazla yapım eki almış kelimeleri bulmalarını isterim.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
11	Yapım eki almış sözcüklerde kök ve eklerin tespit edilmesini beklerim.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):

12	Kökle yeni türetilen sözcük/ler arasındaki anlam ilişkilerini açıkla.						Uygun. ☐	Uygun değil. ☐
							Açıklaması (Uzman görüşü):	

B BÖLÜMÜ YAPIM EKİNİN TÜRÜNÜN BULUNMASI		1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Kısmen Katılıyorum	4 Katılıyorum	5 Tamamen Katılıyorum	İlgili Madde Hakkında Uzman Görüşü
13	Yapım eklerinin dört farklı gruba ayrıldığını örnekler üzerinde göstermelerini beklerim.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
14	Verilen metinlerden hareketle isimden isim yapım eklerinin yeni isimler türettiğini fark etmelerini sağlarım.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
15	Fiilden fiil yapım eki almış kelimelerin yeni fiiller türettiğini vurgularım.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
16	Fiilden isim yapım eki alan kelimelere mastar eki gelmediğini göstererek isim olduğunu kavramalarını sağlarım.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
17	İsimden fiil yapım eklerinin, isimleri fiile dönüştürdüğünü fark etmelerini sağlarım.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
18	Birçok isimden fiil yapım eki olduğunu örnek metinler üzerinde bularak göstermelerini isterim.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
19	Yapım eklerinin türlerini karıştırmamaları için fiil olanların sonuna mastar ekinin gelebildiğini vurgularım.						Uygun. ☐ Uygun değil. ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):

C BÖLÜMÜ		1	2	3	4	5	Madde İlgili Hakkında Uzman Görüşü
YAPIM EKİNİN İŞLEVİNİN BULUNMASI		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
20	Yapım ekinin işlevini anlaması için öncelikle kelimenin kök halindeki anlamını buldururum.						Uygun. Uygun değil. ☐ ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
21	Yapım ekinin, köke nasıl bir anlam kattığını ifade etmelerini isterim.						Uygun. Uygun değil. ☐ ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
22	Bir köke farklı yapım eklerinin gelebileceğini kavratmaya çalışırım.						Uygun. Uygun değil. ☐ ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
23	Yapım eklerinin işlevlerini fark etmeleri için bir metindeki yapım eki almış kelimeleri buldururum.						Uygun. Uygun değil. ☐ ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
24	Öğrencilerin olumsuzluk ekinin eklendiği eylemlerde, eylemin gerçekleşmediğini söylemelerini beklerim.						Uygun. Uygun değil. ☐ ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
25	-lı/-li/-lu/-lü isimden isim yapım ekinin bir özelliği bünyesinde bulundurma anlamı kattığına ancak farklı işlevlerle de kullanılabileceğine dikkat çekerim.						Uygun. Uygun değil. ☐ ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
26	-lık/-lik/-luk/-lük isimden isim yapım ekinin soyutluk bildiren isimler türettiğini örneklerden bulmalarını isterim.						Uygun. Uygun değil. ☐ ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):
27	Bir nesnede bir özelliğin bulunmadığını ifade ederken -sız/-siz/-suz/-süz isimden isim yapım ekinin kullanıldığını belirtirim.						Uygun. Uygun değil. ☐ ☐ Açıklaması (Uzman görüşü):

EK-3 YARI YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT SORULARI

1. Yapım ekinin bulunması

- 1.1.Yapım ekini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?
- 1.2.Kelimenin kökünü buldurmak için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?
- 1.3.Yapım ekini anlatırken başka hangi konulara değiniyorsunuz?
- 1.4.Yapım eklerinin diğer eklerle karıştırılmaması için nasıl bir yol izliyorsunuz?

2. Yapım ekinin türünün bulunması

- 2.1.Yapım ekinin türünü buldururken nasıl bir izliyorsunuz?
- 2.2.Yapım eklerinin türlerinin işlekliklerini (işleklik: bir ekin sık kullanılması) anlatırken nasıl bir yol izliyorsunuz?
- 2.3.Yapım eklerinin türleriyle ilgili ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?

3. Yapım ekinin işlevinin bulunması

- 3.1.Yapım ekinin işlevini buldururken nasıl bir yol izliyorsunuz?
 - 3.2.Yapım ekinin kelimeye kattığı anlamı nasıl açıklıyorsunuz?
 - 3.3.Bir ekin kelimeye kattığı farklı işlevleri açıklarken (yer adı, meslek, eşya adı yapma gibi) nasıl bir yol izliyorsunuz?
-

EK-4 İNTİHAL RAPORU

ev.turnitin.com/app/carta/tr/?s=1&o=1735274011&lang=tr&u=1047489168

Nurcan Sav | yl tez 2

< > ?

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN YAPIM EKLERİNİ ÖĞRETİMİNE DAİR DUYARLILIKLARININ BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Nurcan SAV

Danışman
Prof. Dr. Yusuf TEPELİ

ANTALYA, 2021

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BÖLÜMÜ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN YAPIM EKLERİNİ ÖĞRETİMİNE DAİR DUYARLILIKLARININ BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Nurcan SAV

Eşleşmelere Genel Bakış

%16

<	>
1	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı
2	Akdeniz University' ne ... Öğrenci Yazılı Ödevi
3	9lib.net İnternet Kaynağı
4	dspace.akdeniz.edu.tr:... İnternet Kaynağı
5	Afyon Kocatepe Univer... Öğrenci Yazılı Ödevi
6	Kocaeli Üniversitesi' ne... Öğrenci Yazılı Ödevi
7	www.bilgisite.com İnternet Kaynağı
8	web.deu.edu.tr İnternet Kaynağı
9	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı
10	www.achiq.org İnternet Kaynağı
11	archive.org İnternet Kaynağı
12	acikerisim.deu.edu.tr İnternet Kaynağı
13	acikerisim.akdeniz.edu... İnternet Kaynağı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Nurcan SAV

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ondokuz Mayıs Üniversitesi Amasya Eğitim Fakültesi Türkçe

Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Programı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretmeni

İletişim:

E-Posta Adresi :

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

11.04.2022

Nurcan SAV